

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÖYNÜK AĞZI
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

UĞUR SEVİNÇ

HAZİRAN 2015

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

GÖYNÜK AĞZI
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Uğur SEVİNÇ

Danışman
Doç. Dr. Erol Öztürk

BOLU 2015

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Uğur Sevinç'e ait "Göynük Ağzı" adlı çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak oy birliğiyle / oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

....../....../2015

Unvan, Adı, Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) :

.....

Üye:

.....

Üye:

.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, “**Göynük Ağı**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvuru kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Uğur SEVİNÇ

22. 07. 2015

ÖN SÖZ

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalına bağlı bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma, Bolu iline bağlı Göynük ilçesinde yapılan derleme ve araştırmalar ürünüdür.

Türkçemizin zenginliklerinin ortaya çıkarılmasında, korunmasında ve gelecek nesillere aktarılmasında ağız araştırmalarının çok önemli bir rolü vardır. Günümüz Türkoloji uzmanları da bu meselenin üzerine hassasiyetle eğilmektedirler. Biz de bu durumdan feyz alarak Karadeniz Bölgemizin güzide şehirlerinden olan Bolu ilinin şirin ilçesi Göynük’ün ağız özelliklerini araştırmaya karar verdik.

Bu çalışma Göynük ilçe merkezi ve merkeze bağlı köylerde konuşulan ağız özelliklerinin incelenmesidir. Çalışmamız toplam yirmi beş derlemeden oluşmaktadır. Derlenen metinler arasından bölge ağzını en iyi temsil edebilecek nitelikte olanları seçmeye çalıştık. Derlenen metinleri yazıya aktarırken Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN tarafından “Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni”nde sunulan çeviri yazı işaretlerini kullandık. Bu metinleri ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından inceledik. “Göynük Ağzı” adlı bu çalışmamız “Giriş”, “İnceleme”, “Metinler” ve “Sözlük” bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde bölgenin coğrafyası, tarihi, nüfus yapısı, ekonomisi ve Göynük’te yaşamış önemli kişiler hakkında bilgiler verildi. İnceleme bölümünde bölge ağzının ses ve şekil bilgisi açısından incelenmesi yapıldı. Metinler bölümünde derlenen metinlere yer verildi. Sözlük bölümünde ise Göynük ağzında kullanımı yazı dilinden farklı olan kelimelere ve diğer Anadolu ağızlarında da görülebilen ancak yazı dilinde unutulmaya yüz tutmuş bazı kelimelere yer verildi.

Göynük ağzının Türkiye Türkçesi içerisindeki yerini belirlemeye yönelmiş projemizin gerçekleşmesinde büyük destek ve yardımlarını gördüğümüz sayın Rıdvan SEVİNÇ’e ve değerli görüşleriyle çalışmamıza yön veren sayın hocamız Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK’e şükran borçlu olduğumuzu belirtmek isteriz.

Uğur SEVİNÇ

ÖZET

GÖYNÜK AĞZI

Uğur SEVİNÇ

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK

Haziran 2015, 130 + XI Sayfa

Bu çalışmada Bolu ili Göynük ilçesinin ağız özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. İlçenin ağız özelliklerini tespit etmek için ilçe köylerinden derlemeler yapılmıştır. Seçilen yerlerin Göynük’ün genel ağız özelliklerini yansıtmaya dikkat edilmiş, çalışmamızda bu yerlere ait toplam yirmi beş adet metne yer verilmiştir. Derlediğimiz metinler Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN tarafından “Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni”nde sunulan sisteme göre yazıya geçirilmiştir. Metinlerimize dayalı olarak yaptığımız ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlük çalışmalarının sonucunda Göynük ilçesi ağzının özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sözlük bölümünde standart Türkçeden farklılaşmış ya da sadece yörede yaşayan kelimelere yer verilmiştir. Ayrıca giriş kısmında Göynük ilçesinin tarihi, coğrafyası, ekonomisi, nüfusu ve Anadolu ağızlarındaki yerini belirten bilgilere yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise Göynük ağzının diğer Anadolu ağızlarından ve standart Türkçeden ayrılan ve benzeyen yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Göynük Ağızı, Ağız Çalışması, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi

ABSTRACT**THE DIALECT OF GÖYNÜK****Uğur SEVİNÇ****Master Thesis****Department of Turkish Language and Literature****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Erol ÖZTÜRK****June 2015, 130 + XI Pages**

In this study it has been aimed at to finding out the characteristics of Göynük's (a district in Bolu) dialect and in order to reach this aim data have been collected and compiled from the villages of the city. Attention to the city of Göynük was chosen to reflect the general characteristics of the dialect in our study, there are totally twenty five pieces of text belonging to these places. Our collected projects that were written by professor Ahmet Bican Ercilasun at "The Dialect Researches Symposium" according to shown system. Göynük district dialect features were dealt with appearing in conclusion phonetic, morphology and dictionary products that we made according to our projects. In dictionary part, word which are different from standard turkish usage or the ones exiting in the district are given. In addition to, introductory part it was stated that Göynük district's history, geography, economic, population and informations that stated position at Anatolion dialect. At final part it was stated that what same parts and different parts were Göynük dialect's than other Anatolion dialect's and general Turkish language.

Key words: Dialect of Göynük, Study of Dialect, Phonetic, Morphology.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	II
ETİK UYGUNLUK BEYANI	III
ÖN SÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR LİSTESİ	XI
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

1. İNCELEME	13
1.1. Ses Bilgisi	13
1.1.1. Ünlüler	13
1.1.1.1. Yazı Dilinin Genel Ses Yapısına Dayanmayan Ancak Göynük Ağzında Bulunan Ünlüler	13
1.1.1.2. Uzun Ünlüler	14
1.1.1.3. Ünlü Benzeşmesi	16
1.1.1.4. Ünlü Değişmeleri	17
1.1.1.5. Ünlü Düşmeleri	19
1.1.1.6. Ünlü Türemesi	20
1.1.2. Ünsüzler	21

1.1.2.1. Yazı Dilinin Genel Ses Yapısına Dayanmayan Ancak Göynük Ağzında	
Bulunan Ünsüzler	21
1.1.2.2. Ünsüz Düşmesi	22
1.1.2.3. Ünsüz İkizleşmesi	23
1.1.2.4. Yer Değiştirme (Göçüşme)	23
1.1.2.5. Ünsüz Türemesi	24
1.1.2.6. Ünsüz Değişmeleri	25
1.1.2.7. Ünsüz Benzeşmeleri	27
1.1.2.8. Göynük Ağzında Aslî Şekiller	28
1.2. Şekil Bilgisi	29
1.2.1. İsimler	29
1.2.1.1. İsim Yapma Ekleri	29
1.2.1.1.1 İsimden İsim Yapan Ekler	29
1.2.1.1.2 Fiilden İsim Yapan Ekler	32
1.2.1.2. İsim Çekimi Ekleri	34
1.2.1.2.1. Hâl Ekleri	34
1.2.1.2.2. İsimlerde Çokluk	38
1.2.1.2.3. İyelik Ekleri	38
1.2.1.2.4. Aitlik Eki	39
1.2.1.2.5. Soru Eki	40
1.2.2. Zamirler	40
1.2.2.1. Şahıs Zamirleri	40
1.2.2.2. Dönüşlülük Zamiri	41
1.2.2.3. İşaret Zamirleri	42
1.2.2.4. Soru Zamirleri	42

1.2.2.5. Belirsizlik Zamirleri	43
1.2.3. Sıfatlar	43
1.2.3.1. Niteleme Sıfatları	43
1.2.3.2. Belirtme Sıfatları	43
1.2.4. Zarflar	45
1.2.5. Fiiller	47
1.2.5.1. Fiil Yapma Ekleri	47
1.2.5.1.1. Fiilden Fiil Yapan Ekler	47
1.2.5.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler	49
1.2.5.2. Şahıs Ekleri	50
1.2.5.3. Şekil ve Zaman Ekleri	53
1.2.5.4. Ek Fiil	57
1.2.5.5. Fiile Gelen Soru Eki	59
1.2.5.6. Sıfat-Fiiller	59
1.2.5.7. Zarf-Fiiller	60

II. BÖLÜM

2. METİNLER	62
--------------------------	-----------

III. BÖLÜM

3. SÖZLÜK	112
------------------------	------------

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ	122
-----------------------	------------

KAYNAKLAR	126
------------------------	------------

EKLER	129
Ek 1: Fotoğraflar	130

KISALTMALAR LİSTESİ

C	: Cilt
H	: Hicri
MÖ	: Milattan Önce
NO	: Numara
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDÜA	: Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YHA	: Yeni Hayat Ansiklopedisi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
yy.	: yüzyıl

GİRİŞ

Göynük İlçesinin Fiziki ve Beşeri Coğrafyası

İlçenin Konumu

Göynük, Karadeniz Bölgesi'nin batısında, Bolu iline bağlı bir ilçedir. İl merkezine 98 km uzaklıktadır. Yüzölçümü 1.437 km²'dir. Doğu ve kuzeydoğuda Mudurnu ilçesi, güneydoğuda Ankara, güneyde Eskişehir, güneybatıda Bilecik, batı, kuzeybatı ve kuzeyde de Sakarya illeriyle çevrilidir (Ana Britannica C. 9: 616). Sakarya nehrinin kollarından Göynük suyu vadisinde eski İstanbul-Ankara yolu geçmektedir (Meydan Larousse C. 8: 102). Göynük; Bolu ve Abant deprem üs merkezleri etkisindedir. Dik yamaçlara kurulmuştur.

Nüfus ve Yerleşme

Göynük yedi mahalle ve altmış altı köyden meydana gelen bir ilçedir. 2014 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçlarına göre Göynük'ün toplam nüfusu 15.772'dir. Bu nüfus, 7.948 erkek ve 7.824 kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise; %50,39 erkek, %49,61 kadındır. Nüfusu belde ve köylerde 11.571, ilçe merkezinde ise 4.201'dir (TÜİK: 2014). 2009 – 2013 yılları arasında sürekli azalan nüfus 2014 yılında artış göstermiştir.

İlçenin Ekonomisi

İlçenin ekonomisi kümes hayvancılığı ve tarıma dayalıdır. Buğday, arpa, patates ve elma üretimi önem taşır. Baklagiller, şeker pancarı, soğan, armut ve fındık da yetiştirilir. İlçenin kuzeyindeki dağlar zengin bir orman örtüsüyle kaplı olduğundan ormancılık da önemlidir. Eskiden başlıca uğraşlardan biri olan ipekböcekçiliği önemini yitirmiş, dutluklar sökülerek yerlerine sebze ve meyve bahçeleri düzenlenmiştir. İlçe

topraklarında bitümlü şist, traverten yatakları ve kaplıca suyu kaynakları vardır. (Ana Britannica C. 9: 616).

Eskiden ilçede el tezgahında dokuma bez ve kumaş yapılırken, şimdilerde bu faaliyet etkinliğini kaybetmiştir. Kılavuzlar köyünde tahta oymacılığı günümüze kadar uzanan el sanatlarındandır. Göynük, Çatacık köyü alçı taşı ve mermer sahasıdır ve bu konuda faaliyet gösteren tesisler bulunmaktadır.

Ayrıca Göynük havzasından kömür madeni çıkarılmaktadır. İlçede hemen hemen hiçbir şekilde değerlendirilmeyen ve kömürden sonra en önemli enerji kaynağını oluşturan bitümlü şistler, sentetik sıvı yakıt olarak kullanılabilirliğinin yanında, petrokimya sanayii için de önemli bir yere sahiptir.

Beyaz et sektöründe de Göynük son yıllarda Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır. Birkaç beyaz et firmasını bünyesinde barındıran Göynük için tavukçuluk önemli bir gelir kaynağı hâline gelmiştir.

Yeryüzü Şekilleri

Göynük ilçesi Bolu ilinin güneybatı ucunda, çok yüksek olmayan engebeli bir alanda yer alır. İlçe toprakları doğuda Kocaman, kuzeyde de Kapıorman dağları gibi Köroğlu Dağlarının uzantıları engebelidir. Bu dağların güneye ve batıya doğru alçalan kesimlerinde, en büyükleri Karabey ve Kaşıkçı adlı yaylalar yer alır. İlçe topraklarını, Kapıorman Dağından kaynaklanan akarsular ve Söğüt Gölü'nün fazla sularıyla beslenen Göynük Suyu ile doğudaki dağlık yöreden kaynaklanan Çatak çayı çevreler. Bu akarsular ilçe sınırları dışında Sakarya'ya karışır. İlçenin güneyinde genişliği 5 km, uzunluğu 17 km olan düzlüklerin oluşturduğu Himmetoğlu Ovası yer alır (Ana Britannica C. 9: 616).

En önemli yaylaları Karabey ve Kaşıkçı yaylarıdır. Bu düzlükler kuzeydeki dağların güney yamaçları üzerinde 1000-1500 metre yüksekliklerde doğu-batı istikametinde sıralanırlar (Bolu Yıllığı 1998: 32).

Göynük Suyu Çubuk Gölünden kaynağını alır. Yan derelerle beslenir. Göynük'ten sonra sağ taraftan İbrahimler Deresine, sol taraftan Hatip Deresini alır ve

Bolu sınırlarından çıkar. Yazın suları çok azalan bu su Sakarya'ya doğu-batı doğrultusunda ince bir vadi ile ulaşır (Bolu Yıllığı 1998: 44).

Çatak suyu ilçenin güneyinden doğar. Soldan bazı dereleri alarak beslenir. Daha güneyde Sakarya'ya ulaşır. Rejimi düzensizdir. En fazla akım nisan-mayıs, en az akım ise temmuz-ağustos aylarında görülür. Nedeni yağışların düzensiz oluşu ve geçtiği yerlerin morfolojik yapısıdır (Bolu Yıllığı 1998: 44).

Çubuk Gölü Göynük ilçesinin 11 km. kuzeyinde yer alan bu göl Kayabaşı tepesinden inen bir heyelanın genişleyen vadiyi tıkaması sonucu oluşmuştur. Göl alanı 15 hektardır. Derinlik 13 metreyi bulmaktadır. Yan dere ve küçük kaynaklarla beslenen gölün ayağını Çubuk Deresi oluşturur. Ak ve sarı balık türleri ile ünlü olan gölde alabalık üretimi de yapılmaktadır (Bolu Yıllığı 1998: 46).

Sünnet Gölü ilçenin 27 km. doğusunda ve deniz seviyesinden 820 m. yüksekte bulunan bu göl Erenler ve Korudağ tepeleri arasındaki dar ve derin bir vadinin heyelanla tıkanması sonucu oluşmuştur. Alanı 18 hektar olup derinliği 22 metreyi bulur. Küçük dere ve kaynak sularıyla beslenen göl seviyesinde yaz aylarında alçalma görülür. Tabanı bataklık değildir. Doğu ve batı kıyıları dik olan gölde mercan ve alabalık türleri bulunmaktadır (Bolu Yıllığı 1998: 46).

İlçenin İklimi

Göynük ilçesinin büyük bir bölümü İç Anadolu iklim bölgesi içindedir. Ayrıca Karadeniz iklimi etki alanı içerisinde bölümleri de mevcuttur. İlçenin yüksekliği doğudan batıya doğru gidildikçe alçalır. Bu bakımdan yükseltiyle orantılı olarak batı kısımları doğu kısımlarına oranla daha sıcaktır. İklim serittir. Kışlar çok soğuk, yazlar ise sıcak ve kurak geçer (YHA C.3: 1394). Bolu ilinin güneyinde yağışlar, kuzeye göre daha azdır. İlçede yağışların büyük bir bölümü ilkbahar ve kış aylarında görülür. Göynük'te kış aylarında yağışlar genelde kar olarak düşer.

İlçedeki Mimari Yapı

20. yüzyıl başlarına ait eski Türk evleri bakımından zengin olan ilçe sahip olduğu 137 adet tarihî konut, 21 cami, türbe, çeşme, hamam, kule ve hazire olmak üzere

toplam 158 adet sivil mimari eser sebebiyle "Kentsel SİT Alanı" ilan edilmiştir. İlçede ayrıca 14. yüzyılda Gazi Süleyman Paşa tarafından inşa ettirilen tarihi cami, hamam ve konak da bulunmaktadır. Halkın yaşadığı evlerin çoğu ahşaptandır. İki veya üç katlıdır ve üstleri kiremitle örtülüdür (Meydan Larousse C. 8: 102).

Göynük ilçesinde bulunan Türk dönemi eserleri şunlardır:

a) Camiler

1. Sof Ali Camisi
2. Kayabaşı Camisi
3. Çeşme Camisi
4. Kebkebirler Camisi
5. Gazi Süleyman Paşa Camisi
6. Hacı Kadın Camisi
7. Hacı Abdi Camisi

b) Hamam, Çeşme vb.

1. Gazi Süleyman Paşa Hamamı
2. Çeşme (2 adet)

c) Hanlar

Eski Han

d) Türbe, Hazire vb.

1. Akşemseddin Türbesi
2. Ömer Sıkkın Türbesi
3. Tabak Dede Türbesi
4. Hazire (3 adet)

e) Sivil Mimari

1. Tarihi Konutlar
2. Saat Kulesi

f) İdari Yapı

1. Hükümet Binası
2. Eski Halk Eğitim Merkezi Binası (Bolu Yıllığı 1998: 129).

İlçenin Tarihi

Bölgeye ilk yerleşenlerin tahminen MÖ 5000'li yıllarda Proto-Hititler olduğu sanılmaktadır. MÖ 2000 yıllarında gelen "Ariler" ve "Hititler" Anadolu'nun ilk ahalisi ile karışarak ilk Anadolu tipini meydana getirmişlerdir. MÖ 1200 yıllarında Balkanlardan Anadolu'ya "Trag-Frik" akını olmuş, Frigler Hititlerin devletini yıkmıştır. Hititlerin yıkılmasından sonra Anadolu'nun kuzey batısında (Eskişehir-Kütahya-Afyon civarlarında) Frigya Devleti kurulmuştur. (MÖ 1200-620). Frigler doğuya doğru ilerlerken Bitinya'yı almışlardır. (Sakarya nehri, Bartın çayı arasında kalan Bolu ve civarına Bitinya denilmektedir.) Bölge Bitinya ile Frigya arasında bir geçiş sahası teşkil etmekte olup, daha sonraki çağda da her iki bölge özelliklerini gösteren eserlere rastlanmakta olup, burada iki bölge karakteristiği birbirine karışmaktadır.

MÖ 279 ve MÖ 74 yılları arasında Bitinya Krallığı hüküm sürmüştür. MÖ 188 senesinden sonra Anadolu Romalıların eline geçmişti. Romalılar Anadolu'da dolaylı (endirek) bir hegemonya kurdular. MÖ 74 yılında Bitinya Krallığı miras olarak Romalılara geçti.

1071 Malazgirt Zaferinden sonra 4-5 yıl gibi kısa bir zamanda bütün Anadolu gibi Bolu bölgesini de Bizanslıların elinden alan Kutalmışoğlu Süleyman Bey olmuştur. Anadolu bir asır kadar beylikler hâlinde idare edilmişti. Anadolu Selçuklu Devletini oluşturan 19 beylikten biri olan İznik Beyliği Bitinya'yı da içine alıyordu (<http://www.bolugoyluk.bel.tr>, 13 Kasım 2014'te erişildi).

Göynük İlçesi'nin tarihi; Roma, Bizans ve Anadolu tarihi ile iç içedir. Eskiden Bizans ve Selçuklu yönetiminde kalan Göynük, 13. yüzyılın sonlarında başlayan Türk akınlarından sonra 1323'te Osmanlı topraklarına katıldı. Osmanlı döneminde yönetsel bakımdan çeşitli değişiklikler geçirdi. 19. Yüzyılın sonlarında Kastamonu vilayetinin Bolu sancağına bağlı bir kaza merkeziydi (Ana Britannica C. 9: 616).

Eski adı Torbalı'dır. Göynük 1865'te Bolu Mutasarrıflığına bağlı bir ilçe konumuna getirildi. Bu tarihte Düzce-Akçakoca birleşik nahiyesi de Göynük'e bağlıydı. 1870'te Düzce Göynük'ten ayrıldı. 1923'te Göynük Bolu ilinin ilk ilçelerinden biri oldu. Cumhuriyetten sonra Göynük'ün gelişmesi çok sınırlı olmuş, hatta ilçe büyük nüfus

kayıplarına uğramıştır. İş planının hemen hemen hiç olmaması, yönetsel bakımdan Bolu'ya bağlı olmasına karşın ekonomik bakımdan daha çok Adapazarı'na bağlantılı olması, kentleşmeyi önlediği gibi, tüm ilçeden göç hareketlerine neden olmuştur. 1970'e değin ilçede kentleşme hareketi yok gibidir. 1970'ten sonra ticaret etkinliklerindeki görelî gelişme, kent nüfusunda belirli bir artışa yol açmıştır. Göynük Belediyesi 1864'te kurulmuştur. İçme suyu kasabaya 12 km'lik uzaklıktaki Çubuk Deresi'nden 1950'de alınmıştır (Yurt Ansiklopedisi C. Z: 1495).

Göynük Milli Mücadeleye büyük destek vermiş olup bu desteğini anıtlıştırmıştır. 1922 yılında Kaymakam Hurşit Bey tarafından Sakarya Zaferi'nin anısına ilçeye hakim bir tepeye Zafer Kulesi yaptırılmıştır (Çelik vd. 2011: 6-7).

Evliya Çelebi Göynük'e yaptığı seyahatten eserinde; "8 mahallesi, 2000 kadar evi vardır, ahalisi tamamen Türk'tür. Torbalı Göynük kazasının adı, Akşeyh'in ve diğer ehlullahın türbelerinin burada bulunması sebebiyle Türbeli'den değiştirilerek bugünkü hâline getirilmiştir. Göynük Hamamı gibi bir hamam İstanbul'da bile yoktur." (Seyahatname C. 1-2: 738) şeklinde bahseder. Ayrıca Gazi Süleyman Paşa tarafından Camii ve Hamamın yapılışını hikaye etmektedir.

Göynük sözcüğü, "yanık, yara, acı, hicran" anlamlarında Yunus Emre'nin bir şiirinde kullanılmıştır.

"Ko beni yanayın göynüklerümle

Kaçan 'âşık olsam ölmezem ayruk" (Tatçı 1991: 112).

İlçede Yaşamış Önemli Kişiler

Akşemseddin (1389 – 1459)

729 H /1389-1390 yılında Şam'da doğdu. Yedi yaşında Anadolu'ya babası Şeyh Hamza ile gelip Amasya'nın Kavak ilçesine yerleşen Akşemseddin Muhammed daha o zaman Kur'an-ı Kerim'i hıfz eylemiştir (Yurd 1972: 17-18).

İlköğrenimini Amasya’da gördükten sonra Halep’e gitti; bir süre kalıp ününü duyduğu Hacı Bayram Veli’den el almak üzere Ankara’ya döndü. Hacı Bayram Veli’nin ölümünden sonra, ondan esinlenerek Bayramiye Tarikatı’nı kurdu. Kendisi de Bayramiye’ye bağlı olan sultan II. Murat, Akşemseddin’i Edirne Sarayı’na çağırarak oğlu Şehzade Mehmed’in (Fatih) eğitimiyle görevlendirdi. İstanbul’un alınışına değin II. Mehmed’in yanında kaldı. İstanbul’un alınmasının bir tanrı buyruğu, peygamber özlemi olduğu inancını orduda yayması savaşçılar üzerinde büyük etki yaptı. Savaş başarıyla sonuçlandıktan sonra, gördüğü düşte daha önce İstanbul’u kuşatan Arap ordusunda bulunan, peygamberin yakınlarından Eba Eyyubu’l-Ensari’nin şehit düştüğü yerin kendisine gösterildiğini söyleyerek Eyub Sultan adı verilen ilçenin kurulmasını sağladı.

Akşemseddin, İstanbul’un alınışından sonra bir sarayda II. Mehmed’in yakınları arasında kaldı. Koyu şeriat yanlısı olup, tasavvufa karşı çıkan din bilginlerinin kışkırtmaları sonucu saraydan da İstanbul’dan da ayrılmak zorunda kaldı; ölünceye değin bir daha İstanbul’a dönmedi ve Göynük’e yerleşti (TDÜA C.1: 187).

Göynük’e yerleşip bir mescid ve bir değirmen inşa eden Akşemseddin Mehmed b. Hamza burada bir taraftan oğullarının talim ve terbiyesi ile meşgul olurken öbür taraftan da kendisine intisab eden müritlerinin talim-terbiyesiyle uğraşıyordu (Yurd 1972: 53).

Yaşamı boyunca sürdürdüğü çalışmaları iki yönlüdür. Biri, çağının bilimsel olanakları çerçevesinde tıp konularını içerir. Bu konuda İlk Çağ’da başlayıp Orta Çağ boyunca sürüp giden bilim geleneğine uyarak ilaç yapımı, sağıltma, sağlık koruma üzerinde durdu. İlaç yapımında bitkilerden, köklerden yararlanma yöntemini uyguladı.

Akşemseddin’in etkisi, ikinci kurucusu olduğu Bayramiye Tarikatı dolayısıyla çağlarca sürmüş, oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Sonradan Akşemseddin adına yazılan kitaplarda onunla ilgili olağanüstü olayların yer alması, Anadolu insanının sevdiği bir kimseyi yaşatmasında uyguladığı yöntemin doğal sonucudur (TDÜA C. 1: 187).

Akşemseddin Hazretlerinin türbesi Gazi Süleyman Paşa avlusunda bulunmaktadır. Akşemseddin 1459 tarihinde vefat ettikten sonra 864 H. (1464) yılında türbesi yapılmıştır. Altıgen planlı türbenin kesme taştan yapılmış beden duvarlarının her kenarında sivri kemerli niş içinde dikdörtgen ve ağaç söveli pencereler yer almaktadır. Türbe içerisinde Akşemseddin ve oğulları Fakih ve Nurihüda Çelebilerin sandukaları vardır (Bolu Yıllığı 1998: 141).

Akşemseddin Hazretlerini anma günü 1988 yılından beri yapılmaktadır. Her yıl İstanbul'un fethi kutlamalarından bir hafta önce Mayıs ayının üçüncü haftasının Pazar günü bu anma etkinlikleri gerçekleştirilmektedir.

Bıçakçı Ömer Sıkkini (? - 1475)

Bıçakçı Ömer Sıkkini, Akşemseddin ile birlikte, Hacı Bayram-ı Veli'nin önemli öğrencilerindendir. Melâmetîyye/Melâmîyye-î Bayramîyye adındaki tarikatın kurucusudur (Cerrahoğlu 1984: 47). Göynük'te oturur, bıçakçılık yaparak geçimini sağlardı. Miladi 1475 yılında vefat ettiği rivayet edilir.

Hacı Bayram'ın Hakk'a yürümesinin ardından, Akşemseddin ve Ömer Dede kendi ayrı şeyhliklerini kurarlar. Akşemseddin, Hacı Bayram Veli'nin Ömer Dede'de bulunan taç, hırka, asa gibi emanetlerini almak ister. Ömer Dede bunun üzerine Akşemseddin'den ertesi gün fakirhanesine gelmesini, emanetleri orada vereceğini söyler. Ömer Dede Akşemseddin'in gelişinden önce evinin bahçesine büyük bir odun yığını yaptırır ve Akşemseddin gelince de odunları tutuşturur. Sonra Akşemseddin'e emanetlerin evde olduğunu, ateşten geçerek emanetleri alabileceğini söyler. Akşemseddin ateşe giremeyince Ömer Dede kendisi ateşten geçerek emanetleri giyinir ve emanetler yanıp kül oluncaya kadar ateşin içinde dolaşır. Bu olay ile Ömer Dede tacı ve hırkayı attığı için Melami olarak tanınır ve 2. devre Melamîliğin kurucusu olur (İnan 1971: 33).

Sade bir Türkçeyle söylenmiş tasavvufi şiirleri dilden dile dolaştığı bilinmesine rağmen henüz ele geçirilememiştir. Alan taramalarında ve mevcut cönklerden elde edilen bilgiler, Ömer Sıkkini'nin menkabevi kişiliğinin yanında edebi kişiliğini de açıkça ortaya çıkaracaktır (Bolu Yıllığı 1998: 195-196).

Debbağ (Tabak) Dede

Türbesi Göynük Hacı Apti Mahallesinde bulunmaktadır. Mesleği deri tabakçılığıdır. Halk kendisini Tabak Dede diye tanır. Anlatılanlara göre ermişlikte yüksek bir mertebeye ulaşmıştır. Tabak Dede hakkında yeterli bilgiye sahip olunamamıştır (Bolu Yıllığı 1998: 184). Türbesindeki kitabeye göre şu olay rivayet edilir:

Bir hac mevsiminde Göynük ve civarından bir grup, hac ibadetini yerine getirmek için Hicaz'a giderler ve görevlerini yerine getirirken hacılardan biri kaybolur. Diğer hacılar döner, o kalır. Çaresizlik içinde kıvranırken Arap'ın biri yanına gelip derdini sorar, o da anlatır. Arap merak etmemesini Göynük'ten bir zatın her sabah namaz için Mekke'ye geldiğini, onunla dönebileceğini söyler: "Namazdan sonra sıkıca sarıl ne derse desin sakın bırakma" der. Adam söylenenleri yapar, Tabak Dede bakar ki kurtuluş yok "gözlerini yum, ben aç demeden açma, bu olayı da kimseye söyleme" der. Birlikte Göynük yakınlarına gelirler. Gümele (şimdiki Mihal Gazi) köyünden olan bu adam dericilikte kullanılan tetere otu satarken Tabak Dede'yi tanır. Bunun üzerine Tabak Dede "vademiz dolmuştur, suyumuz ısıtılsın" der ve vefat eder.

Hamdullah Hamdi (1449-1508)

Göynük'te doğmuştur. 16. yy. mutasavvıf şairlerindendir. Bayramiye tarikatı şeyhlerinden Hacı Bayram Veli'nin halifesi Akşemseddin'in en küçük oğludur. Yusuf ve Züleyha mesnevisini kaleme almasının sebeplerinden biri de çocuklukta geçirmiş olduğu sıkıntılar yüzünden kendisini Yusuf'a benzetmesidir. Hayatı ve öğrenimi hakkında çok az şey bilinmektedir.

Bursa'da müderrisliği sırasında Şeyh İbrahim Tennuri'nin müridi olmuştur. Göynük'te öldü ve babasının yanına gömüldü. Hamdullah Hamdi, Anadolu sahasında ilk hamse sahibi yazarlardan biridir. Divanı dışında 5 mesnevisi (hamse) vardır (Bolu Yıllığı 1998: 196).

Göynük Ağzının Anadolu Ağızlarındaki Yeri

Leyla Karahan Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması adlı eserinde, Göynük ağzını Batı grubu ağızları içerisine dâhil etmiştir. Batı grubu ağızlarını da kendi içinde alt gruplara ayıran Karahan, Göynük ağzını IV. Grup içerisine yerleştirmiştir. Bu grupta Beypazarı, Çamlıdere, Kızılcahamam, Güdül, Ayaş (Ankara), Göynük, Mudurnu, Seben, Kıbrısçık (Bolu), Çankırı (Ovacık, Eskipazar, ve Kızılırmak bucağı hariç), Tosya (Kastamonu), Boyabat (Sinop), Çorum merkez ilçesi, İskilip (dağ köyleri hariç), Bayat, Kargı, Osmancık (Çorum) ağızları yer alır (Karahan 2011:161).

Karahan, bu alt gruptaki ağızları da ikinci derecedeki alt gruplar başlığı altında alt kategorilere ayırmış ve Göynük, Mudurnu, Kıbrısçık ve Seben ağızlarını birlikte incelemiştir. Bu birlikteliğin sebeplerini şu özelliklere bağlamıştır:

- a) Bu ağızlarda “o” zamirinin ünlüsü daralmıştır. (unda)
 - b) Bazı kelimelerde geniş orta hece ünlüsü düşer (burla)
 - c) Ön seste “g > ğ” değişmesi görülür. (ğaldı)
 - d) Şimdiki zaman eki “-yoru/-yor/-yo” dur. (geliyoru, geliyo)
 - e) Olumsuz geniş zaman kipi “-maruz/-merüz” eki ile yapılır. (bilmerüz)
- (Karahan 2011:163).

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırma Göynük ağzının ses bilgisi ve şekil bilgisi özelliklerinin gün yüzüne çıkarılması adına yapılmıştır. Bu özellikleri ortaya çıkarmak için çeşitli köylerden ağız derlemeleri yapılmıştır. Bunun için toplam on dört farklı köyden yirmi beş derleme yapılmıştır. Bu derlemeler yapılırken bölge ağzını en iyi şekilde temsil edebilecek olanlar seçilmiştir. Derleme yapılan kişilerin yaşına, eğitim durumuna, bulunduğu köyde ne kadar süredir ikamet ettiğine ve sağlık durumlarına dikkat edilmiştir.

Derlemeler yapılırken şu sorular yöneltilmiştir:

“Günlük yaşamınızda neler yaptığınızı anlatır mısınız?”

METİNLER LİSTESİ

NO:	YER:	KAYNAK KİŞİ:	YAŞ:
1	Akçaalan Köyü	Adem Karataş	69
2	Akçaalan Köyü	Ali Kaya	91
3	Akçaalan Köyü	Fatma Kaya	84
4	Arıkçayırı Köyü	Azime Uludağ	86
5	Arıkçayırı Köyü	Hüseyin Tuna	50
6	Arıkçayırı Köyü	Mehmet Erkurt	64
7	Arıkçayırı Köyü	Muharrem Arıç	65
8	Çatacık Köyü	Salim Akkan	77
9	Çatacık Köyü	Tasvire Keser	81
10	Çaylak Köyü	Fatma Ağar	80
11	Çaylak Köyü	Yaşar Ağar	51
12	Kozcağız Köyü	Fatma Hızalan	62
13	Kozcağız Köyü	İsmet Suda	72
14	Yeşilyazı Köyü	Durmuş Sarpkaya	81
15	Yeşilyazı Köyü	İbrahim Kayhan	80
16	Yeşilyazı Köyü	İsmail Sarpkaya	74
17	Aksaklar Köyü	İsmail İlhan	53
18	Merkez	Mehmet Akmeşe	78
19	Bulanık Köyü	Mustafa Işık	64
20	Çamlıca Köyü	Mehmet Akgün	79
21	Dedeler Köyü	İdris Aydın	70
22	Değirmenözü Köyü	Ahmet Altıntaş	51
23	Değirmenözü Köyü	İsmail Demiröz	65
24	Mustanlar Köyü	Sabri Arı	59
25	Güneyçalıca Köyü	Ali Sinecik	53

I. BÖLÜM

1. İNCELEME

1.1. Ses Bilgisi

1.1.1. Ünlüler

1.1.1.1. Yazı Dilinin Genel Ses Yapısına Dayanmayan Ancak Göynük Ağzında Bulunan Ünlüler

Gülsevin (2002: 13)’e göre “bu ünlüler, başka ünlülerin ya da ünlü-ünsüz gruplarının değişmesi sonucu oluşmuşlardır.”

Yazı dilimizdeki sekiz ünlü ses dışında, Göynük ilçesi ağzında komşu seslerin etkileri ya da konuşan kimselerin konuşma özelliklerine bağlı olarak oluşmuş ve boğumlanma nitelikleri değişmiş başlıca ünlü türleri şunlardır:

á ünlüsü: Düz, geniş, yarı kalın türden olan ve “a-e arası ses” adıyla bilinen ünlüdür. Ercilasun (2002: 51)’a göre “umumiyetle a > e değişmesinin bir ara merhalesidir.” Göynük ağzında çok yaygın değildir. Yapılan derlemede iki örnekte karşılaşılmıştır: *sáátte* (2/31), *ásger* (3/2, 3/3, 3/20, 4/16, 4/27, 5/1)

ó ünlüsü: Yuvarlak, geniş, yarı kalın türden olan ve “o-ö arası ses” adıyla bilinen ünlüdür. Göynük ağzında şimdiki zaman eki olan “-yóru” ekinde çoklukla karşımıza çıkmaktadır. Ercilasun (2002: 53)’a göre “şimdiki zaman ekinde hem y’nin hem de yerli ağızlarla yazı dilinin etkisiyle meydana gelen ó ünlüsü geçici bir merhaleyi göstermektedir.”: *yatıyóru* (1/4), *diyóru* (1/21), *arıyóru* (2/27), *gidemiyóru* (2/45), *gözlēmden* (4/41), *görücü* (11/7), *olmuyóru* (5/20)

ú ünlüsü: Yuvarlak, dar, yarı kalın türden olan ve “u-ü arası ses” adıyla bilinen ünlüdür. Gülensoy (1988: 22)’a göre “sert damağın önünde oluşan ü sesi ile yumuşak damağın arkasında oluşan u sesi arasındaki orta damak bölgesinde, dil sırtının orta damağın ön kısmına yükselmesi ile elde edilir.” Yaptığımız derlemede sadece iki örnekte bu sesle karşılaşılmıştır: gún (10/7, 2/18, 3/5), mümķún (24/34)

é ünlüsü: Düz, yarı geniş, ince türden olan ve “e-i arası ses” veya “kapalı e” adıyla bilinen ünlüdür. Banguoğlu (1995: 37)’a göre “Türkçede kökten sayılan bir dokuzuncu sesli vardır ki buna kapalı e (è) diyoruz. Eski ve Orta Türkçede ve hâlâ bazı Anadolu ağızlarında kimi kelimelerin ilk hecelerinde bulunur.” Bu ses asli şekli e olan ve asli şekli i olan biçimlerde karşımıza çıkmaktadır:

e > è > i: eşidine (2/35), gèydim (2/29), èyi (2/40), ènecekde (2/78), èkinciye (1/32), gèddik (2/7), gèydirdile (2/16), eşitmedik (2/56), yèmeği (9/11)

i > è > e: dedi (2/55), yemekler (3/9), èrtesi (4/18), yerin (4/36), yèdik (2/11)

ö ünlüsü: Yuvarlak, yarı geniş, ince türden olan ve “ö-ü arası ses” adıyla bilinen ünlüdür. ö ünlüsü, ü dar ünlüsünün genişleme eğilimi ile ö ünlüsüne dönme çabasında bir ara merhale oluşturmaktadır: böyüdük (2/28), yörüle (2/85), gözalcene (6/17), böyüdüm (12/1), büyükbaş (22/40), güzel (16/28), büyüğüdü (5/17)

1.1.1.2. Uzun Ünlüler

Boğumlanma süreleri, temel ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha uzun olan veya normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlülere uzun ünlü denir.” (Korkmaz 1994: 36)

Türkçe kelimelerde kendiliğinden uzun vokal yoktur. Türkçe kelimelerde uzun vokale ancak iki sesin birleşmesi, bir sesin düşmesi gibi hâllerde rastlamak mümkündür. Çok nadir olan bu hâllerde birleşen veya düşen ses bir iz bırakmak üzere yanındaki vokali biraz uzatabilir (Ergin 2008: 55).

Göynük ağzında “ā, ē, ī, ī, ō, ō, ū, ū” uzun ünlüleri görülmektedir. Birtakım ses olayları sonucunda oluşmuş olan bu ünlülerin ortaya çıkma sebepleri şunlardır:

a) Ünsüz Düşmesinden Kaynaklanan Uzun Ünlüler

Pek çok Anadolu ağzında olduğu gibi Göynük ağzında da ünsüz düşmesi sebebi ile ortaya çıkan uzun ünlüler yaygın olarak bulunmaktadır.

ōdu (1/2), vā (1/3), gezē (1/5), yıkāken (1/12), āşamlin (1/14), ōle (1/26), gēdi (2/91), ānina (2/98), ōlan (3/19), ōduydu (3/31), ōsun (4/24), gōmedimdi (4/40), bōle (7/5), nasī (7/7), nēse (7/55), kesēdik (8/17), getiriz (9/1), gākıyoz (9/16), ōmoyo (12/3), goyālarıdı (12/8), āması (12/43), vādı (13/23), āsak (13/14), dēle (14/10), gānımızı (16/24), ādı (16/36), edēse (16/48), būday (17/2), gaçāsn (17/35), gē (20/11), āma (21/3), āmīcam (22/29), āmaya (23/2), yōcuk (1/33), dōru(2/52), çifçilīnen(5/2), gōmez(10/2), bakılacāmış(12/31), yōsa (13/28), ōrendim(15/20), eyē(2/66), yāmur(11/5), dōramacılık (13/2), gōmedim (10/14), sōlicem (21/14)... vb.

Bölgede çokluk ekinin (-ler, -lar) –r ünsüzünün düşmesi sebebi ile uzun ünlüler ortaya çıkmaktadır. Bu durum bölge ağzında oldukça yaygındır:

yataklā (2/20), toplādı (2/36), unlā (2/92), yapālādı (3/5), ağaçlāda (3/15), gızlā (3/16), çorbalānı (3/27), erenlēmiz (11/6), gulaklā (13/6), eriklē (15/23), köylēde (25/3), atlā (25/28), gēdilē (24/71)... vb.

b) Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler

y, ğ, h gibi zayıf ünsüzler taşıyan hecelerde bu ünsüzlerle birlikte, yanlarındaki ünlülerin de kaybolmasıdır. Bu olayda önce ünsüz erimekte, sonra yanyana kalan iki ünlü kaynaşarak tek ünlü hâline gelmektedir (Korkmaz vd. 2012 :79).

Aşāda (3/6), aşā (13/10), yaptīmın (23/6), yīcimiz (1/30), nerī (2/9), bulmā (2/22), yīcek (2/40), dīciz (9/20), nīpam(3/14), ırmazancīmızı (4/3), çocūm (6/1), dēceğim (13/53), dicīm (14/3), emeklīm (15/42), yīcizde (16/7), mevlūthanlīm (18/18), hastānelerde (20/9), yaptīmın (23/6), oldū (25/15), napācısañız(1/26)... vb.

c) Alıntı Kelimelerde Uzun Ünlüler

Arapça ve Farsça olup da, yazı dili vasıtasıyla bölge ağızına girmiş olan birtakım kelimeler uzunluklarını korumaktadır.

Tākib (1/11), teyyāre (2/5), hülāsa (2/11), tāyini (2/14), misāfir (2/48), fukāraydık (3/24), veyāhut (5/5), hāneymişdi (5/32), cāhiliz (7/1), nezāredde (7/15), tāala (7/34), velhāsılı (7/38), tālimde (7/47), hāli (8/19), māyış (9/24), zāti (10/21), ālem (12/3), munāsib (13/16), hāneyi (14/14), piyādeydim (15/20), canābı (16/2), rızası (16/7), āmin (16/33), lāzım (17/34), cāminiñ (18/16), zāmanında (18/24), kazāsınıñ (18/49), kurān (18/51), vebā (22/14), ādettir (25/24)...vb.

1.1.1.3. Ünlü Benzeşmesi

Bir gramer birliğinde bir kelimedede bazen yan yana gelen veya biraz aralıklı olarak bir arada bulunan iki sestten birinin diğerine tesir ederek onu kendisine benzettiği, böylece iki sesin birbirine benzeştiği görülür. İşte bu hadiseye benzeşme denir (Ergin 2008: 52).

Çok heceli kökler, morfolojik kimliğini yitirmiş eklerle kurulu kökleşmiş gövdeler, birleşik kelime kuruluşları ve yabancı kelimelerdeki farklı ünlülerin benzerlik kazanmak üzere değişimleri esasına dayanan hadise, söz konusu ünlülerin kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık niteliklerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Günay 2003: 49).

a) Kalınlık-İncelik Benzeşmesi

Diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi Göynük ilçe ağızında da Fars ve Arap kaynaklı kelimelerin sayısı fazladır. Bunların yanında batı kökenli kelimelere de yer yer rastlanmaktadır. Gülensoy (1988: 33)’a göre “bu tür kelimeler Türkçenin dil benzeşmesi kuralına uydurularak uyum aykırılığı ortadan kaldırılmış ve Türkçe kelimelere benzetilmiştir.” Ayrıca –ken ve –ki eklerinin kalınlık-incelik benzeşmesine bağlı olarak Göynük ağızında duruma göre incelik kalınlaştıkları görülmektedir.

Bu olay bölgemizde ilerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmesi şeklinde gerçekleşmiştir:

1. İlerleyici yönde;

Ödoku (1/9), uğraşkan (1/20), amalyat (1/28), habar (2/25), hangı (2/33), ataşı (3/28), yokku (4/19), halbuku (7/17), gurdulākı (12/44), munāsıb (13/16), ācızlığım (14/24), acamı (19/12), paraşutları (19/24), zamankılā (22/29), lire (24/12)

2. Gerileyici yönde;

Ebdes(2/89), denesi(3/36), hizmetini(4/4), ásger (4/16), çukulata (4/34), ömreye (4/44), İstanbul'da (12/25), murācad (14/20), māfat (14/30), sıhhiyalığı (15/20), canābı (16/2)

b) Düzlük-Yuvarlaklık Benzeşmesi

Ergin (2008: 53)' e göre “düzlük yuvarlaklık bakımından benzeşme, aralıklı olarak bir araya gelen düz ve yuvarlak vokallerden birinin diğerini düzlük veya yuvarlaklık bakımından benzetmesidir.”

Bu ses olayı kalınlık-incelik ilişkisinde olduğu gibi güçlü bir kurala bağlı değildir. Bu bakımdan Türkçe kelimelerin büyük kısmı düzlük-yuvarlaklık uyumsuzluğu içinde görünür. Çok az örnekte ünlülerin birbirlerini etkiledikleri görünür:

Motur (2/4), yāmır (25/35), dokdur (20/20), armit (15/26), dovul (17/38)

1.1.1.4. Ünlü Değişimleri

Göynük yöresi ağzında hemen hemen bütün ünlüler için geçerli olan ünlü değişmesi, ya komşu hecelerde bulunan ünlünün etkisiyle ya da yanlarındaki ünsüzlerin etkisiyle meydana gelir.

Günay (2003: 64)'a göre; “gerek ünlü ve ünsüzlerin komşu ünlüler üzerinde tesirlerine, gerekse bu tür fonetik faktörler dışında, yaygın eğilimlere bağlı olarak ünlü değişimleri ortaya çıkar.”

Bu ses olayını bölgemizde gösterdiği yaygın gelişme yönleri bakımından altı bölümde incelemek mümkündür:

a) Kalın Ünlülerin İncelmesi

a > e, á değişmesi: çıkartcez (1/3), emme (1/32), ebdes (2/89), ásger (3/2), denesi (3/35), romatizmeden (4/37), lereye (22/4)

u > ü değişmesi: hüdütlerimiziñ (24/48)

b) İnce Ünlülerin Kalınlaşması

e > a değişmesi: Ünlü değişmeleri içinde bölgemizde sık rastlanan değişmelerden biri de budur: amalyatliyin (1/3), gıymatlı (2/68), barabar (2/68), almaların (3/15), hizmetini (4/4), memlakatın (14/18), sıhhiyalığı (15/20), canābı (16/2), davamlı (23/30)

i > ı değişmesi: gıymatlı (2/68), hizmetini (4/4), ıstanbulda (9/15), vakdımızı (13/5), munāsıb (13/16), vakıt (14/17), ācızlığım (14/24), inankı (19/27)

ö > o değişmesi: şoforluk (11/2)

ü > u değişmesi: munāsabetimiz (13/27), paraşutları(19/24)

c) Geniş Ünlülerin Daralması

a > ı değişmesi: yıkıcın (1/13), napācısafñız (1/26), sağacın (2/45), bulacın (14/35)

e > i değişmesi: gidecin (1/22), patadisdir (1/30), domatisiydi (1/31), verecin (2/25), Nipam (3/32), ni (4/39), niyse (12/9)

o > u değişmesi: unnaniyın (1/25), motur (2/4), urda (2/5), guymadılā (2/49), urlardandı (8/19), sufraları (16/34)

d) Dar Ünlülerin Genişlemesi

ı > a değişmesi: yapmayorum (1/5), sağamayom (3/29), yaşamayo (3/29), dakılmayo (4/5)

i > e, è değişmesi: Ünlü değişmeleri içinde bölgemizde sık rastlanan değişmelerden biri de budur. eşidiyon (2/41), işleyorla (3/23), éyiyiz (4/13), dèmekle (4/11), gèyeleridi (4/26), etmeyo (5/7), denmeyo (10/6), şherde (10/36), ābem (12/24), beber (15/6), besleyollā (15/44), ehtiyarlıkda (17/34), èndik (19/43), lereye (22/4)

u > o, ö değişmesi: Korsuna (2/7), böğün (3/20), ömreye (4/44), yokarı (5/30), òmoyòdu (12/5)

ü > ö, o, ó, ō değişmesi: böyüdük (2/30), göya (2/37), bŏyüğüydü /5/17), hörmet (8/26), möhüm (24/28)

e) Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

a > u değişmesi: bubam (1/13)

a > o değişmesi: dovul (17/38), toğuk (22/3)

i > ü, u değişmesi: üçün (4/11), çukulata (4/34), ünüversiteyi (5/14), anjüden (8/64), deyoku (10/38), mevlüd (14/30), möhüm (24/28)

ı > u değişmesi: purasa (15/29)

f) Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

ö > e değişmesi: şöfer (2/102)

1.1.1.5. Ünlü Düşmeleri

Göynük yöresi ağzında türlü fonetik etkilerden dolayı açık hece ünlülerinin düştüğü görülmektedir. Bu ses olayının çoğunlukla vurgusuz olan orta hece ünlüleri üzerinde görülmektedir. Bu durumu Ergin (2008: 51) “ikiden fazla heceli gramer birliklerinde sonunda konsonant olmayan orta hece vokalinin çok defa düştüğü görülür” şeklinde açıklamıştır:

a düşmesi: çıkartcez (1/3), burlāda (1/5), unnan(1/8), urlardandı (8/19),

i düşmesi: amalyat (1/28), devriliğini (2/28), devretti (2/73), vakdımızı (13/5), ünüversteyi (5/14), iyce (20/20)

u düşmesi: onnan (7/39), şunnan (1/6), bunnan (1/6)

ı düşmesi: yanda (3/26), gaybetmişim (8/50)

Ünlü düşmelerinin özel bir biçimi olarak karşılaşılan ses olayı da ünlü birleşmesidir. İki ünlünün tek bir ünlü gibi kullanılması biçimindedir. Ünlü ile biten bir kelimenin son sesi ile ünlü ile başlayan bir kelimenin ön sesinin yanyana gelmesi veya türetme ve ekleme durumlarında ve dilimize girmiş yabancı kelimelerde iki ünlünün karşılaşması olayıdır (Korkmaz 1992: 159).

bāşam (3/44)

1.1.1.6. Ünlü Türemesi

Ses özelliklerine veya birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı sebeplerle kelimenin ön, iç ve sonuna ünlü getirilmesi olayıdır (Korkmaz 1992: 161). Gerek yazı dilimizde, gerekse öteki Anadolu ağızlarında görülen ünlü türemesinin Göynük ilçesindeki başlıca şekilleri şunlardır:

a) Ön Seste Ünlü Türemesi

Türkçede belirli bazı ünsüzler kelime başında bulunmazlar. Bunlar “l, m, n, c, v, r, ğ, z” ünsüzleridir. Ancak Türkçede bu tür ünsüzlerle başlayan pek çok yabancı kelime bulunmaktadır. İşte bu kelimeleri kurallı bir ses yapısına uydurma çabasından dolayı ön seste ünlü türemesi meydana gelir.

Bizim yaptığımız derlemede sadece –r sesi ile başlayan birkaç örnekte ön seste ünlü türemesine rastlanmıştır.

İreçberliğimde (14/19), ırmazancīmızı (4/3), ürya (19/39)

b) İç Seste Ünlü Türemesi

Bölgemizde, kelimelerin iç seslerinde yan yana bulunan iki ünsüz arasına da bir türeme ünlüsünün girdiği görülür. Ercilasun (2002: 97)'a göre bu olay “ birincisi ünsüzle biten, ikincisi ünsüzle başlayan iki hece arasında meydana gelir.”:

Moderenleşdi (17/41), konturol (23/31), dokuzan (2/1), sekizen (5/1), masıraf (5/24), hebisi (3/31), yalnız (2/70)

c) Son Seste Ünlü Türemesi

Bazı durumlarda sözcüğün sonunda bir ünlünün ortaya çıktığı görülebilir. Göynük ağzında bu ses hadisesi ile birkaç örnekte karşılaşılmıştır:

Gadara (6/2), giderkene (6/25)

1.1.2. Ünsüzler

Ünsüzler ses yolunun genel olarak daralma, bazen de kapanıp açılma durumlarından çıkan seslerdir (Gülensoy 1988: 45). Ergin (2008: 44)'e “göre bu sesler tek başlarına söylenirken sonlarına e ünlüsü getirilir.”

1.1.2.1. Yazı Dilinin Genel Ses Yapısına Dayanmayan Ancak Göynük Ağzında Bulunan Ünsüzler

Anadolu ağızlarında, yazı dilinde kullanılan 21 ünsüzden başka ünsüzler de kullanılmaktadır. Bunlardan Göynük ağzına ait olanlar şunlardır:

F ünsüzü: f-v arası sestir: haFtada (2/65), mükāFat (6/10), haFtalık (11/11), siFtah (12/32), vakFıkebirden (19/47)

ğ ünsüzü: orta damak g'si: gún (10/7), gózlēmden (4/41)

ğ ünsüzü: ön damak g'si: rüzğar (19/38), talimğahına (23/14), karargaha (23/14)

h ünsüzü: hırıltılı, sızıcı ve tonsuz bir arka damak ünsüzüdür: muhtarı (24/1), ahşap (24/49), çoğları (25/7), çoğcıklarım (4/2), veyahut (5/7)

k ünsüzü: orta damak k'si: mümķún (24/34)

ķ ünsüzü: ön damak k'si: iştíkāl (25/4), imķanımız (25/13), bekār (3/19), mükāFat (6/10), şikāyetimiz (7/41), ķağat (12/16), dükkānı (13/2)

K ünsüzü: k-g arası sestir: Kaynatam (1/9), Kışlağa (1/18), Kızı (1/24), Kırk (1/27), Kors (2/11), Katıĝı (2/27), Kuzum (4/6), Konaĝı (5/23), esKiden (13/25)

l ünsüzü: ön damak l si: usul (11/7), mahsul (25/14)

ñ ünsüzü: saĝır n veya nazal n olarak adlandırılan orta ve art damak n'si: Kümesimiziñ (25/6), Göynüĝüñ (25/11), fasulyeñ (1/6), biñ (1/15), düñür (1/16), napācısınañz (1/26), baña (2/15), yeñiden (2/16), oña (2/41), bubamıñ (2/64), soñra (4/8), goñşular (7/35), doñuz (15/51), deñişmiş (8/10), deñiş(14/8)...vb.

S ünsüzü: s-z arası ses: herkeS (2/36), öküSsüz (2/73), dokSan (2/105), sekSeni (3/1), terhiS (8/8), patadiS (15/6)

1.1.2.2. Ünsüz Düşmesi

Seslerin birbirleriyle münasebeti sırasında gramer birliğinin bünyesindeki bir ünsüzün bazen düştüĝü görülür. Bu duruma ünsüz düşmesi denir (Ergin 2008: 51).

Göynük ağızında ünsüz düşmesi genellikle r, l ve ĝ seslerinde karışımıza çıkar, yapılan derlemede diĝer seslerle ilgili çok fazla örnekle karşılaşılmamıştır:

f düşmesi: yuka (12/6)

ĝ düşmesi: olan (3/19), būday (17/2), dōru(2/52), yāmur(11/5), dōramacılık (13/2), örendim(15/20), bākur (5/9), fidir (5/11)

h düşmesi: kāve (5/35), Memed (2/81), meşur (22/1), cepede (8/45), tēris (13/36), allāmıza (11/12)

k düşmesi: anca (1/2), āşamlin (1/14), yōcuk (1/33), yōsa (13/28)

l düşmesi: ōdu (1/2), gēdi (2/91), ānına (2/98), ōduydu (3/31), ōsun (4/24), naī (7/7), ōmoyo (12/3), āmīcam (22/29), āsak (13/14), ādı (16/36), āma (21/3), āması (12/43)

n düşmesi: sora (4/7), piriç (9/12), ireçberliğimde (14/19), dek (17/47)

r düşmesi: vā (1/3), yıkāken (1/12), yatakā (2/20), toplādı (2/36), edēse (16/48), unlā (2/92), yapālādı (3/5), ağaçlāda (3/15), gızlā (3/16), gōmedimdi (4/40), eriklēde (15/23), gānımız (16/24), kesēle (2/67), atık (9/24)

t düşmesi: çifçilik (17/1), ebdes (2/89), ūs (3/26), serbes (25/4), dos (14/4), assubaylādan (13/39), rasgēdi (3/21)

y düşmesi: šēli (5/25), nēse (7/55), ōle (1/26), bōle (7/5)

z düşmesi: acık (4/38)

1.1.2.3. Ünsüz İkizleşmesi

Çok heceli kelimeler bünyesinde, iki ünlü arasında kalan bazı ünsüzlerin, bazen kuvvetli vurgulamalarla, bazen de sebebi belli anlaşılamayan eğilimlere bağlı olarak ikizleştikleri görülür (Günay 2003: 90). Ergin (2008: 52)’e göre “bir gramer birliğinde bir konsonantın iki defa söylenmesi hadisesi olan konsonant ikizleşmesi Türkçede çok nadir görülür:

Rakkamnan (17/19), küccük (20/8), emme (21/42), okuyyo (8/44), ışıyyo (20/22), yanna (1/25)

1.1.2.4. Yer Değiştirme (Göçüşme)

Bir gramer birliğinde yan yana gelen iki sesin bazen yer değiştirdiği görülür (Ergin 2008: 52). Bazen uzak seslerde yer değiştirebilir. Göynük ağzında yapılan derlemede bu ses hadisesine birkaç örnekte rastlanılmıştır:

Yanlız (13/32), nalet (2/10), ürya (19/39)

1.1.2.5. Ünsüz Türemesi

Sözcük içerisinde bazı sebeplerden dolayı bir ünsüz ses daha ortaya çıkabilmektedir. Ünsüz türemesi hadisesine yaptığımız derlemelerde çok az rastlanmıştır. Bu ses olayını kelime içerisindeki yerine göre üç ayrı kısımda inceleyebiliriz:

a) Ön Seste Ünsüz Türemesi

Vokalle başlayan bir gramer birliğinin başına bazen fazladan bir konsonant getirilir (Ergin 2008: 52). Yaptığımız derlemede bu ses olayına birkaç örnekte rastlanmıştır:

Yesir (8/38), hanbar (16/36)

b) İç Seste Ünsüz Türemesi

Ercilasun (2002: 139)' a göre “kelime ortasındaki türemeler ikiz ünlüden korunmak içindir.” Bu ses olayına yapılan derlemede birkaç örnekte rastlanmıştır:

Okuyyo (8/44), ıııııı (20/22), m̄ıııııı (1/6), fiyatlarına (5/6)

c) Son Seste Ünsüz Türemesi

Bazı durumlarda sözcüğü pekiştirmek amacıyla sözcüğün sonunda fazladan bir ünsüz ortaya çıkabilmektedir. Derlememizde tek örnekte bu ses olayıyla karşılaşılmıştır:

Hincik (3/13)

d) Pekiştirici Morfemler

Dil, bir anlamı, bir işlevi belirtme, vurgulama veya pekiştirme ihtiyacı karşısında kullanıcıya birçok seçenek sunar. Türkçenin seçeneklerinden biri, kelime ve ekleri -n, -l, -z, -t, -k, -m, -A, -I gibi çeşitli morfemler yardımıyla genişletmektir. Pekiştirilmiş kelime ve eklerle bunların önceki şekilleri arasında genellikle anlam ve işlev farkı görülmez (Karahana, 2012: 219).

hincik (3/13), gadara (6/2), giderkene (6/25), ḡözelcene (6/17)

Zarf-fiil ekleri –ınca/-ince, -unca/-ünce pekiştirme sonucu bazı örneklerde –ıncası/-ıncesi, -uncası/-üncesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

gāmiyıncası (5/31), gonuşulmiyıncası (7/6), alıncası (12/41), gakıncası (19/30), galdırıncası (19/39), açıncası (19/40), edincesi (2/39), oluncası (16/2)

1.1.2.6. Ünsüz Değişmeleri

a) Tonlulaşma

Tonlulaşma; tonsuz ünsüzlerin kendi karşılıkları olan tonlular hâline gelmesi demektir. (Ercilasun 2002: 106) Göynük ağzında bu durum oldukça yaygındır.

k > g, K değişmesi: Bilindiği gibi Eski Anadolu Türkçesinde tonlulaşma yaygın bir ses özelliğidir. Özellikle kelime başındaki kalın k seslerinin kalın g seslerine dönmesi Eski Anadolu Türkçesi'nin temel ses özelliklerinde biridir. Göynük ağzında da bu ünsüz değişmesi aynı şekilde kendini göstermektedir.

gocaman (1/2), galabalık (1/15), goyun (1/15), Kışlağa (1/18), gızı (1/19), gakdı (1/26), gatr (2/3), gomtannın (2/15), gardaşım (2/30), Angara'dan (2/32), asgeriyede (2/48), Kırk (2/61), ArıKçayırına (2/82), gılıyın (2/88), ásger (3/2), togmakla (6/15), tavuK (6/16), gonşular (10/8), içKi (14/16), deliganlı (15/39), Kıra (16/5), garagollarına (16/15), gırmızı (19/36)

ç > c değişmesi: rencberliğinen (2/2), tavukculuk (8/14), sütçülük (8/16), nöbetci (13/51), erpilic (17/23), beypilic (17/23), gencken (17/35), hâric (5/22)

t > d değişmesi: patadisdır (1/30), tokad (1/33), depişdim (2/4), daşı (2/26), eşidiyon (2/41), eddik (2/48), Memed (2/82), duzunu (3/11), dörd (5/32), nihad (6/5), rahmedlik (7/12), nezâredde (7/15), denelerini (8/40), debeşiyoru (16/41), duddu (17/19)

s > S, z değişmesi: dokuzan (2/1), SekSeni (3/1), herkez (3/34), terhiS (8/8), herkeS (12/41), zoba (12/42), patadiz (13/30)

f > F, v değişmesi: haFtada (2/65), mükāFat (6/10), istivra (4/39)

p > b değişmesi: nasib (2/71), bazar (2/76), inibde (2/79), bazarlık (2/91), bişirir (3/9), yabmam (3/28), hebisi (3/31), alıb (6/24), adabazında (6/26), yabdık (7/28), debeşiyoru (16/41)

b) Tonsuzlaşma

Sedasızlaşma, sedalı ünsüzlerin kendi karşılıkları durumunda bulunan sedasız ünsüzlere dönüşmesi demektir (Ercilasun 2002: 109). Bölgemizde tonlu ünsüzlerin tonsuzlaşması yaygın değildir. Yapılan derlemede birkaç örnekte karşılaşılmıştır.

c > ç değişmesi: çeketim (24/19)

d > t değişmesi: tomatıs (3/14)

z > s değişmesi: Sāten (8/34)

c) Sızıcılaşma

Bazı patlayıcı ünsüzlerin çeşitli nedenlerle sızıcı ünsüzlere dönüşmesi olayıdır.

k > h, ħ değişmesi: çoĥcāklarım (4/2), çoĥ (23/34)

g > ğ değişmesi: böğün (3/20), siğara (18/28)

c > ş değişmesi: düñürşüyü (4/18)

k > ğ değişmesi: ağ erik (15/24), lağabı (24/69)

d) Süreksizleşme

Sürekli ünsüzlerin süreksiz ünsüzler hâline gelmesine süreksizleşme denir. Göynük ağzı derlememizde tek örneğe rastlanmıştır.

y > g değişmesi: gene (2/57)

j > c değişmesi: tancu (8/62)

e) Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Sürekli ünsüzler, meydana geldikleri esnada oluşum noktalarında dar veya geniş bir geçit meydana gelen ve sürekli bir şekilde çıkarılabilen seslerdir (Ergin 2008: 48). Bazen sürekli ünsüzlerin kendi aralarında değiştiği görülmektedir. Göynük ağzında bu ses olayı yaygın bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

ğ > y değişmesi: Buydaydan (4/21), deynek (8/42), deyil (13/28), meyē (2/13)

m > n, ñ değişmesi: şinci (1/1), canbazdan (2/84)

ğ > ñ değişmesi: deñişmiş (8/10), deñiş(14/8)

v > ğ, y değişmesi: döyēlēdi (4/21), döğölür (6/17), toğuk (22/3)

r > l değişmesi: levire (7/49)

l > n değişmesi: öyne (1/4), şöyne (1/14)

ş > h değişmesi: hinci (3/7), hincik (3/13)

v > m değişmesi: merdemeni (10/42), māfat (14/30)

f) Diğer Ünsüz Değişmeleri

Yukarıdaki ünsüz değişmelerinin dışında bazı seslerde de ünsüz değişmesi karşımıza çıkabilmektedir.

d > c değişmesi: şinci (1/1), hinci (3/7)

1.1.2.7. Ünsüz Benzeşmeleri

İç sesleri arasında yan yana iki ünsüzün bulunduğu kelimelerde veya söyleniş bakımından aynı durumda bulunan komşu kelimelerin son ve ön sesleri arasında, bazen iki ünsüzden biri, kendisine yakın boğumlanma niteliği taşıyan ötekisi tarafından büsbütün veya kısmen benzeştirilir (Korkmaz 1994: 92-93). Ünsüz benzeştirmesi, yaygın manada bir ünsüz değişmesi hadisesidir (Ercilasun 2002: 125).

Bir ünsüzün kendisine komşu olan veya olmayan diğer ünsüzlere etki ederek o ünsüzleri kısmen ya da tamamen kendisine benzetmesine “ünsüz benzeşmesi” denir. Bir kelimede bazen yan yana gelen iki ünsüzden birinin diğerini etkileyerek onu kendisine benzettiği görülür. Benzeşmeler ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki çeşittir.

a) İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi

şunnan (1/6), bunnan (1/6), unnan (1/8), annamaz (1/10), bunna(4/43), gocamanınnan (7/33), añnadıñ (8/36), tırpanınan (9/22), sennen (14/4), bennen (14/4), yannarında (15/27), dinnenmeyi (21/10), yannış (21/46), annaştılar (23/46)

b) Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi

baççeye (1/2), dövüyollarıdı (3/11), döküyollā (3/13), didiyollāda (3/13), aççılık (3/20), hacıynan (4/2), hanımınan (7/23), sırtımızınan (9/2), biznendi (12/42), bağçalara (15/55), paraşütten (19/22)

1.1.2.8. Göynük Ağzında Aslî Şekiller

Türkçenin tarihi gelişim sürecinde birçok kelimenin bazı ses değişikliklerine uğradıkları görülmektedir. Bu değişim konuşma dilinde başlayıp daha sonra da o konuşma dilinin yazı dilini etkilemesi ile yazı diline de geçmiştir. Ancak bu değişiklik bütün ağızlarda kendini göstermez ve kelimelerin aslî şekilleri ağızlarda görülebilir. Göynük ağzında da bazı sözcüklerin aslî biçimiyle karşılaşılmıştır.

gardaş (2/68), hangı (2/33), almaların (3/15), yimek (12/6), geyeridin (12/39), goñşular (7/35), doñuz (15/51)

1.2. Şekil Bilgisi

1.2.1. İsimler

Adlar, evrendeki canlı cansız bütün varlıkları, insan tasavvurundaki somut ve soyut bütün kavramları, tek tek ya da tür olarak karşılayan sözlerdir (Korkmaz 2009:195).

gış (3/6), Kaynatam (1/9), bubam (1/13), goyun (1/15), akraba (1/19), dünya (1/25), fasulye (1/30), öküz (2/3), teyyāre (2/20), nöbet (2/22), gençlik (2/26), yoksul (2/27), harman (2/101), dibek (3/5), insan (3/7), gına (3/8), tavuk (3/13), erik (3/16), peynir (3/24), köy (3/35), keşkek (4/20), bûday (5/11)... vb.

1.2.1.1. İsim Yapma Ekleri

Addan ad türeten ekler, ad kök ve gövdelerine getirilen eklerdir. Ad kök ve gövdeleri ya ad kökenli sözlerdir yahut da fiilden ad yapma ekleriyle oluşturulmuş ad gövdeleridir (Korkmaz 2009: 33).

1.2.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

a) -cı / -ci, -cu / -cü, -çı / -çi, -çu / -çü: Bu ek Türkiye Türkçesindeki en işlek eklerden biridir. Adlara gelerek bir nesneyi, bir işi veya bir sanatı kendisine meslek veya uğraşı olarak seçmiş olanları gösteren adlar türetir (Korkmaz 2009: 41).

sağımıcılā (1/15), hayvancılığı (1/32), davarcılık (2/3), sığircılık (2/3), ormancı (2/44), bakımcı (5/15), dōramacılık (13/2), yardımcı (13/26), çalgıcıları (14/12), avcıydım (15/50), malcılık (24/6), biçercilēde (2/104), kepçecilik (7/34), kümescilikde (13/31), nöbetci (13/51), tākibci (23/9), yolculuk (2/71), tavukculukdan (8/20), mumcu (8/33), marangozculuk (13/22), paraşütcü (19/20), dünüşcülerede (4/32), sütcülük (8/16), aşçılık (13/3), senatçılā (15/17), üçkağatçılā (21/44), bekçiliği (6/9), çifçilīn (24/6), işçilē (17/54)

b) -lık / -lik, -luk / -lük: Bu ek isim kök ya da gövdelerine soyut, somut kavramlarını veren kelimelerle birlikte, yer, meslek, araç adları türetir ve eklendiği kökün ünlülerine uyarak uyuma girer (Gülensoy 1988: 75).

ölelikle (1/26), davarcılık (2/3), sığircılık (2/3), askerlik (2/22), gençlik (2/26), muhtarlık (2/36), bazarlık (2/91), birlikden (3/2), aççılık (3/20), namazlık (4/24), emeklilik (5/9), rencberlik (5/13), fakirlik (7/10), rahmedlik (7/12), tavukculuk (8/14), topluluk (8/25), şoforluk (11/2), yoksuzluk (12/17), Koñşuluk (12/26), marangozluk (13/2), zorluk (16/22)

c) -lı / -li, -lu / -lü: Çok geniş bir kullanımı olan bu ek, geldiği ada kendinde bulundurma, sahip olma, o özelliği taşıma, ait olma gibi işlevler yükleyen sıfatlar yapar (Korkmaz 2009: 340).

esash (1/9), nişanlıyız (1/22), giymatlı (2/68), mayalı (4/24), sakıncalı (5/4), belâlı (5/25), saygılı (6/22), farklı (6/21), meraklı (7/4), makinalı (8/43), tereyağlı (9/13), yatırlı (9/25), haklı (13/43), aksakallı (14/37), emekliyim (1/7), evliyiz (1/27), temelli (1/32), izinli (3/20), doğumluyum (6/1), Mudurnulu (8/60), toplu (12/3), gabuklu (12/18), türlü (2/11), köylü (2/35)

d) -sız / -siz, -suz / -süz: -lı / -li, -lu / -lü ekinin zıt anlamlısı olan bu ek, adlardan olumsuzluk, yokluk, eksiklik veya azlık kavramında sıfatlar türetir (Korkmaz 2009: 341).

gavgasız (4/10), geçimsizliği (7/17), rahatsızdım (7/57), haksız (13/43), keşgeksiz (17/46), garşılıksız (21/31), izinsiz (21/33), tasasız kedersiz (23/3), yoksuzluk (12/17), lüzumsuz (1/8), öksüz (18/12), öküSsüz (2/73)

e) -cık / -cik, -cuk / -cük: Başlıca fonksiyonları isimden küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapmaktı. (Gülensoy 1988: 76).

birazcık (1/2), acık (4/38), adamcık (12/41), yöcuk (1/33)

f) –daş: Bu ek Eski Türkçeden beri tanıdığımız, az verimli olmakla birlikte anlatımı belirli, kullanışlı bir üretim unsurudur. Aslında kişiler arasında ortaklık, beraberlik bildiren eşlik adları ve sıfatlar yapar. (Banguoğlu 1995: 169)

arkadaş (21/9), gardaşı (23/6), vatandaşlāda (24/15)

g) –ıncı / -inci, -uncu / -üncü: Sayı adlarından sıra sayı sıfatları türeten bir ektir (Korkmaz 2009: 61).

altıncı (25/19), birinci (25/34), êkinciyi (1/32), ikinci (2/13), üçüncü (24/65), yüzüncü (24/70)

h) –ar / -er, –şar / şer: Üleştirme sayı ifadesi taşıyan bir ektir. Yapılan derlemede tek örneğe rastlanmıştır.

onar (6/10)

ı) –layın / -leyin: Yapılan derlemede sadece zaman zarfı olarak kullanılan örneklere rastlanmıştır.

āşamleyin (4/38), sabāleyin (7/49), sabāliyin (2/24)

āşamlin (1/14), sabālin (2/48) bu iki örnekte ekin –lin biçiminde geldiği görülmektedir. Bunun sebebi orta hecede yer alan –y ünsüzün vurgusuzluktan dolayı yanındaki ünlü ile birlikte düşmesidir.

i) –man / -men: Mübalağa ve benzerlik ifadesi taşıyan bir ektir. İşlek olarak kullanılmaz.

gocaman (1/2)

j) –sıra: Boyunca anlamı veren tek örnekte karşılaşılmıştır.

yolsıra (2/80)

1.2.1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

a) –mak / -mek: İstisnasız bütün fiil kök ve gövdelerine getirilen bu ek eskiden beri Türkçenin fiilden isim yapma eklerinin başında gelir. Fonksiyonu fiillerin hareket isimlerini yapmaktır (Ergin 2008: 185). Göynük ağzında bu ek bolca kullanılmaktadır.

çalışmak (2/26), ayrılmak (11/15), gonuşmak (13/16), doyurmak (16/24), bakmak (17/16), yapmak (21/14), yaptırmak (21/29), demekki (2/35), geçmekde (18/20), görmek (21/29)

b) –ma / -me: Bu ek de –mak, -mek gibi işleklik sahası bütün fiil köke ve gövdelerini içine alan bir ektir. –mak, -mek’in hareket isimleri yapmasına karşılık –ma, -me’nin fonksiyonu işi isimleri yapmaktır (Ergin 2008: 186). Türkiye Türkçesi ağızlarının genelinde olduğu gibi Göynük ağzında da bu ek çokça kullanılır.

doğma (6/20), atlama (7/29), dolma (9/9), gıyma (9/13), otumaya (10/27), gonuşma (10/28), ulaştırmadaydım (11/10), añalaşma (14/8), gezmeye (2/66), büyüme (6/20), verme (6/24), birikme (9/22)

c) –ış / -iş, -uş / -üş: Fiilleri ad kalıbına sokan ve çok yaygın kullanışı olan bir ektir. Başlıca özelliği, kılışın tarzını gösteren ad olmasıdır (Korkmaz 2009: 217-218).

oynayış (10/27), atlayışım (19/21), dikiş (23/50), satışları (24/25), buruş (15/23), dövüş (20/14), gülüş (10/26)

d) –ak / -ek: Bu eki Ergin (2008: 188) “yaptığı isimler fiilin gösterdiği hareketi çokça yapanı, olanı, yapılanı; o hareketin yapıldığı yeri, aleti; o hareketle yapılan şeyi; hasılı fiilin tesirinde kalan çeşitli nesneleri karşılar” şeklinde açıklamaktadır.

sığınaklarına (2/20), yataklā (2/20), kaçak (2/43), gonak (4/29), uçakları (19/25), binek (7/36), sürek (18/24)

e) –k: Yaptığı isimler umumiyetle fiilin gösterdiği harekete uğramış olan, bazen de o hareketten doğmuş bulunan veya o hareketi yapan çeşitli nesneleri karşılar (Ergin 2008: 188).

yüksek (24/39), ufak (3/1), dayakda (11/13), sulak (24/10), uzak (17/28), Kuşak (4/31), yörükle (24/56), kırıkda (9/6), bölükden (13/36)

f) –m: Başlıca fonksiyonu fiille ilgili bir hâl, durum, iş ifade etmek olup o işle ilgili, o işten doğan varlık, eşya, alet, yer vb. gibi çeşitli isimler de yapar (Ergin 2008: 188).

ekimlerinde (24/12), sağımcılā (1/15), dilim (2/66), geçim (5/7), kesim (7/23), bilimler (5/16), öğretim (17/11), bakımdan (1/3)

g) –n: Geçişli ve geçişsiz tek ve çift heceli fiil köklerinden adlar, çok seyrek olarak da sıfatlar türetmiştir. Bu türetmelerde ek, fiilin gösterdiği işin “sonucu” veya “ürünü olma” görevini yüklenmiştir (Korkmaz 2009: 101).

gelin (23/2), ekin (10/18)

h) –k1 / -ki, -ku / -kü: Umumiyetle yapma ifade eden fiillerden isim yapar ve bu isimler daha çok yapılanı, bazen yapanı, bazen yapma işini, hülâsa fiilin gösterdiği hareketle ilgili çeşitli nesneleri karşılar (Ergin 2008: 189).

içKi (14/16), gatkı (12/13), uyku (2/42), saygı (6/23), çalgı (13/18), sevgisi (18/13), ilgili (15/5), vergisini (22/18)

ı) –ga / -ge: Yaygın bir ek değildir. Tek örnekte karşılaşılmıştır.

bölgesine (19/35)

i) –gın / -gin, -gun / -gün, -kın / -kin, -kun / -kün: Geçişli ve geçişsiz tek heceli fiil köklerinden anlamı pekiştirilmiş sıfatlar türeten bir ektir. Ekin ön sesi, eklendiği fiilin son ses ünsüzün tonlu olup olamamasına göre k- veya g- olabilir (Korkmaz 2009: 81).

sargın (13/27), uygun (21/18), dutgunluk (21/24), dargınlımız (4/9)

j) –ıcı / -ici, -ucu / -ücü: Her türlü fiil kök ve gövdelerine getirilerek ad ve sıfat türeten bir ektir (Korkmaz 2009: 83). Bu ek genellikle meslek, uğraşı gösteren isimler türetir.

yapıcı (8/35), alıcımız (4/14), görücü (11/7)

k) –ı / -i, -u / -ü: İşlev bakımından fiilin gösterdiği işin ürünü veya sonucu olan isimler ve sıfatlar türetir. Yapılan derlemede bu ekin kullanıldığı birkaç örneğe rastlanmıştır.

dürü (12/11), yazı (24/19), ayrı (4/29)

l) –anak / -enek: Çok kullanılmayan bir ektir.

gelenek (25/24), görenek (25/24)

m) –mur > -mır: Bu ekle sadece bir örnekte karşılaşılmıştır.

yāmır (25/35)

n) –meli: Bu ek tek bir örnekte karşımıza çıkmıştır. Bu örnekte yemeklik, yenilecek anlamında bir türetme yapmıştır.

yimeli (15/24)

1.2.1.2. İsim Çekimi Ekleri

Çekim yahut işletme eki kelime kök ve gövdesine işleklik veren ektir. Kök ve gövdeleri birbirleriyle münasebete getiren, onların kelime grupları ve cümleler içinde vazife almasını sağlayan ekler çekim ekleridir (Ergin 2008: 124-125).

1.2.1.2.1. Hâl Ekleri

Ergin hâl eki kavramını şöyle açıklamaktadır. “İsimler kelime grupları ve cümleler içinde diğer kelimelerle münasebetleri sırasında, münasebetin cinsine göre, çeşitli hâllerde bulunurlar. İsimlerin kelime grupları ve cümleler içinde, isimlerle,

edatlarla ve fiillerle çeşitli münasebetleri olur. Bu münasebetler kurulurken, isimler hep aynı durumda bulunmaz, münasebetin cümlesine göre ayrı ayrı hâllere girerler. Demek ki ismin hâlleri, ismin diğer kelimelerle münasebeti sırasında içinde bulunduğu durumlardır.(...)işte bu hâllere hâl ekleri adı verilir (Ergin 2008: 226).

a) İlgi Hâli: Eklendiği adla başka bir ad arasında ilgi bağı kuran ad durumudur. Bu durum ya iki adın yan yana getirilmesiyle eksiz olarak ya da ünsüzle biten ad kök ve gövdelerinden sonra –In / -Un, ünlüyle bitenlerden sonra –nIn / -nUn ekinin getirilmesiyle karşılanır. Bu durumda ilgi durumu eki birinci adın sonundadır. İkinci ad genellikle iyelik eki alır (Korkmaz 2009: 23-24).

Göynük ağzında ilgi hâli ekleri şunlardır: -ın/-in, -un/-ün, -iñ/iñ, -uñ,-üñ, -nın/-nin,-nun/-nün, -nıñ/-niñ, -nuñ/-nüñ

sizin köye (1/21), bubamızın lafını (2/52), gapınıñ önünde (2/87), tarlaların yarısı (2/102), almaların çoğu (3/15), geliniñ ayağında (4/23), bubasının şeyisine (10/23), onun moturu (15/28), mudurnunuñ ekipleri (24/71), günün şartlarına (13/47), gaymakamıñ emri (2/38), cambazıñ biri (2/76)

Yukarıdaki eklerin dışında hece kaynaşması ile oluşmuş örneklerine de rastlanır.

gızlān biri (3/25), hayvanlān atlarıñ arpa denelerini (8/40), ayānın altına (4/23)

b) Yükleme Hâli: Cümle içinde fiilin doğrudan tesir ettiği isim belirtme hâlinde bulunur. Karşıladığı hareket doğrudan bir isme tesir eden fiiller, geçişli fiillerdir. Yükleme hâli, ismi kendisine tesir eden geçişli fiile bağlayan hâldir. Bu hâl bazen eksiz, çoğu zaman da ekli olur (Buran 1996: 99).

Göynük ağzında yükleme hâli için kullanılan ekler şunlardır: -ı/-i, -u/-ü'dür.

daşı (2/26), hayātı (2/60), davarı (2/75), öküzü (2/94), , hizmetinida (4/4), alıcısını (4/16), unu (4/20), şunu (7/19), bunu (7/19), sözünü (10/8), köyünkünü (12/8)

Çokluk eki son ünsüzünü düzenli olarak kaybettiğinden bu ekin üzerine: -nı/-ni, -nu/-nü şeklinde eklenir. Burada aslında bu –n zamir n’sidir.

çorbalānı (3/27)

c) Yönelme Hâli: Kelime gruplarında ve cümlede adı fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur. (Korkmaz, 2009: 24)

Göynük ağzında yönelme hâli ekleri şunlardır: -a/-e

baççeye (1/2), buña (1/11), bize (2/10), baña (2/15), vapura (2/50), saña (2/51), dünyaya (2/59), buraya (2/61), yere (4/1), hacıya (4/44), tencereye (6/16), köye (8/31), hastaneye (8/57), oduna (9/1), otumaya (10/27), yanna (19/42)

d) Bulunma Hâli: Bu hâl ismin kendisinde bulunma ifade eden fiillerle münasebette olduğunu gösteren hâlidir. Bu hâl daima ekli olup eki lokatif eki’dir. Demek ki lokatif eki ismi fiile bağlayan bir hâl ekidir (Ergin 2008: 228).

Bulunma hâlinin eki tüm Anadolu ağızlarında olduğu gibi –da/-de, -ta/-te biçimindedir. Bu ekin Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi tonlu şeklinin kullanılması yaygın olmakla birlikte tonsuz şekillerine de rastlanır.

Göynükde (1/3), köyde (1/16), Yeşilköyde (2/9), bölükde (2/25), asgeriyede (2/48), bekçide (2/55), düğünde (3/5), gecede (3/21), burda (3/26), yanda (3/26), ayağında (4/23), memlekatta (16/5), tarihte (16/36), mamakta (17/5)

e) Ayrılma Hâli: Eklendiği adda, fiilin gösterdiği işin kendinden uzaklaştığını gösterme durumudur. Bu durumda, fiilin hareketi çıkma durumundaki addan dışarıya doğru yönelmiştir (Korkmaz 2009: 24).

Bu ekin ekleri de bütün Anadolu ağızlarında kullanıldığı biçimiyle Göynük ağzında yer alır. Bu ekler: -dan/-den, -tan/-ten’dir. Bu ekin de tonlu şekli daha yaygındır.

gözlerimden (4/37), áşgerden (5/1), bahçeden (5/4), önünden (5/21), senesinden (6/3), şeylêden (6/20), günden (6/23), tarihten (7/7), çavuşdan (7/47), tavukculukdan

(8/20), ormandan (8/21), Bosdan (9/1), sedaştan (24/58), alttan (24/64), internetten (8/53), giddikten (18/38)

f) Eşitlik Hâli: Anadolu ağızlarında kullanılan temel eşitlik hâli eki yazı dilinde olduğu gibi –ça/-çe, -ca/-ce'dir.

falanca (13/14), zamanca (5/32), ayrıca (25/35), önceden (5/26), böylece (6/11), binlerce (7/40), iyce (20/20), bence (22/12)

Bu ekin bir örnekte genişlemiş şekline de (-cana/-cene, -çana/-çene) rastlanır.

gözelcene (6/17)

g) Vasıta Hâli: Bu hâl ismin fiile bir vasıta olduğunu ifade etmek için girdiği hâldir (Ergin 2008:228).

Yazı diline göre biraz daha işlek olmakla birlikte Anadolu ağızlarında da –n vasıta hâli ekinin getirildiği örnekler fazla değildir. Yaygın olarak kullanılan vasıta hâli eki “ile ve ile+n” biçimlerinden eklenen ve çeşitli fonetik değişmelerle ortaya çıkan eklerdir (Buran 1996: 236).

unla (1/22), zamanla (2/42), gaynanamla (3/31), hâliyle (5/24), annesiyle (6/18), ölelikle (7/57), telefonuyla (8/59)

Göynük ağzında vasıta hali eki olarak –man/-inen, -nañ/-neñ ekleri de kullanılmaktadır.

beygirlerinen (10/15), tirennen (13/35), bilenneñ (7/2), öküzlêneñ (8/18).

h) Yön Gösterme Hâli: Bu hâl ismin yön gösteren, cihet ifade eden hâldir. Yön eki de ismi fiile bağlayan bir hâl ekidir (Ergin 2008: 228).

Standart dilde olduğu gibi Anadolu ağızlarında da pek işlek olmayan bu ek, belli sayıda kelimedede kalıplaşmış olarak kullanılır. Ancak bu kullanışta ek, bir hâl eki olmaktan çok kalıplaşmış bir zarf yapma ekidir (Buran 1996: 287).

sonra (13/35), buraya (13/4), uraya (14/12), dışarı (4/25), yukarı (2/91), sōra (4/7)

1.2.1.2.2. İsimlerde Çokluk

Çokluk eki isimlerin çokluk şekillerini yapan işletme ekidir. Bir isim hiçbir ek almadan normal şekliyle tek bir nesneyi karşılar. İsmin tek bir nesneyi karşılayan bu asıl ve normal şekline teklik şekli adı verilir. İşte ismin karşıladığı nesnenin sayısının birden fazla olduğunu ifade etmek için teklik şekline çokluk eki getirilerek ismin çokluk şekli yapılır (Ergin 2008: 220).

Yazı dilimizde olduğu gibi, bölgemiz ağzında da Eski Türkçe döneminden beri kullanılan çokluk ekimiz –lar/-ler yanında, bunun çeşitli ses olayları sonucunda değişikliğe uğramış şekilleri olan –nar/-ner ve –nā/-nē ekleri kullanılır.

tarlaları (1/5), sığınaklarına (2/20), dağlara (2/29), urlarda (2/53), çocuklarıñ (3/31), atlara (4/24), beygirlere (4/26), gençler (4/27), yemeklerimiziñ (6/15), sözler (7/45), yannarında (15/5), unnarınan (15/30), bunnarnan (18/3), unnānan (21/1), unnā (21/20)

Göynük ağzının önemli ses özelliklerinden biri de çokluk ekinin sonundaki –r ünsüzünü kaybetmesi ve ünlüyü uzatması olayıdır. Bölgede bu ek düzenli sayılabilecek bir şekilde –lā ve –lē şeklinde kullanılır.

gızlā (3/16), çorbalānı (3/27), köylēde (25/3), atlā (25/28), ağaçlāda (3/15), yataklā (2/20), erenlēmiz (11/6)

1.2.1.2.3. İyelik Ekleri

İyelik ekleri ismin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya bir nesneye ait olduğunu ifade eden işletme ekleridir. Eski Anadolu Türkçesinden sonra Osmanlıca içinde ek ünlü uyumuna bağlanarak bugünkü çok şekilliğe kavuşmuştur. (Ergin 2008: 222-223)

Göynük ağzında iyelik eklerinin kullanım biçimleri şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: -m

işim (1/4), hayatım (2/25), gardaşım (2/30), sırtımda (2/86), dayımdan (2/93), yaşım (6/1), ihtiyacım (6/25), bubam (1/13)

Teklik 2. Şahıs: -n, -ñ

kazancın (17/20), işini (21/25), fasulyeñ (1/6), māyişiñ (1/6), parañ (2/69), dayıñ (10/3)

Teklik 3. Şahıs: -ı/-i, -u/-ü, -sı/-si, -su/-sü

torbası (2/86), bubası (2/91), havası (5/8), konusunda (5/24), evi (10/40), arkadaşı (1/17), birisi (1/29)

Çokluk 1. Şahıs: -mız/-miz, -muz/-müz

yicimiz (1/30), komutanımız (2/12), hayatımız (2/23), bubamızın (2/52), kıyafetimiz (2/53), suyumuz (5/8), çocuğumuzuñ (16/19)

Çokluk 2. Şahıs: -nız/-niz, -nuz/-nüz, -ñız/-ñiz, -ñuz/-ñüz

elinizde (12/15), biriniz (23/50), işiñiz (21/46), malumuñuz (13/12),

Çokluk 3. Şahıs: -ları/-leri, -narı/-neri, -lānı/-lēni

boyları (17/30), vakıfları (18/37), hayvanları (22/38), fiyatlını (24/14), çorbalānı (3/27), yannarında (15/5)

1.2.1.2.4. Aitlik Eki

Aitlik bildiren eklerden biri de –ki'dir. Bu ek ad kök ve gövdelerine doğrudan doğruya geldiği gibi, adların ilgi ve bulunma durum eki almış biçimlerinden sonra da gelir. Ek, “içinde bulunma ve aitlik bildiren” bir işleve sahiptir (Korkmaz 2009: 263).

Bu ek Göynük ağzında standart Türkçenin aksine ünlü uyumuna girmiş olarak kullanılır.

öndenki (3/29), hinciki (4/6), öteki (7/30), bizimkine (8/44), eskidenki (9/17), zamandakı (12/6), inankı (19/27), yaşındakı (20/12), etmeyoku (22/10)

1.2.1.2.5. Soru Eki

Çekimli fiillerde ve öteki kelime türlerinde olduğu gibi, adlarda soru –mı/-mi, -mu/-mü ekleriyle karşılanır. Bu ek adları soru yoluyla belirleyip fiiller bağlayan bir işletme ekidir (Korkmaz 2009: 329).

Göynük ağzında soru eki tıpkı standart dilde kullanıldığı biçimiyle karşımıza çıkmaktadır.

hinci yamalık vā mı? (10/25), öyle deil mi? (13/16), Dōru mu dōru (6/27)

1.2.2. Zamirler

Zamirler adların yerlerini tutan, kişileri ve nesneleri temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir (Korkmaz 2009: 399).

Zamirler nesnelerin dildeki gerçek karşılıkları olmayan fakat gerekince onları ifade edebilen kelimelerdir. Bu işi zamirler nesneleri temsil etmek veya göstermek suretiyle yaparlar. Zamirler temsil ettikleri veya gösterdikleri nesnelerin gerçek isimlerinin yerini geçici olarak tuttukları için tek başlarına bir şey ifade etmezler (Ergin, 2008: 263).

Göynük ağzının başlıca zamir çeşitleri şunlardır:

1.2.2.1. Şahıs Zamirleri

Bunlar varlıkları şahıslar hâlinde ve temsil suretiyle karşılayan kelimelerdir. Bütün varlıklar üç şahıs altında toplanır, üç şahıs teşkil ederler (Ergin 2008: 265).

Göynük ağzında kullanılan şahıs zamirleri şunlardır:

1. Teklik Şahıs: ben (4/2), benim (4/7), bennen (7/22), beni (7/55), bana (13/46)

2. Teklik Şahıs: seni (2/12), seniñ (7/33), sende (7/56), sen (10/5), sana (18/41)

3. Teklik Şahıs: o (2/3), onu (2/38), oda (5/17)

Göynük ağzında 3. teklik şahıs için standart dilde kullanılan “o” zamirinin yanında “u” zamiri de vardır.

U (2/55), unnan (2/85)

1. Çokluk Şahıs: biz (1/15), bizim (1/8), bizi (2/8), bize (2/10), bizde (2/78)

2. Çokluk Şahıs: siz (7/32), size (12/4), siziñ (12/14)

3. Çokluk Şahıs: onlar (7/25), onlara (10/9), onları (13/53), onların (21/33)

Göynük ağzında 3. çokluk şahıs için standart dilde kullanılan “onlar” zamirinin yanında “unlar, unnar ve unnā” zamirleri de vardır.

unlara (22/39), unlarıñ (22/39), unnā (13/39), unnarınan (15/30)

1.2.2.2. Dönüşlülük Zamiri

Dönüşlülük zamirleri, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları anlamca katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür şahıs zamirleridir. Bunlara dönüşlülük zamiri denmesinin sebebi, zamirin, yapılan işin yapana dönüşünü gösteren bir işlev yüklenmiş olmasındandır (Korkmaz 2009: 415).

Bunlar “asıl, öz” manalarına gelen isimlerin iyelik eki almış şekillerinden ibarettir. İyelik eki alarak teklik ve çokluk birinci, ikinci ve üçüncü şahısların özlerini, asıllarını, kendilerini ifade eder, böylece zamir olarak şahısları temsil ederler (Ergin 2008: 272).

Göynük ağzında yapılan derlemelerde standart dilde kullanılan biçimiyle karşılaşılmıştır.

kendim (1/27), kendini (2/24), kendi kendime (2/35), kendiminki (2/42), kendimiz (2/52), kendi (6/23), kendileri (9/21), kendi (12/20)

1.2.2.3. İşaret Zamirleri

Bunlar işaret etmek, göstermek suretiyle nesneleri karşılayan kelimelerdir. İşaret zamirleri nesneleri bir yer içinde gösterir, onlara yerlerine göre işaret ederler (Ergin 2008: 273).

Bugün kullanılan işaret zamirleri bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar'dır. O ve onlar işaret zamirlerinin bir karşılığı olarak Göynük ağzında u ve unlar (unnar) biçimleri de karşımıza çıkmaktadır.

Göynük ağzında işaret zamirlerinin kullanımı şu şekildedir:

Teklik: bu (1/11), şu (2/29), o (2/70), u (4/5), bunun (23/8), onun (2/84), onun (2/89), una (4/11), şunu (7/19)

Çokluk: bunlar (23/26), unlara (11/5), bunnarnan (18/3), bunları (8/38)

1.2.2.4. Soru Zamirleri

Bunlar nesneleri soru şeklinde temsil eden, onların soru şeklindeki karşılıkları olan, onları soru hâlinde ifade eden, onları sormak için kullanılan zamirlerdir (Ergin 2008: 276).

Soru zamirlerinin birkaçı asıl soru zamirleridir: kim, ne, nere gibi. Öteki birkaçı da başka kelime sıfatından alınan sözlerin iyelik eki ilavesiyle zamire dönüştürülmüş türleridir: hangisi, kaç gibi (Korkmaz 2009: 441).

asker arkadaşı demek ne demek (2/67), ne bu Hasan Memed dedi (2/81), seni besleyen kim (14/25), bu kim ki bu (2/80), nerde böle para (13/48), ben nerden ne yapacın (14/38), nıpam (3/32)

1.2.2.5. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri, kişileri ve nesneleri belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir (Korkmaz 2009: 433).

Göynük ağzında yapılan derlemede şu belirsizlik zamirleri ile karşılaşmıştır:

herkes (10/28), herkesin (10/2), kimse (10/5), kimisi (5/13), falan (6/11), felan (21/23), falancanın (21/38), falancalādan falancalā (14/36), bi şey (15/16), hepsi (16/43), birisi (7/33)

1.2.3. Sıfatlar

Türkiye Türkçesinde çok geniş bir yeri olan sıfatlar, adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözlerdir (Korkmaz 2009: 333).

Sıfatların bölgemiz ağzındaki durumu şu şekildedir:

1.2.3.1 Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları nesnelerin vasıflarını bildiren sıfatlardır. Sıfatların büyük kısmını bu niteleme sıfatları teşkil eder. Bu sıfatların çeşitleri de renk, biçim, boy, yapı, ağırlık vs. gibi vasıf çeşitleri kadardır. (Ergin, 2008: 246-247)

lüzumsuz bi iş (1/8), cesur bi adam (1/10), goca köyde (1/16), guru fasulye (1/30), eski gençlik (2/26), resmi arabaya (2/32), gök gumral öküz (2/88), mavi don (4/26), iyi memlekāt (5/29), esKı kuşak (6/21), esKı komşuluk (6/24), temiz bi insandı (10/12), siyah beyaz televizyonlā (12/32), ağ erik (15/24), goca adam (15/41), Az para (18/44), organik yimeye (21/3), eski samimiyetler (21/28), genç nesil (24/45), özel hastaneye (8/57), gÖzel bayramımız (16/28)

1.2.3.2. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları nesneleri belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar nesnenin bünyesinde olan bir vasfı göstermez, nesneyi şu veya bu şekilde belirtirler. Nesneyi birkaç

belirtmek mümkündür. Nesnenin ya yerine işaret edilir, ya sayısı gösterilir, ya nesne soru şeklinde belirtilir veya belirsiz şekilde ifade edilir (Ergin 2008: 247).

Belirtme sıfatları; işaret sıfatları, sayı sıfatları, soru sıfatları ve belirsizlik sıfatları olmak üzere dörde ayrılırlar:

a) İşaret Sıfatları: Varlıkları gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Belirtme, varlıkların bulundukları yeri mekandaki, zamandaki veya tasavvurdaki uzaklık derecelerine göre göstererek yapılır (Korkmaz 2009: 385).

Standart dil ve Göynük ağzında kullanılan işaret sıfatları bu, şu, o'dur.

bu mahalleden (16/30), bu günümüze (16/47), bu hastalık (19/8), bu tarafa (19/17), bu hava (20/4), şu anda (20/12), şu parayı (2/72), şu öküzü (2/90), o yüz başı (2/23), o günün (2/74), o serum (4/40), o zaman (7/14), o gün (7/47), u parayı (2/37)

Göynük ağzında standart dilde kullanılan işaret sıfatlarından başka “u” işaret sıfatı da kullanılır:

u parayı (2/37), u Çarşak köyünde (2/65), u âdetlê (4/19), u adam (8/42)

b) Sayı Sıfatları: Adları sayı gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar aslında birer sayı adı iseler de, adlar önünde artık tam bir sıfat görevi yüklenmişler, kalıcı birer sıfata dönüşmüşlerdir (Korkmaz 2009: 387).

Bölgemiz ağzında kullanılan sayı sıfatları, yazı dilimizdeki şekilleri yanında az çok ses değişikliğine uğramış şekilleri hâlinde görülür:

bir aydır (8/49), sekizen bir yaşına (9/3), bir gün (10/11), iki çocüm (15/3), iki gız iki olanım (15/11), iki gardaşdık (15/46), onar bin nara (6/10), beş milyon para (6/25), biñ lereye (22/4), birinci gün (25/34), ikinci bölükdeydik (2/13), iki dene davar (4/22), on iki arkadaş (8/35)

c) Soru Sıfatları: Varlık ve nesneleri soru yoluyla belirten sıfatlardır. Sıfatın bu görevi adın önüne getirilen kaç, kaçar, kaçınıcı, hangi, ne, nasıl, neredeki gibi soru sözleri ile karşılanır (Korkmaz 2009: 393).

Yapılan derlemede soru sıfatı olarak birkaç örneğe rastlanmıştır:

nasıl bi şey yapmışlā (7/5), hangi arkadaşın (2/33)

d) Belirsizlik Sıfatları: Varlık ve nesnelerin sayı ve miktarını açık ve kesin olarak değil kabataslak, belirsiz olarak bildiren sıfatlardır (Korkmaz 2009: 395).

Yapılan derlemede biraz, bi, başka, bazı, bütün, hiç, hiçbir, her gibi belirsizlik sıfatlarına rastlanmıştır:

biraz rahatsızım (20/1), bi sopa (13/43), başka şikayetleride (23/31), başka arkadaş (24/74), başka işimiz (11/11), bazı sıkıntılarımız (24/9), biraz serin (13/28), bütün millet (16/30), hiç kimse (9/15), hiç kötülük (10/14), hiçbir tokat (10/29), her yeri (10/51), her meyve (15/26)

1.2.4. Zarflar

Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin hâle getiren sözlerdir (Korkmaz 2009: 451).

Zarflar; yer, zaman, durum, azlık-çokluk (miktar) ve soru zarfları olmak üzere beş çeşittir:

a) Yer ve Yön Zarfları: Bu gruba giren zarflar, fiildeki oluş ve kılışın yerini ve yönünü belirleyen zarflardır. Nereye? , neredede? , nereden? , nereye doğru? ve nereye kadar? sorularına karşılık olurlar (Korkmaz 2009: 498).

Göynük ağzında kullanılan bazı yer zarfları geri, ileri, içeri, dışarı, ordan, aşāda, yanda, yana'dır:

geri döner gelirim (18/27), ileri çıkarıdım (13/40), içeri giremedim (19/28), dışarı çıkārılarıdı (4/25), ordan döndük (13/35), aşāda bindidilē (13/6), üs yanda (3/26), o yana bak (19/40)

b) Zaman Zarfları: Bir oluş ve kılışın zaman içindeki yerini bildiren, daha açık bir anlatımla fiillerin, sıfat-fiillerin ve zarf-fiillerin anlamlarını zaman açısından belirleyen, sınırlandıran veya kesinleştiren sözlerdir. Bu zarflar ne zaman? Ve ne vakit sorularına karşılık oluşturur (Korkmaz 2009: 495).

Başlıcaları şunlardır: dün, yarın, şimdi, gece, gündüz, demin, er, geç, erken, daha, gene, yine, akşam, sabah, sabahleyin, geceleyin, akşamleyin, şimdilik, artık, sonra, öğleyin (Ergin 2008: 260).

Bölgemizde kullanılan bazı zaman zarfları şunlardır:

şinci (1/1), biraz sonra (1/4), eveli (1/15), gece (2/20), ikindinin (2/24), şimdi (2/37), sabālin (2/48), hincik (3/13), āşamleyin (4/38), āşam (4/42), bāşam (4/44), gene (1/4), yine (23/6)

c) Durum Zarfları: Durum zarfları, fiildeki oluş ve kılışın durumunu belirten zarflardır. Bir oluş ve kılışın durumu, kendisine eklenen zarfın anlamı ile bağlantılı olduğundan, bu grupta yer alan zarflar, işlev bakımından hayli çeşitlidir. (Korkmaz, 2009: 502)

Bölgemiz ağzına ait durum zarfı örnekleri şunlardır:

gene (1/3), iyi yicek (2/40), dōru gēdik (2/52), öküSsüz devretti (2/73), düşük girdi yüksek çıkdı (14/39), dargın durmayız (9/5)

Zarf-fiil ekleriyle oluşturulan durum zarfları da vardır:

soruşduralak çıkdık (2/57), yörülele gēdim (3/6)

d) Azlık – Çokluk (Miktar) Zarfları: Korkmaz (2009: 517)’a göre “bir sıfatın, bir zarfın veya fiildeki oluş ve kılışın miktarını, ölçüsünü ve derecesini belirleyen zarflardır. Kullanımda ne kadar? , ne derece? sorularına karşılık oluşturur.”

Göynük ağzına ait miktar zarfı örnekleri şunlardır:

çok sevē (1/9), parı noksanlandırdık (2/22), biraz duymaya (13/7), en eski şeysi (6/15), çok iyiydim (7/51), pek duymoyo (13/7), biraz duymaya (13/7), bir gün daha yiyoz (25/32)

e) Soru Zarfları: Korkmaz (2009: 523)’e göre “soru zarfları, fiildeki oluş ve kılışı çeşitli yönlerden soru yoluyla belirleyen zarflardır.”

Göynük ağzında ne soru zamirinin hâl eki alması sonucu oluşan soru zarflarına rastlanmaktadır:

ne gonaşacın (9/6), niye yidim sebeb ne? (21/43), nası olacak (23/51), nası ödu nası gitdi (9/17), niye istemiyo (21/39), neye kesmeyon (13/51)

1.2.5. Fiiller

Şekil bilgisinin addan sonra en önemli ögesi olan fiiller, iş ve hareket bildiren önemli sözlerdir. Fiiller karşıladıkları hareketler ile zaman ve mekan kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılınış ve durumları bildirirler (Korkmaz 2009: 527).

1.2.5.1. Fiil Yapma Ekleri

1.2.5.1.1. Fiilden Fiil Yapan Ekler

a) -ma, -me: Olumlu fiillerden olumsuz fiiller yapan bir ektir.

yapmayom (1/1), uyumamış (1/14), yatmadıñ (1/14), dönmem (1/26), duyduymadan (2/48), guymadılā (2/49), dönmedik (2/54), öğrenmeden (2/69), işlemedik (3/23), gomayorum (4/41), õmadığı (5/25), kaçmadık (9/4)

Diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi Göynük ağzında da –ma / -me eki ses uyumuna girerek –mı, -mi gibi şekillerde karşımıza çıkabilmektedir:

sığmıyım (14/21), garışmıyoz (22/24), zannetmiyorum (23/53), yapılmıyor (25/15)

Bir örnekte –mo şekline rastlanmıştır.

Ömoyōdu (12/5)

b) -n: Türkçede çok eskiden beri kullanılan çok işlek bir ektir. Fiil kök yada gövdelerinden edilgen, dönüşlü ya da hem edilgen hem dönüşlü olarak kullanılabilen fiiller yapar (Gülensoy 1988: 78).

dolanıp (1/23), geçindik (1/33), delinmiş (2/29), dolandıramamış (2/61), dayanıp (2/96), çalındı (3/6), gapandı (3/36), toplananlara (4/29), bulundum (6/7), çekiniyom (8/65), okunur (13/19), kuşandırdılar (19/23), gapanmış (21/15)

c) -l: Edilgenlik bildiren bir ektir.

dikilip (2/96), dakılmayo (4/5), kesilirdi (4/23, geçirilmişdi (6/5), gatıldık (6/9), dövülür (6/15), yapılırsa (7/2), kurulmuş (7/4), gonuşulmıyincası (7/6), Ayrıldıktan (7/18), sayılıp (8/39), sevileniydi (8/39), unutuldu (9/17), seçiliyordum (18/7)

d) -ş: Dönüşlülük ve işteşlik bildirir.

tanışmamız (1/8), depişdim (2/4), sıkıştırdık (2/21), soruşduruyon (2/57), toplaşırđı (12/20), dövüşürsün (14/28), sevişirsin (14/29), aňlaşılır (14/29), dolaşđık (16/19), yetiştiririm (21/2)

e) -r: İşlek bir fiilden fiil yapma ekidir.

yatırmış (2/47), geçirdik (2/51), bişiririz (3/10), yatırmadık (3/30), doyuruduk (4/19), bitiremedi (5/14), geçirilmişdi (6/5), bitirdik (7/1), geçirirleridi (12/15), doyuramadığımız (16/6)

f) -ar / -er: Yapılan derlemede sadece çık- fiilinden sonra kullanımına rastlanmıştır.

çıkartceez (1/3), çıkartılır (25/38)

g) -t: Ünlü ile ya da akıcı veya patlayıcı ünsüzlerden biriyle biten geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek ettirgenlik fiilleri kuran bir çatı ekidir (Korkmaz 2009: 134).

çıkartcez (1/3), büyüdeyin (2/60), anlatıyım (6/5), yürütemedik (7/17), çığtırtırdı (16/33)

h) -dır / -dir, -dur / -dür, -tır / -tir, -tur / -tür: Oldurma ve yaptırma ekidir. Bu ekten önce fiilden fiil yapma eklerinden -n, -ş ve faktitif -t eki gelebilmektedir (Gülensoy 1988: 78).

oldurdük (1/20), ettirdilē (2/10), gēydirdile (2/16), yapırdıla (2/16), sıkıştırdık (2/21), noksanlandırdık (2/22), duyurmadan (2/48), bindirdik (2/51), soruşturuyon (2/57), dolandıramamış (2/61), sürdürürlēdi (2/66), azdırdı (8/26), öldürmüşlē (15/52), çığtırtırdı (16/33), kuşandırdılar (19/23), galdırdılar (19/31), gazdırmadım (24/62)

1.2.5.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

a) -la / -le: Türkçede oldukça işlektir.

işleyorla (3/23), toplananlara (4/29), kitlēleridi (4/30), bağlālarıdı (4/31), başladım (7/43), yollamazıdı (10/22), hazırlanır (11/16), patlamış (13/7), besliyollā (15/33), yorumluyorum (18/51), selavatladık (23/7), kirlenmiş (20/18), izlenirdi (21/36)

Yapılan incelemede tek örnekte -na / -ne biçimine rastlanmıştır. Bunun sebebi ilerleyici ünsüz benzeşmesidir:

annaşacak (21/20)

b) -lan / -len: -la / -le ekiyle kurulmuş geçişli ve geçişsiz fiillerin bazıları -n dönüşlülük ekiyle genişletilerek -lan biçiminde kaynaşmış ve birleşik ek oluşturmuştur (Korkmaz 2009: 119).

noksanlandırdık (2/22), yaşlandı (2/58), borçlanıpda (2/72), rahatsızlanmışñ (8/54), hoşlanmam (19/10), evlendik (5/18), yönlendiriyo (22/25)

c) -ar / -er: Kullanım sahası sınırlı olan bir isimden fiil yapma ekidir. Yapılan derlemede sadece ev- kelimesinden sonra kullanımına rastlanmıştır.

everdik (3/18), evēdik (7/29)

d) -k: Tek heceli fiil köklerinden anlamı pekiştirilmiş “olma” fiilleri türetir (Korkmaz 2009: 127). Yapılan derlemede tek örneğe rastlanmıştır:

biriksin (4/24)

e) -a: Bu ek fazla işlek olmayan ve bazı misallerde görülen bir ektir. İsimlerden olma veya yapma ifade eden fiiller yapar (Ergin 2008: 181).

oynayarak (12/14), gapanmış (21/15)

1.2.5.2. Şahıs Ekleri

Çekimli fiillerdeki şahıs ekleri, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın hangi şahıslar tarafından yapıldığını bildiren bir gramer kategorisidir. Dolayısıyla bu ekler, fiildeki oluş ve kılışı, bir şekil ve zaman kalıbı içinde şahıslara bağlayan eklerdir (Korkmaz 2009: 571).

Türkçede; 1. Zamir kökenli şahıs ekleri, 2. İyelik kökenli şahıs ekleri olmak üzere iki çeşit şahıs eki vardır. Bunların bölgemiz ağzındaki kullanımlarını inceleyelim.

a) Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Bunlar şahıs zamiri menşeli olup, görülen geçmiş zaman, şart ve emir dışındaki çekimlerde, yani şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek, gereklilik çekimlerinde kullanılan eklerdir (Ergin 2008: 283).

Göynük ağzında kullanılan zamir kökenli şahıs ekleri şunlardır:

1. Teklik Şahıs: -ım / -im, -um / -üm, -ın / -in, -un / -ün

Göynük ağzında standart dilden farklı olarak “-n” 1. teklik şahıs eki bolca kullanılır. Bu durum Göynük ağzı için belirleyici bir özellik durumundadır.

yapmayom (1/1), gelirin (1/2), gidecin (1/4), verelim (1/24), vercin (2/25), bilmiyorun (2/38), gidiyórun (4/2), yèrim (4/35), gomayorum (4/41), ettiriyorum (18/8), gelirim (19/5), bilmen (2/42), sağacın (2/45)

2. Teklik Şahıs: -sın / -sin, -sun / -sün, -sıñ / -siñ, -suñ / -süñ

dōrasın (9/11), gazanacaksın (17/27), görcēsın (22/22), ıslāsıñ (6/16), çıkāsıñ (7/49), gatāsıñ (9/11), sevişirsıñ (14/29), oluyosun (9/16), biliyosuñ (24/10), alıyósuñ (5/5), vurusuñ (6/16)

3. Teklik Şahıs: Eksiz

yatıyóru (1/4), gitmemiş (1/24), çıkıyor (1/31), arıyóru (2/27), gēmiş (2/32), diyor (2/34), gidemiyóru (2/45), yatıyō (2/57), biçecek (2/105), gidiyo (3/35), yapmıyóru (4/36)

1. Çokluk Şahıs: -z, -ız / -iz, -uz / -üz

çıkartcez (1/3), güderiz (1/9), gidiyoz (1/18), görüşeciz (1/23), debildiyóruz (2/63), yaparız (3/10), yapıyoz (3/14), ekiyoz (3/14), ediyoruz (5/10)

2. Çokluk Şahıs: -sınız / -siniz, -sunuz / -sünüz, -sıñız / -siñiz, -suñuz / -süñüz, -nız / -niz, -nuz / -nüz, -ñız / -ñiz, -ñuz / -ñüz

yapamazsınız (21/47), gideceñiz (1/17), yapacañız (2/19), çığıracañız (16/33), işiñiz (21/46), napācısañız (1/26), atlattıñız (7/32)

3. Çokluk Şahıs: -lar / -ler, -la / -le, -lā / -lē,

döküyollā (3/13), didiyollāda (3/13), olmuşlā (3/3), yollamazlar (13/49)

b) İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Bunlar iyelik eki menşeli olup bugün, görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan eklerdir (Ergin 2008: 286).

Göynük ağzında kullanılan iyelik kökenli şahıs ekleri şunlardır:

1. Teklik Şahıs: -m

yapdım (19/1), uğraşdım (2/2), taşıdım (2/44), bıraktım (2/75), alamadım (2/76), gādım (4/11), yatmadım (4/41), çıkādım (5/17)

2. Teklik Şahıs: -n, -ñ

dēdin (5/4), yakdın (20/21), yatmadıñ (1/14), çıkmadıñ (7/46), yapıñ (7/46), añnadıñ (8/36), yamadıñ (10/25), yapıñ (21/25), edinseñ (15/48),

3. Teklik Şahıs: Eksiz

çıkdı (1/20), gakdı (1/26), yaşlandı (2/58), çalındı (3/6), bıraktı (3/19), dağıldı (3/34), gapandı (3/36)

1. Çokluk Şahıs: -k

yapdık (19/3), gakdık (1/16), tanışdık (1/27), bıraktık (1/32), çalışdık (2/8), sıkıştırdık (2/21), çıkādık (2/49), çıkdık (2/57), uladık (2/73), yabmadık (3/23), yatırmadık (3/30)

2. Çokluk Şahıs: -nız / -niz, -nuz / -nüz, -ñız / -ñiz, -ñuz / -ñüz

gēdiniz (2/78), alırsañız (7/31), atlattıñız (7/32), gördüñüz (8/16)

3. Çokluk Şahıs: -lar / -ler, -la / -le, -lā / -lē

ayırdılā (2/7), yolladıla (2/16), yapırdıla (2/16), guymadılā (2/49), bağırdılā (2/54)

1.2.5.3. Şekil ve Zaman Ekleri

Şekil ve zaman ekleri fiil kök veya gövdesinin karşıladığı hareketi şekle veya zamana bağlayan eklerdir. Şekil ifadesi hepsinde, zaman ifadesi ise ancak bir kısmında vardır. Yani şekil ve zaman eklerinin bir kısmı şekil, bir kısmı ise hem şekil hem zaman ifade ederler.

Fiiller kullanışa çıkmak, şahıslara bağlanmak için iki kalıba girerler, iki şekle girerler. Bunlardan biri bildirme (haber) kalıbı, diğeri tasarlama (dilek) kalıbıdır. Bu kalıplara dil bilgisinde kip adı verilir (Ergin 2008: 288).

A) Bildirme (Haber) Kipleri

Ergin (2008: 289)’ a göre “fiillerin zaman bildiren bütün çekimleri şekil bakımından bildirme kipleri içinde toplanırlar. Yani, bildirme kiplerini yapan şekil ekleri aynı zamanda zaman ekleri durumundadırlar. Hatta, şekil fonksiyonları aynı olduğu, ancak zaman bakımından birbirinden ayrıldıkları için bu ekler zaman fonksiyonları ile anılırlar.”

1. Geniş Zaman Ekleri: Adında anlaşılacağı üzere geniş zaman kipi, geçmişten geleceğe uzanan geniş bir zaman kesimindeki oluş ve kılışları içine alır. Her üç zaman arasında gidip gelen bir esnekliğe sahiptir (Korkmaz 2009: 637).

Göynük ağzında kullanılan geniş zaman ekleri diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi şunlardır: -r, -ar/-er, -ır/-ir, -ur/-ür

Geniş zaman ekinin olumsuzu, birinci teklik ve çokluk şahıslarında –ma olumsuzluk; ikinci, üçüncü teklik ve çokluk şahıslarında ise olumsuz geniş zaman eki durumundaki –maz/-mez eki kullanılır (Korkmaz 2009: 638).

yaparın (1/30), yaparız (3/10), çıkarız (6/13), gıların (9/8), dutarız (9/8), giderin (10/39), alırla (12/16), gelirim (13/4), dātılır (13/19), yetişir (13/31), añaşılır (14/29), alır (15/45), olur (17/31), sorulur (18/10), gonusur (21/39), annamaz (1/10), çıkmaz (21/40), ömaz (22/21), yaşanmaz (22/34)... vb.

Göynük ağzında geniş zaman eki olan –r aşağıdaki örneklerde ses düşmesine uğrar.

geli (3/4), yapālādı (3/5), yapā (3/9), gēyeleridi (4/26), duru (4/28), saçālarıdı (4/31), gatāsīñ (9/11), yapādık (10/26), guyālarıdı (12/8)

2. Şimdiki Zaman Ekleri: Bu ek hareketin şimdiki zamanda ortaya çıktığını bildirir. Belirli bir zaman gösteren kesin bildirme ekidir (Ergin 2008:788).

Göynük ağzında şimdiki zaman eki olarak –yor ekinin yanında r ünsüzünün düşmesi sonucu oluşan –yo ve –yóru ekleri de kullanılır.

Leyla Karahan dördüncü alt grupta yer verdiği Göynük, Mudurnu, Seben, Kırışık bölgelerinde –yo şeklinin ağırlıklı olarak kullanıldığını bununla birlikte bölge için ekin kullanımına kesin bir sınır çizilemeyeceğini ifade eder. (Karahan 2011: 142)

Bolu ve yöresinde şimdiki zaman eki için kullanılan –yo , -ya’dan Göynük yöresinde birinci ekin türevlerinin kullanıldığı görülmektedir. (Öztürk 2013: 789) Daha çok –yóru şekli mevcuttur.

oluyor (1/6), çıkıyor (1/31), galkmıyor (2/34), bilmiyorun (2/38), işleyorla (3/23), ediyoruz (4/2), yapmıyorlā (4/15), gomayorum (4/41), uğrışıyoruz (5/2), gorumuyo (5/6), oluyo (5/24), çekiyoz (7/26), görüyodum (7/56), diyóru (1/21), arıyóru (2/27), istemiyóru (2/40), debildiyóruz (2/63), beklüyóru (2/105), gidiyórun (4/1), bakıyóru (14/3), saldırıyóru (14/25), yapmayom(1/1)... vb.

3. Bilinen Geçmiş Zaman Ekleri: Görülen geçmiş zaman kipi, özel kullanımları dışında genel olarak fiildeki oluş ve kılışın söylendiği andan yani içinde bulunulan zamandan daha önceki bir zamanda bitmiş, tamamlanmış olduğunu gösteren bir zaman kesimini içine alır (Korkmaz 2009: 584).

Göynük ağzında bilinen geçmiş zaman ekleri şunlardır: -dı/-di, -du/-dü, -tı/-ti, -tu/-tü

çaldım (14/38), yaptık (14/40), bıraktım (15/6), saddık (15/7), ādilā (15/8), dağıldı (15/40), ōduk (16/3), kuşattılar (19/26), attım (19/45), duttuk (4/3), sürdürlē (13/36), güldürdük (13/42), öldü (15/46), ōdu(1/2)... vb.

Göynük ağzında Eski Anadolu Türkçesindeki duruma paralel olarak bu eklerin tonlu şekillerinin tercih edildiği görülmektedir.

4. Öğrenilen Geçmiş Zaman Ekleri: Zaman olarak görülmeyen, öğrenilen geçmiş zamanı anlatır. Yani bu ek görülmeyen geçmiş zamanda yapılan bir hareketi haber veren şekil ve zaman ekidir (Ergin 2008: 300).

Göynük ağzında bu zaman için kullanılan ekler şunlardır: -miş/-miş, -muş/-müş

uyumamış (1/14), demiş (15/54), gēmiş (19/47), kirlenmiş (20/18), gapanmış (21/15), girmişim (23/36), söylemiş (24/25), durmuş (2/46), gomuşlā (2/95), uyumuşun (7/55), doğmuş (19/48), sürdürmüş (2/69), böyütmüş (7/12), öldürmüşlē (15/52)... vb.

5. Gelecek Zaman Ekleri: Henüz gerçekleşmemiş bulunan; ancak fiilin gösterdiği oluş ve kılışın gelecekteki bir zaman kesiminde mutlaka gerçekleşeceğini bildiren bir kiptir (Korkmaz 2009: 623).

Göynük ağzında bu zaman için kullanılan ekler -acak/-ecek, -acı/-eci ekleri ve bu eklerin ses değişimine uğramış karşılıklarıdır. Bölgede sık kullanılan ekler -acı, -eci'dir. (Öztürk 2013 :792)

gazanacaksın (17/27), olacak (19/23), annaşacak (21/20), soracak (24/45), yapacak (5/13), olacız (8/61), uyacız (10/9), yapacız (15/23), gidecin (1/4), görüşeciz (1/23), geçireciz (2/94), çıkartcez(1/3)... vb.

B) Tasarlama Kipleri

Tasarlama kipleri şart, emir, istek, gereklilik ifade eder, zamanı net olarak bildirmeyen kiplerdir.

1. Emir Ekleri: Emir ekleri aslında şekil ekleridir. Yalnız, emirde her şahsın ayrı bir şekil eki olduğu için o şekil ekleri aynı zamanda şahıs da ifade ederler (Ergin 2008: 288).

1. Teklik Şahıs: -ayım / -eyim, -ayın / -eyin, -yın / -yin, -yım / -yim

Göynük ağzında standart dilden farklı olarak 1. teklik şahıs emir eki için -ayın / -eyin, -yın / -yin ekleri yaygın olarak kullanılır.

Bölgede istek kipi teklik birinci şahıslarda emir ekiyle karşılanmaktadır. Emir ve istek kipleri birbirinin yerine kullanılmaktadır.

göreyim (21/20), eşidmeyin (15/54), büyüdeyin (2/60), söyleyin (9/9), biliyin (10/16), gılıyın (2/88), ediyin (2/60)

2. Teklik Şahıs: Eksiz

ol (7/44), bak (8/4), ver (2/83)

3. Teklik Şahıs: -sın / -sin, -sun / -sün, -sıñ / -siñ, -suñ / -süñ

etsin (4/3), biriksin (4/24), gitsin (8/31), gēsın (13/47), olsun (14/23), dursun (15/32), otusun (20/11), doldurmasıñ (24/63), zorlaşmasıñ (24/63)

1. Çokluk Şahıs: -alım / -elim, -am/-em

yapalım (8/13), dèyelim (8/6), dèyem (7/4), nīpam (3/14), konuşam (5/4), bakam (10/48), konuşam (11/7)

Göynük ağzında emir 1. çokluk şahıs ekinde yaygın şekil –am / -em şeklidir.

2. Çokluk Şahıs: -ın(ız) / -in(iz), -un(uz) / -ün(üz), -ıñ(ız) / -iñ(iz), -uñ(uz) / -üñ(üz)

getiriñ (10/36), yetişiñ (15/35), yapıñ (1/26)

3. Çokluk Şahıs: -sınlā / -sinlē, -sunlā / -sünlē

ösunlā (20/17), āsınlā (22/18), desinlē (22/20)

2. Şart Eki: Bu kipte fiil şarta bağlandığı için hiçbir hüküm ifade etmez; hiçbir dilek, istek, temenni, zorlama anlatmaz. Bütün fiil çekimleri müstakil cümle yapabildikleri hâlde şart şekli şart fonksiyonu ile hükümlü müstakil bir cümle değil ancak hüküm taşımayan bağlı bir cümle kurabilmektedir (Ergin 2008: 309).

Yazı dilimizde olduğu gibi bölgemiz ağzında da şart eki –se/-sa’dır.

alısañ (2/85), ösada (4/9), goyarsañ (6/17), gorsañ (12/39), āsak (13/14), yapsañ (14/2), olusa (17/3), olmasa (22/34), desem (7/24), etsek (9/5), gēsede (12/4), döyseñ (13/54), edinseñ (15/48)... vb.

3. Gereklilik Eki: Bir oluşun, bir kılışın veya tasarlanan bir eylemin yapılması gerektiğini bildiren bir kiptir (Korkmaz 2009: 693).

Göynük ağzında –malı / -meli ekine gereklilik fonksiyonunda rastlanmamıştır. (Öztürk 2013: 798) ‘de Bolu ağzında gereklilik için –malı / -meli ekinin kullanıldığına dair bilgiye rastlamamıştır. Yaptığımız derlemelerde gereklilik anlamını veren Eski Anadolu Türkçesindeki şekle uygun düşen –sa/-se gerek biçimi karşımıza çıkmıştır.

olsa gerek (24/70)

1.2.5.4. Ek Fiil

Ek fiil, Eski Türkçedeki er- “olmak” yardımcı fiilinin er- > -ir- > i- değişimi ile ekleşmiş olan biçimidir. Bugün bu fiili her ne kadar i- (imek) diye adlandırıyor isek de fiilin tek başına bir anlamı yoktur. Asıl fiillerde olduğu gibi yalnız başına i- biçimiyle kullanılmaz ve yapım ekleri ile genişletilemez. Dolayısıyla fiilden bir ad yada fiil gövdesi oluşturması mümkün değildir. Varlığını i-di, i-miş, i-se gibi zaman ekleriyle ortaya koyar (Korkmaz 2009: 702).

Türkçede ek fiilin bildirme, bilinen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart çekimleri vardır.

a) Bildirme Çekimi (Geniş Zaman)

Bu çekim bildirme ekleri –dır / -dir ile yapılır. Geniş zamanı ifade eder. Şahıs ekleri ile kip ekleri karışmış durumdadır.

Göynük ağzında aşağıdaki örnekler karşımıza çıkar:

patadisdır (1/30), salondur (12/22), senedir (1/27), yımırtadır(4/36), tereyağıdır(4/36), yulafdır (5/11), fidir (5/11), keşgekdir (6/15), katlıdır (8/12), ağırdır (23/25), değildir (24/10), vardır (25/36), türlüdür (5/37), gülüdür (20/23), iyidir (25/7), şudur(12/22), budur(12/23), emekliyim (1/7)

Göynük ağzında bildirme çekimi 1. teklik şahısta standart dilden farklı olarak –ın/-in, -un/-ün ekleri ile de oluşturulur.

amalyatliyin (1/3), köydenin (3/1), evimizdeyin (4/8), doğumluyn (8/1), köylüyün (12/1)

b) Bilinen Geçmiş Zaman:

varıdı (2/12), yasağıdı (2/48), galabalığıdı (3/34), insanıdı (10/7), rahatıdı (11/12), gardaşıdı (14/20), rahatıdı (15/3), asgeridim (2/61), iyileridi (9/20), gencidi (10/33), hemşireleridi (17/9), çoğudu (3/6), yoğudu (9/4)

c) Duyulan Geçmiş Zaman:

varımış (2/9), nasībimiş (5/18), gulubedeymiş (2/55)

d) Şart Çekimi

varısa (2/66), yōsa (13/28), nasıysa (15/16), nese (1/23), hāneyse (14/15), içindeyse (5/19)

Bölgemiz ağzında i- ek fiilinin hikaye, rivayet ve şart birleşik çekimi örneklerine de bolca rastlanmaktadır:

1) Hikâye Birleşik Zaman: içeridim (18/28), sevmezidim (20/25), getiridim (2/43), yaparidim (9/22), toplaridim (9/23), vurudum (15/50), edēdim (16/22), gösterirdim (24/20), olsaydım (24/79)

2) Rivayet Birleşik Zaman: gidēlerimiş (2/20), geleceklerimiş (2/104), geçinmezimişindir (4/13), yapacaklarımış (15/37), çalışıyollarımış (17/53), buluyollarımış (17/55), ediyorlarımış (2/38), veriyomuş (17/54)

3) Şart Birleşik Zaman: getirisen (17/20), gidemīciseñ (10/39), verise (11/15), gēlise (13/47), vemezlerise (16/8), napācisañız (1/26), alısañ (2/85), yollamazlarisa (13/49), galısa (16/21)

1.2.5.5. Fiile Gelen Soru Eki

Çekimli bir fiili soru şekline sokmak için fiildeki şahıs eklerinden sonra –mı -mi, -mu/-mü soru eki getirilir. Fiilin soru şekli, bir oluş ve kılışın bir şahıs tarafından yapılp yapılmadığını anlamak ve öğrenmek amacına dayanan ve gramerimizde soru kategorisini oluşturan ektir (Korkmaz 2009: 575).

annadıñ mı? (2/99), insan şükür etmez mi? (4/45), otuz tavuk birden yiniveri mi canım? (14/17), yatmadıñ mı (1/14)

1.2.5.6. Sıfat-Fiiller

Nesnelerin hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir. Hareket vasıflarını belirtmek suretiyle nesneleri karşıladıklarına göre nesne karşılayan kelimeler olarak sıfat-fiiller anlam bakımından isim cinsinden kelimeler arasına girer. Sıfat-fiillerin asıl isimlerden farkı nesneyi hareketine göre adlandırması, onu asıl varlığı ile şu veya bu kalıcı vasfı ile değil hareketi ile ifade etmesidir (Ergin 2008: 333).

Derlediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz başlıca sıfat-fiil ekleri ve örnekleri şunlardır:

a) –dık/-dik, -duk/-dük, -dī <-diki, -dī<-dıkı: tanıdık (2/91), ömadık bi iş (19/56), gēdiniz yolun (2/78), ādığın paraynan (22/31), getirdiğim zaman (24/73), yapıdığım

görev (2/3), olduğu yerde (17/5), galdımız zamanlar (19/8), çalışmadım dağ (21/22), geldi gadā (21/2)

b) –an/-en: olan bi şey (1/11), yapan çocuğun (3/28), Yeñi çıkan şeylêden (4/34), òmayanlā (12/40), yapanlā (14/24), gelene (21/11), geçen sene (22/3), gelen misafirlere (23/26), yiyenler òmuş (8/40) , besleyen kim (14/25)

c) –acak/-ecek: olacak olurdu (10/7), gımıldanacak halimiz (16/11), yapacak bi durumumuz (16/20), bacanak olacak adamnan (1/18)

Hece kaynaşması sonucu kısalmış şekilleri de kullanılır:

bālıcak yer (2/84), yicek bi şey (7/20), yicek kaşık (7/20), yicimiz (1/30)

d) –r, -ar/-er: Bu sıfat-fiil eki kalıcı isimlerde görülür.

döverinen (16/47), biçercilêde (2/104), tanksavar (2/21)

e) –mış/-miş, -muş/-mü: yemiş insan (10/29), bōlece bitmiş oldu (6/11)

1.2.5.7. Zarf-Fiiller

Zarf-fiiller, zarf işleyişine girmiş bulunan, zarf olarak kullanılan fiil şekilleridir. Zarf-fiiller bir yanıyla fiil, bir yanıyla da zarf özelliği taşıyan gramer kategorileri oldukları için fiil yönleriyle yalnızca hareket ve zaman kavramını karşılarlar; zarf yönleriyle de bir oluş ve kılışın durum ve tarzını bildirme niteliğine sahiptirler (Korkmaz 2009: 983).

Derlediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz başlıca zarf-fiil ekleri ve örnekleri şunlardır:

a) –a / -e, -ı / -i: diye (17/52), yiniveri (14/17), yapıverirdik (21/24), galdıriverecek (2/101), anladıveriyin (3/22)

b) –ıp / -ip, -up / -üp: ayrılıp (7/18), alıp gidiyo (8/23), sayılıp sevileniydi (8/39), dinleyip duruyon (10/2), atlatıp gidiyoz (13/17), çekip gidiyollā (15/17), okuyup (5/13), gonuşup (7/2)

Tonlululaşma sonucu meydana gelen –ıb/-ib, -ub/-üb zarf- fiil ekleri de metinlerimizde mevcuttur:

alıb verme (6/24), girib de gonuşulmıyıncası (7/6), goyub da (7/21), oturub (21/9)

c) –arak / -erek, -alak / -elek: olarak (22/12), oynayarak (12/14), diyerekden (21/41)

Bu zarf fiil ekinin –alak, -elek şekli de Göynük ağzında kullanılmaktadır:

yörülele (3/6), banalak (4/20), soruşduralak (2/57)

d) –ınca / -ince, -unca / -ünce: yağınca (24/66), ömayınca (12/38), olmayınca (17/31), olunca (2/50)

e) –ıncası/-incesi, -uncası/-üncesi: gāmiyıncası (5/31), olmayıncasıda (7/6), gonuşulmıyıncası (7/6), alıncası (12/41), gakıncası (19/30), galdırıncası (19/39), açıncası (19/40)

f) –alı / -eli: olalı (24/3), geleli (4/8), öleli (10/3)

g) –dıkça / -dikçe, -dukça / -dükçe: ihtiyarladıkca (16/41), gocadıkca (9/15)

h) –madan / -meden: gonuşmadan (13/15), almadan (18/47), durmadan (21/9), duyduymadan (2/48), dolanmadan (4/27), kesmeden (7/23), gitmeden (14/11), gömeden (21/21), öğrenmeden (2/69)

ı) –kan / -ken, -kana / -kene : uğraşıkan (1/20), enerken (6/13), yıkāken (1/12), dēken (2/60), giderkene (6/25)

II. BÖLÜM

2. METİNLER

Adem Karataş (69)

Akçaalan Köyü

Günlük Yaşam, Evlilik

[1]

Benim adım âdem karataş. Akçaalan köyü. Ben şinci hiç bi iş yapmayom. Ben anca baççeye giderim baççeden gelirin. Birazcık hastalığım çok gocaman ōdu amalyatliyin. Hanım vā şurda bir aydır 3 gene yoğun bakımdan çıkartcez Göynük’de yatıyōru. Biraz sonra gene gidecin. Benim işim yani şimdi hiç bi iş yapıdım yok öyne ha burlāda gezē dūrun. Rencberlik yapmayorum ben vedim tarlaları birine. Yā burda işde fasulyeñ olur sağdan 6 soldan birazcık māyişiñ oluyor māyişinen şunnan bunnan emekliyim.

Bizim yengenle unnan tanışmamız çok lüzumsuz bi iş yani hē. Çok lüzumsuz bi iş ōduku yaylada goyun güderiz 9 bi de Kaynatam olan adam da çok sevē çok esaslı yani çok cesur bi adam. Olū olmaz yani bükē hic annamaz. Lan ben de bunu çocuk yaşdan bak tabi bu çocuklūmuzdan beri olan bi şey tākib ediyon tākib ediyon ben buña bakdım bakır yıkıyō ben de vādım o bakır yıkāken bakırın içine 12 ayakları sokdum. Yā ne sokañ bubam dūya dedi. Bubañ duyuncıyı gadā ayaklāmı yıkıcın dēdim meye uyumamış Kaynatam hōyt dēdi şöyne ta yatmadıñ mı dēdi āşamlin goyun geli gāka sağımcılā geli biz 15 eveli çok galabalık on biñ goyun varıdı on biñ goyundan hinci bi tane yok goca köyde. Gakdık giddik halam varıdı hala dedim bōle bōle falan yere dūñūr gideceñiz urdan bubamın da arkadaşı çok samimi gonusurlā gitdilē gēdile gitdilē gēdile gış gēdi bu benim bacanak olacak adamnan gitdik 18 bi yere Kışlağa gidiyoz sürü çok

galabalık. Gitdik gēdik la bacanak dayı dedi bu da bizim akraba olū. Bubam dedi gızı verecek uğraşıkan işi oldurduk biz. Oldurduktan sona bi adam çıkdı baña diyōku ben goyunlānan oraya gēdim yāhu diyō şey vā diyōru hadi sizin köye gidem **21** ben de babanıñ yanına gidecin diyōru ben hemen gitmicem dēdim unla artık nişanlıyız ya unnan gonusacız unnan görüşeciz. Ertesi gün ben gēdim nese bu adam dolanıp duru tā gitmemiş. Bubam dedi ki yā böyle böyle diyorlar bu adam **24** dedi dönüñ Kızı ben verelim diyor dedi. Ben dönmen dedim ben çocuk yaşımdan beri unnanıyın. Dünya bi yanna ben bi yanna dönmem dedim. Siz napācısañız yapıñ. ōle diyince adam gakdı gitdi. Ōlelikle tanışdık aha evliliğimiz Kırk sekiz Kırk dokuz **27** senedir evliyiz ama kendim iki senedir çok fazla amalyat ōdum bu senede hanım ōdu amelyat. Dört çocuk var. Çoluk çocuğuñ biri Göynük’de birisi Ardahan’da imam.

Bi fasulye yaparın **30** guru fasulye yapıyon işde patadisdir şudur yīcimiz çıkıyor yani beberiydi bilmen domatisiydi her ne isterseñ tamam bi baççeyi yaparın emme ēkinciye yapmam. Hayvancılığı temelli bırakdık. Atmış sekiz atmış dokuz yaşındayım. Yengenle çok zaman iyi geçindik **33** yani tā elli senedir iki yōcuk tokad attım. Çok iyi geçindik.

Ali Kaya (91)

Akçaalan Köyü

Askerlik Hatırası, Hatıralar

[2]

Göynüğüñ Akçaalan köyünden Ali Kaya. Ben dokuzan bir yaşındayım. Ben bu köyde bu hayata gadā işde az çok tozunan toprağınan rencberliğinen uğraşdım. Bugüne gadākı yaptığım **3** görev o. Davarcılık yaptım sığircılık yaptım öküz goşdum gatr goşdum motur goşdum her hayatınan depişdim bugüne gēdim. Askerliği ben İstanbul Yeşilköy teyyāre meydanındaydım. Ya askerlikde ben urda yetmiş bir pe alayına asker olarak göttüle burdan yetmiş bir pe alayında **6** yedi sekiz ay durdum undan sonra erbaş Korsuna ayırdılā Çatalca'ya gēddik Çatalca'da çadır gurdulā urda üç ay erbaş Korsu imtiānında çalışdık. Urdan bizi yetmiş bir pe alayından yedi arkadaş onbaşı olarak ayırdılā dedilē radar Korsuna **9** gideceñiz. Nerī İstanbul Yeşilköy'de radar Korsu varımış uraya biz direndik hani bi çavuş Korsu gödük ya bize nalet ettirdilē o Korsda tokadımda yēdik sopasını da gödük başka türlü cezāda vedilē hūlāsa Kors dēyince biz yüksündük. Bizim bölük **12** komutanımız varıdı Remzi Öcal dēye ben seni burda goman dedi. U da bizim on ikinci bölükdeydik biz on ikinci bölüğün gomunatıydı u da meye Çatalköprü'ye Edirne'ye tāyin olmuş u sırada unuñda tāyini çıkmış seni burda goman dedi. Beni üç yō albayıñ yanına göddü bölük **15** gomtannıñ urda bi gat baña elbise aldila giddile gēydirdile yeñiden yapırdıla beni Yeşilköy'e yolladila. Bi gēdik Yeşilköy'de dokzan kişi bi bölük erbaşı gomandanı yok bi yüzbaşı vā. Undan sonra biz on başı olarak gēdik uraya gelince işde on gūn sonra mı yirmi gūn **18** sonra mı erbaş terbiyeliğimiz gēdi. Bölüğe bizim gomutan bizi teslim etdi ne dēse bu yedi kişi siz bu görevi yapacañız. Gece yat bi gak yataklā hep boş. Hep teyyāre sığınaklarına gumara gidēlerimiş üst yanımızda da tanksavar alayı vā **21** uraya alışmışlā biz bunları bi sıkıştırdık urda gumarı parı noksanlandırdık. Undan sonra nöbet dikecek insan bulmā başladık. Askerlik hayatımız böle geçdi. Son gādıda atık bölüğün her şeysini baña teslim etdi o yüz başı kendiniñ hanım Gadıköy'deydi her āşam hemen **24** ikindinin gadıköye gidē sabāliyin saat onda gelir. Bölükde bişey olsa ben habar verecin. Hayatım böle askerliği yaptık.

Eski gençlik çalışmak için daşı kemiriyordu daşı. Şindiki gençlik hep hazır arıyóru. Ekmeğĩn yanında Katığĩ gödü bu **27** dünya bölēmiş diyóru. Bu dünyanıñ yoksul devriliğini gömedilē. Biz çarığınan böyüdük çarığınan. Burda buba ocağında çarık gēydim ben davara giderin şu gödüğün dağlara bi bak çarığın altı delinmiş böle böyüdük ya gardaşım. Şindiki gençliğe ne derseñ de benimde vā bi torun **30** asker şimdi izinli burda yirmi gün izin vemişle ta Mardin’de urdan on altı sáátte angaraya gemiş angaradan resmi arabaya binmiş gēmiş. Şindi benim gençlik lafı ettin ya bu gençlikde hangi arkadaşınan böle **33** temas ettimse bi dur benim de vā bi deliganlı diyor yatıp galkmıyor diyor. Benimki de yatıp galkmıyor. Benim de zoruma gidiyordu unnādan unu eşidine kendi kendime demekki atık böle olacak dēdim başka çare yok. Eveli köylü muhtarlık emece köy şeysi dēye bi para **36** toplādı. Şindi u gakdı. Köye su gettik herkeS şebekeynen eve ādı. Su parası alıyollā şindi. U parayı göya su parasınnan tēmin ediyorlarımış muhtarlıklā. Gaymakamıñ emri mi kendi emirleri mi onu bilmiyorun gayrı. Hayat böle dolanıyō gardaşım şimdi gençlik benim **39** kafaya göre kendi düşüncem bu gençlik çalışmak istemiyóru ēyi yīcek ēyi gēyecek bol para verecen sözüm oña kusura bakma bol para vereceñ harcıcak işe gitmicek. Ben böle eşidiyon bilmen kendiminki **42** de böle. Böle üç beş gece uyku gömediğimiz zamanla oldu çalışacız dēye. Hanım Allah’ıñ emri doğum hastası ben dē kaçak kereste getiridim dağdan ormancı gorkusu vā gece öküzlerinen kereste taşıdım ben davar vā davar sağacın gidip **45** hanım gidemiyóru.

Babam on altı sene asger ocağında durmuş ben asgerken hastaneye gettile İstanbula Cerrahpaşa’ya urda bi adam varıdı o adam getimiş cerrahiye yatırmış o āşam onu asgeriyede yasağıdı kimseye **48** duyurmadan sokduk bölüğe misāfir eddik sabālin çıkādık hadi haber gēdi bizi guymadılā yasak dedilē yarın ziyaret günü undan sonra biz İstanbulu atık urda olunca öğrendik ya Koca Nuri’yi urdan indirdik Eminönü’ne vapura bindirdik haydarpaşaya geçirdik tirene bindirdik hadi saña uğurlar **51** olsun. Undan sonra kendimiz döndük dōru gēdik bubamızın lafını urda eşiddik ya göremedik göreydik hiç ōmazsa hemen urlarda asger kıyafetimiz vā hemen urdan gapıdan biz yörüdük bağırdılā arkamdan nereye gidiyon dön mōn **54** dönmedik. Giddik gapıya biz bekçi de urda varımış biz girdik içeri şöle bi gulubedeymiş u höyyt yasak musak dēdi emme eşitmedik biz. Artık bubamızın üst gatta oduğunu öğrendik. Çıktık dā üst gata

soruşduruyon genede hademelere 57 soruşduralak çıkdık bubam yatıyō. Bubam beni bilemedi. Çünkü parı yol gelmiş birazda yaşlandı atık on altı sene asger ocağında durmuş on altı sene sonra beş çocuk dünyaya öle gelmişiz. Undan sonra bubam bizi böyüdeyin ediyin 60 dēken bubam bi de kör ödu hayâtı dedemden sonra bubam on sekiz yirmi sene dolandıramamış. Ben asgeridim Kırk altıda bubamı geddim buraya bi sene sonra öle terhis oldum. Bubam burda kör gedik aha şura gākacak bura yamuk şura dōru hālā 63 debildiyōruz.

Bubamıñ asger arkadaşı varıdı gardaşdan çok sevēleridi şurda Çarşak köyü vā aha u Çarşak köyünde üç tane arkadaşı varıdı ya unla buraya gelī haFtada bi yō ya bubam unnara 66 gidē gezmeye böle hayâtı sürdürürlēdi eyē bi dilim ekmekleri varısa kesēle parışa yiyēleridi. Şindiki gençliğe asker arkadaşı demek ne demek bubam derdi ki la olum asger arkadaşı gardaşdan gıymatlı derdi neye adam on altı sene barabar hayat sürdürmüş. 69 Şindi üç ay beş ay asgerlik öğrenmeden geliyōru. Ya emme parañ varısa yiyōru o ayrı. Ben hayâtı böle dolandırdım bak yalnız gene Allah’ıma şükür edin bi de iki bin sekizde bi de uzun yolculuk nasib oldu bi de urlara giddik gēdik Allah herkese nasib etsin e burda birine borçlanıp da 72 meselā halt etme lan şu parayı baña vē dedirmedik. Yok vā derken ekledik uladık bugüne gēdik. Bubam bana öküSsüz devretti yok o günün devrinde devletde de yok milletde de yok öküz iki çift goşuyorduk ağam yetişdi bi öküzün biri öldü. Ben davara gidēken başka 75 bi arkadaşa davarı bırakdım bi bazar günüydü birinden öküz alacak ödum alamadım cambazıñ biri Çavuşdereli Kara Eşref derlēdi bende sabahdan öküzü mozakdan alırım götürün dedi. Gözdersine ēnecekde şu gēdiniz yolun urda bizde 78 yola inecizde öküz alacız. İndik gelen yok giden yok. Çay içine inib de bi çomak kesecin dıgıldak dakacın goyunuñ boynuna bi çıktımdı dē üre yolsıra bi giden vā la bu kim ki bu gēdi adam geri şurdan Gacık vā gene Mudurnu’nuñ 81 Gacık’dan Hasan Memed derlē biri tanışdık emme la ne bu Hasan Memed dedi ben ArıKçayırı’na gadā gidecin dedi ne vā bak hele feleğīñ yazısına ArıKçayırı’nda dedi Hāşim Ağa urlāda öküz satan olusa baña haber ver dedi de dedi benim 84 oğlanda bi çift öküz almış canbazdan dedi bālıcak yer yok onun için varıp öküzleri alısañ gel al dicin dedi. La ben öküz arıyon döndük unnan urdan yōrūlek sırtımda da çoban torbası vā para pulda üzerimde yok gibi bişey döndük urdan dey giddik Gacığa çıkdık bi vādık gapınıñ önünde 87 bi sürü adam vā öküzleri goy vēmışle

biri beyaz biri gök gumral öküz. Ben dedim bi namaz gılıyın ramazandı. Çıkımdı eve bi ebdes aldım gēdim herkes dağılmış bi Hasan Memed gāmiş onun oğlanda yok orda unnarnan u da gitmiş. Şu öküzü ben alıyım baña **90** bi tek öküz İlāzım vur aşığı dut yukarı oğlanda gēdi bubasıda gēdi bi bazarlık yabdık urda bizim bi tanıdık vā Koca Memed derlē bi bazarlık yaptı unlā adama verecek para yok çoban olarak gittim ben dayımdan bi para ādım az çok **93** bazar gün gel Göynüğe parañı al dedim öküzü govdu urdan emme Mudurnu çayından geçireciz öküzü la bu öküzü bu çay yuvarlā diyon öküzü çaya govdu çayñ üstüne şöle bi tek ağaç gomuşlā öte yanında beri yanında uzun sopala **96** vā ağaca dayanıp gececin la bi baktımdı öküz garşıya geçmiş de dikilip duru. Biz de geçdik öküzü bi govduk köyüñ ortasına gadā gedī bu lafı on yō demişindir. Uraya gēdi dikildi zankdak. Urdan gapıya ādık gēdik. Ānına garış ermez öküz ōdu. Bakamamış u adam. Annadıñ mı? Şimdi ben moturnan **99** yapın diyom bizim çocuklara Allah beş çocukda bize vēdi undan sonra benim ōlanlarıñ biri okudu Göynük’de memur şu anda burda izinde. Harman galdırıverecek. Bu da asger motoru biz govalīmadık. Asgere gidince şöfer yok tarlaların **102** yarısı yirmi altı yirmi sekiz dönüm yer boş. Üç tarla ekdim zaten işde onādan otuz dönüm veya yirmişēden atmış dönüm de üç tarlanıñ ikisini biçdik biri gādı biçilecek biçercilēde izine giddilē Salı gün geleceklerimiş. Oğlan burda onu bekliyōru biçecek. Bende dokSan yaşıma **105** girdim gayrı işde gapıya zor çıkıyom yāhut işiñ yanına zor varıyom gene de gonuşmam iyi. Çok şükür ediyon.

Fatma Kaya (84)

Akçaalan Köyü

Yöresel Yemekler, Evlilik, Günlük Yaşam

[3]

Fatma Gaya. SekSeni devirdim. Ben bu köydenin. Ben dayıynan ufak yaşda unuñ bubasıynan benim bubam áşger arkadaşımıñdı dey seferi birlikden áşger arkadaş olmuñlā bubam on iki sene áşgerde **3** durmuş bunuñ bubası on altı sene durmuş öle ufak yaşdan ben burıyı gelmen emme o geli giderdi. Öle tanışıpda varıp gēmedi. Düñür gēdilē. Sonradan ādılā. Düğünde dibek dövüdlē keşkek yapālādı köylēde. İki üç gún davul çalındı. Gış yaylada çoğudu yörülele gēdim. **6** Atınan aşāda bindidilē hemen. Gına aynı hinciki gımalā gibi ōdu. Yani çok insan ōmaz köylēde eveli insan oludu hinci köylēde insan yok. Gına iyi oldu.

Yöresel **9** yemekler işde ālem bildiğini yapā. İşde börek yapā yemek bişirir işde fasulye bişiririz bakla bişiriz öyle şeyle yaparız. Atık keşkek yapmıyolla hinci. Eskiden dibekde dövüyollarıdı gazanda gabardıp urda bişiriyorlarıdı. Yağını duzunu gatıp **12** sopaynan dövüyollarıdı şöle elim gibi sopa yapıyollarıdı. Et atmazlarıdı eveli. Hincik işde üstüne tavuk eti döküyollā didiyollāda.

Bağda baççede işde fasulye yapıyoz pate yapıyoz tomatis ekiyoz başka nīpam işde öle şeyler yapıyoz. **15** Ağaçlā da çok diktik emme gurudu almaların çoğu he onları ekiyoz erik örük işde.

Çoluk çocuk beş dene varıdı. Gızlā giddi. Ōlanların biri gebzede gaç sene odu atmış üç **18** yaşında urda çoluğu vā çocuğu vā çocuklānı everdik. Biride burda Göynük’de şeyde tábuda. Burda bi ōlan vā bekar. Hanımı bırakdı giddi bi torun vā aha böğün bi ādet vā aççılık şey yapıyō çay yapıveriyor unlara. İzinli gēdi áşgerdeydi. Yirmi günlüğüne izinli geldi onnarın işine rasgēdi. Çok uzakda bi gún bi **21** gecede gēdi. Başka ne anladıveriyin.

Hinci atık işleme işleyorla biz öle bişey yabmadık işlemedik. Davarımız varıdı burda peynir **24** yapādım hinci davar yok iki inek vā. Fukāraydık öle şeyler yabmadık.

Eveli öle şeyle yapmazlarıdı hinci yapıyollā benim gızlā yapıdıda ādı giddi. Gızlān biri burda köy içinde biri Gölezi'nde Göynüğüñ üs yanda.

Benim Kolum omzumdan **27** çıkdı da ben hiç bi iş yabmam çorbalānı bişiriveriyom. Aha bu çay yapan çocuğun bubası gaka ataşı yakıveri bize inekleri sağā sulā ben hiç bi iş yapamıyom. Sağamayom öndenki gibi. Tavuklā ölüveriyóru yaşamayo āmadık da yatırmadık **30** da.

Gaynanamla beraber durduk. Çocuklarıñ hebisi öduydu gayınnamıñ öldüğünde. Yalnız işde burdan gir şurdan çık demezidi öylesine bi insandı. Nipam işde öle günümüz geçdi. Hinci evde gelin yok olan yok **33** bi olan vā o da bekar. Eskiden galabalığıdı bi evde iki gelin olurdu. Şinci hep dağıldı evlēde gençlik yok hinci. Herkez gidiyo. Bak benim bile iki denesi giddi. Köy biddi köyde gençlik yok. Evleriñ bir iki denesi de **36** gapandı.

Azime Uludağ (86)

Arıkçayırı Köyü

Günlük Yaşam, Düğün Adetleri

[4]

Sekzen altı yaşındayım. Gene bostana gidiyórun her yere gidiyórun işde idare ediyoruz buña şükür. Deyneynen gidiyórun ben. Çoĥcâklarım hep gırdalâ hacıynan ikicimiz varız. Irmazancîmızı duttuk namâzlâmızı gıldık çok şükür 3 Allah Kabul etsin işde unun hizmetini da etdim o benim hizmetimi etdi atlatdık bu güne çoĥcâklarımıñ da gānı dakılmayo bize gene u gadā. Nîpam.

Eskiniñ 6 tanışdından ne olacak Kuzum be. Hinciki biliyor da tanışıyóru urdan sōra biz bilmeden böyle dedeñ buraya gēdi benim yanıma gēdi damat gēdi ben evimizdeyin. Undan soñra iç güveysi. Emme atmış beş sene ömuş geleli atmış beş senedir 9 işde bi gün dargınlımız ömadı. Gavgamız ösa da canım geçirdik. Hiç dā gavgasız ömadık. Yalnız bu geçim çoĥu benden ödu. Ben u yabancı gēdi ya bize yabancı gēdiği üçün her zaman hoş gēdiñ demekle gādım. Una hiç ben bi laf söyleyemedim. Ta daha böyle gidiyóru. Hep aşādan aldım. Emme ben unnarıñ 12 evinde olaydım bu gadā geçinmezimişindir. U da bu köyden. İşde éyiyiz çok şükür.

Bizim gınalamız éyi olurdu. İşde yukamızı ekmēmizi gelin alıcımız olurdu hincik öle yapmıyórlā şeye giderlēdi böyle köprüden 15 geçmezleridi para alılarıdı. Kebap alılarıdı. Gelin alıcısını áşger götürüdü. Urdan şeyisini kız arkası deniridi áşger götürüdü. Hinci gibi değil hep yürölēkdenidi emme bizim düğünlerimiz çok éyi olurdu. Bi gece gına gecesi yapādık keşkek verirdik. Undan 18 értesi gün düñürşüyü doyuruduk. Urdan kişi derdik kişimizi yapādık. Hinci u ādetlē yokku. Kişi kız tarafını oĥlan tarafı çağırıdı. Keşkek yapālādı yuka yapālādı işde unu banalak yērdik eveli. Gazanlāda 21 bişirirlēdi keşkeği. Böyle döyēlēdi buydaydan yapıldı. Buydaydan yapıldı emme bi iki dene davar kesēledi. Hinci gibi tavuk değildi. Gelin gelirdi burda gurban kesilirdi geliniñ ayaĥında. Burdan girēken maya sürdürürlēdi. Ayānın altına namazlık gorlādı geliniñ. Mayalı 24 ösun eve biriksin dēye. Atlara binēleridi. Gelini ata bindirirleridi düñürşölere de böyle ben gibi sarık sarālarıdı bizim burda hırkaları dışarı çıkārılarıdı mavi don gēyeleridi unnarı da beygirlere bindirirleridi. Mezarlıĥı dolanmadan gelin girmezidi buraya. áşger gençler işde adamlā normal áşger 27 değil. O

ásger oynā duru gerisinde dikilidi áşger izin vēdimi áşger dēriz biz oña undan sonra girēdi. Evlere toplananlara gonak denirdi. Köylēden gelilēdi unlā ayrı ayrı gonak olulādi. Çok ēyi olurdu hinci öle **30** yok. Kapı kitlēleridi para alīlarıdı. Kuşakda bağlālarıdı. Duvak vururlarıdı Kuşak bağlālarıdı. Şeker saçālarıdı. Keşkek dediğimiz şeyden atālarıdı. Buydaydan yapılır keşkek. Geliniñ suratına atālarıdı dünüşcülere de atālarıdı.**33**

Yeñi çıkan şeylēden hiç yēmen. Öyle çukulata mukulata hiç yēmen. Yağ yoğurt peynir zeytin öyle şeyleri yērim ben. Yoğurdu çok yērin tereyağını da çok yērin. Eski şeyleri yērin yımırtadır tereyağıdır unları yērin. Hiç bişey yapmıyóru. **36** Ben bak bu yaşıma gēdim romatizmeden giddim öyle bacaklām ne sızladı da bi de gözlerimden amelyet ettidilē çoħcāklarım. Bi āşamleyin acık bi geline ben bi hoş ödum dēdim bi istivra eddim hemen edincesi **39** gettilē bana bi serum daktılā. Ben ta serum ni hiç gömedimdi. Urda o serumu gödüm emme o serum baña çok iyi gēdi. İyi oluvēdim. İşde dörd āşam gözlēmden hastanede yatdım başka hiç yatmadım. Orucumu gomayorum māşallah **42** hızmattımızı etdik. Āşam öle dēdim biz okumadık çocūm namazımızı gıların emme benim bunna üç oğlan üç gelin hacıya gitdilē. Birden bıldır. Bizim hacı da bi yō ömreye bi yō hacıya gitdi. Yatdım ben bāşam sekiz dene hacınıñ içindeyim dedim evde buña **45** insan şükür etmez mi?

Hüseyin Tuna (50)

Arıkçayırı Köyü

Geçim Kaynakları, Düğün Adetleri

[5]

Sekizen beşde ásgerden gēdim ben. ásgerlik acemi birliği Malatyaydı. Usta birliği Ağrıydı Eleşkirt. Şoför adayıydım. İşde urdan gēdik köyde çifçilinen uğrışıyoruz. Yaşam iyi olacak da para ōsa. Para yok çünkü rençberin işi kötü ya. Mesela 3 tarlaladan bağ bahçeden hinci atık aldırıyorun dedin emme dēyem gonusam sakıncalı bişey diil. Dē iki üç tarla dolanıyosuñ beş on balye zor alıyosuñ mesela veyāhut da tahıl üzerinden aldığın 6 zaten gorumuyo. Mazotuñ hani fiyatlarına gübrenin fiyatlarına göre mal para etmeyo onuñ için işde biraz şurda para ōsa o zaman geçim hani hava şartları veyahut da mesela suyumuz toprāmız havası iyi geçimimiz iyi rahadımız iyi yalıñız sonuç da paraya dayanıyor yani. 9 Onuñ için mesela biraz yani emeklilik bākur gibi geç gādık ödüyoruz emme çifçi bākuru. Emekli falan olmadık işde dā devam ediyoruz.

Arpa būday ot türü bişeyler mesela yulafdır fidir misal onları ekiyoruz. Hayvancılık yani rencberlik üzerine 12 devam ediyoruz. Şükür dēyem işde olan bu. Çünkü her kişide bişey yapamaz kimisi işde rencberlik yapacak kimisi okuyup memur olacak işde bizim çocuklā üç çocuk vā iki kız bi olan vā. Ōlan ünüversteyi bitiremedi ikinci sınıfdan terk. Mudurnu kesimhanede 15 bakımcı elektirik bölümü mezunuydu. Gız Eskişehir’de okuyor sosyal bilimler lisesi. Bu yıl ikiye geçdi. İşde öbür gızımıda çıkādım zaten işde o da böyüğüdü.

Yengeynen ya zaten işde kendi köyümüzden tanışdık 18 evlendik nasībimiş. Ya bizim burda bi erkek gınamız olur. Köy içindeyse mesela kenarda ōsa da gelin kınasında yapılı gene undan sōna yani bu her bi yerde olmuyóru bu Mudurnu tarafında yok erkek gınası. Bizim vā. Ben mesela şurda işde 21 ramazanın önünden haziran on beşde mi yirmi de mi ne olana düğün yaptım. Yani salondan hāric burdaki gınadaki düğünde bi bambaşka olu mesela. Burda gına yabdık köy Konağı burası unuñ için yani düğünlēmiz iyi. Ya masıraf hāliyle 24 oluyo da yalıñız mesela içki konusunda mesela içki ōmaz. Ōle mesela belālī şēli sorun çıkmaz yani bizim burda çünkü içki ōmadığı zaman rahat olur her zaman için. Önceden göynük bizim Mudurnu’dan baskındı. Gene bizim Akşemseddin 27 hazretlerinin türbesi ödündan her tarafın mesela kınamasından

içki konusunda bizim göynük gakdı. Yani oſa da seyrek sıdalak. Lokantalāmızda hiç içki yok. Onuñ için temiz yani iyi memlekāt. Başka türlü Karışık milletimiz yok içimizde. Ya bi zamanlā çok mal **30** varıdı burda bizim. Aſā yokarı hānelerimiz burda en aſāğı on on iki biñ goyun varıdı burda bizim küçükbaş. Yalıñız gençlik gāmıyıncası köyde körelē körelē giddi mesela. Buranıñ yerleşimi üç dörd kiſiymişdi zamanca hāneymişdi. İşde ordan çoğala çoğala böyle oldu. Yalıñız ſindi gençlik gāmadı **33** köylēde birē ikiſē kiſi bizim burası galabalık yetmiş sekSen hāne bizim burası. İşde köy gonāğımız üstünde mesela düğün bayramlāda bayanlā olu yokarıſı gonak altı kāve dēye gullanırız. Cemiyetlēde yemek **36** altında erkeklē çay ocağından mesela her bi ſeyimiz teşkilatımız tam türlüdür. Üstünde misāfir odamız bura iki mālale çayırın yanından on on iki hānede orda vā. Onuñ için böyle.

Mehmet Erkurt (64)

Arıkçayırı Köyü

Askerlik Hatıraları, Yöresel Bayramlar

[6]

Mēmet Ergurt. Yaşım atmış dört çocūm elli doğumluyum. Göynük Arıkçayırı köyü. Efendim şöle dēyem yetmişde asgere giddik çocuğum yetmişe gadara elli atmış dokuz senesinden **3** yetmişe gadar işde yetmiş ikiye gadar o arada işde istanbulda çalıştım ondan soña işde asgere gittik. Asgerde jandarmaydım bu şeyleri efendim nasī anlatıyım sana bu şeye gatılmışım bu Nihad Erimiñ başbakanlığında kızı kaçırılmışdı Maltepe’de orada biz ben amasya **6** Taşovada’yın bu Deniz Gezmiş Ziya Yılmaz Ömer Ayna Ulaş BardaKcı unnarıñ yakalamasında bulundum jandarma genel komutanlığında fotōrafım var. Ondan sonra gēdik buraya teskereyi ādık. Undan sōna burda köy bekçiliği yaptım. Operasyon işde **9** Erbāda Kızıldere gatıldık. Beraber bizim birlik giddik taşovadan hatta ben ordan onar bin nara mūkāFat vardı bizim iki bin yetmiş lira falan bi mūkāFat almışdım asgerlīm bōlece bitmiş oldu yani.

Yöresel **12** bayramlarımız kurban bayramı ramazan bayramı gibi yapıyoruz. İşde bayramlāda yaylaya çıkarız duālar yapılır köye ēnerken ayran verilir keşgek bişirilir köyler dāvet edilir yāmur duāsı yapılır yani keşgek işde pirincin bi eşi buğdaydan olan. Yöresel **15** yemeklerimiziñ en eski şeysi keşgektir. Togmakla dövülür ıslāsıñ vurusuñ tencereye onuñ içine işde et gatılır guzu eti dana eti tavuK eti ne et goyarsañ. Dōğülür gōzelcene bu yani.

Ben hiç **18** bi iş yapmayorum şu anda boşum. Çocuklarıımıñ bi tanesi annesiyle bi danesi Adabazarın’da imam hoca işde dā akşam gēdim Adabazarın’dan bayrama da geledim hatta bazı şeylēden dolayı. Doğma büyüme buralıyım çocūm.

EsKi yaşamlar esKi yeni kuşaklā **21** esKi kuşak çok farklı. Biz annemize babamıza garşı selam dururduk utanırdık saygılı olurduk ama şimdi çocūm bi su ver kalk kendiñ iç diyor şindiki çocuğa yani saygı sevgi zayıflıyor günden güne. Yani esKi komşuluk her konuda alıb verme konusunda ihtiyaç **24** konusunda şimdi yolda giderkene allahıñ selamını vermeye çekiniyor. Beş milyon para ihtiyacım var benim bugün yola gidicem veya hastam var Adabazarı’nda bana bi beş milyon para para yok. Dōru **27** mu dōru.

Muharrem ArıÇ (65)

Arıkçayırı Köyü

Günlük Yaşam, Askerlik Hatıraları

[7]

Biz cāhiliz dēyem. İlkokulu zar zor bi beş sene olarak bitirdik ama şimdi şöle bi şey kenara gidip bi şeyler görüp efendim bi bilenneñ gonusup böle bi şeyler yapılırsa insan **3** hani her şeyi bilir her şeyden haberi olur böle bişey. Sōna bizim hani dedim gibi bazı insanda meraklı olur bi şeye hani köyünüñ dēyem la bu köy bizim kaçda kurulmuş eskilerimiz nasıl bi şey yapmışlā nasī bu zaman gelmiş gibi hani e böle bi şeyde olmayıncası da hani meraklı olup böle bi sohbeta girib de gonusulmıyıncası **6** da böle bi şeyler öğrenilmez. En azından ne bileyim işde tarihten nasī bi şey soruyōsuñ dedim ya hani şu şöle mi derseñ.

Yaş atmış beş on sekiz yaşında **9** evlendim. Ya şimdi bizim gibi öle ne biliyim bizim apayrı bi şeyimiz var yani hayatımız neden derseñ şimdi fakirlik var ya evelsi bundan kırk sene evelsi durumlar bizde çok şeydi yani zayıfdı. Geçim zorluğu babam rahmedlik biz üç olan bi kız **12** dört gardeş böyütmüş ama şimdi geçim zor genede öleyken biz kendi kendimize dēyem ben kendi kendime evlendim gibi ödu çünkü fakirlik var ya o zaman gidibde bi yerden kız istemesi kız isteme şeysi yokdu biz kendi kendimize bulduk **15** gonusduk bi de gaçırdık falan derken bi akşamda nezāredde yaddık şimdi böle evlendik. Şimdi evde de bu köy yerlerinde genellikle oluyordu. Gene de oluyo da kadınların geçimsizliği burdan işde ömadı yörütemedik halbuku işde ömadı ayrıldık. Ayrıldıktan sonra ayrılıp ayrılık **18** ne hani bazen kişi ayrıldım dediği zaman işde babam şunu vēdi bunu vēdi ayırdı veya hiç böle bi şey yok. Bi evdeyiz gene ayrıldık odaya. Bi kaşık yemek yicek kaşık yok bak buña inan bi çatal yok içine yemek goyub da yicek bi şey yok böle ayrıldık. **21** Ama allah biñ kere razı ösun hanım kafama dengdi ne dersem bennen barabar giddi şu karşı gördün dağlarda on beş sene bir ardını kesmeden kesim yaptık hanımınan beraber. Bir sene hiç unutmuyorum altı yüz motora kesimim varıdı. Seksen **24** dörd seksen beşlerde miydi desem oralāda olması lazım kesin motoru var kesin motorunu da köperatifden aldım onlar vādeli veriyo. Ödüyo sondan. Hanım bennen beraber nacak sallıyor efendim beraber kütüğü çekiyoz falan bu şekilde **27** çalışdık. Ekmek yēcez çoluk çocuk nasī yēcez ya işde bu şekilde günleri

geçirdik. Şey yabdık çocuklar büyüdü bende üç olan bi kız var. Şindi olanların birini evēdik gızı verdik tekrar birini tā evēdik biri duruyō. Bi atlama yabdık ortancasını. Şindi en ufağı göz açık çıkdı şeyisini bulmuş **30** ben evlenecem öteki de bi şey yok la ölüm müsāde alırsañız gardeşinizden tamam dedim. Mūsāde almışlā nese evlendirdik ta u duruyo. Undan sonrada bize suç addı yani siz benim sıramı atlattıñız ben galdım bak gibisine yō suç seniñ kendiniñ. Şimdi gocamanınnan **33** eñ hıraları göynükde birisi kepçecilik yapar şindi Allahu tāala hani her şeyi istediğine veriyor istemediğine de vermiyor e gocamanı şindi eha goñşular bilir hiç böle bi şinciki bu gazancı elde etmiş demessiñ. İki üç tane kepçesi var. Üç dört tane arabası var. İki tane yine **36** ayrı binek arabası var derken işinin māşallahı var. Lastik şeysi var çocuk da orda ufağı çalışıyor velhāsılı bak nerden nereye ha bizde çok şükür allahıma ondan sonra ufak bi kümes yaptım dört binlik onnan idare ettik kendimizi **39** birazda sağda solda çalışdık hanımınan velhāsılı sırt sırta bu zamanlara gēdik. Allahıma binlerce şükür hah şu anda şindi yani bi şikāyetimiz yok çok şükür. Her şeyimiz var çocukların durumu da iyi işde böle **42** idare ediyoruz bu zamanlara gēdik yani.

Asgerliğı ben Balıkesir’de başladım ordan attım ordan Konya’ya ordan Ankaraya gēdik ankaradan teskereyi ādık. Bize anlatırlardı hani asgere gidde adam ol hani bu sözler olur ya **45** neden döyēlē adam edēlē asgerde. Şindi demek insanoğlu demek her şeyi kendi yaratıyor. Bu sözden çıkmadıñ mı görevini de yapıñ mı hiç bi şey yok. Balıkesir’de iki tokad yēdim çavuşdan o gün tālimde bi sendelemişim falan sıcakda dikiliyoruz tālim yapıyoruz dēken çavuş **48** şeyden gēdi ne o dedi yā çavuşum dedim bi tane bi addı bi dā bi addı lan dedi hastaysañ levir var sabāleyin levire çıkāsıñ ama çavuşum sabāleyin iyiydim şindi falan dedik ondan sonra konyaya kursa giddik sopa yok görmedim ankaraya gēdik **51** Ankara’da da ilk önceleri çok iyiydim hiç sözden çıkmazdım böle hani dedim ya sözden de çıkmadıktan sonra ben komutanlarımıñ yanında da çok iyiydim fakat insan sonra sonra artık bi komutanımız vardı Mustafa Yanardağ diye disiplin dediğin o adamdaydı. Çok döverdi **54** hiç sopasını yimedik yimedik derken teskereye yaklaştık iki ay mı kaldı nēse nöbetde uyumuşun beni bi döydü ben dedi seni dedi bölükde tek görüyodum demekki sende de şeylik vā. Hayır komutanım rahatsızdım tamam dedi bi dā görmiyim. İşde ölelikle **57** asgerlik görevini de bitirdik. İşde bugünlere gēdik allaha şükür.

Salim Akkan (77)

Çatacık Köyü

Geçim Kaynakları, Hastalık

[8]

Çatacık köyü Salim Akkan. Biñ dokuz yüz otuz altı doğumluyım yetmiş yedi mi oluyo işde öle. Rencberlik yapıyōduk sekiz sene ōdu hanımı gaybeddim Kışlık istanbula giderim çocuklāmiñ yanına **3** Allah kimseyi yalıñız bırakmasın en çok kötü duvarlā gonusuyo bak doldum şu anda ben. Beş çocuk var üç kız iki ōlan. Ōlanlām istanbulda gızımıñda ikisi Göynük’de biri Düzce’de onları yolcu eddim gene doldum bak duvarlānañ **6** gonusuyom. Ne dēyelim.

Askerliğimi İzmir Bornova’ya giddim elbiseyi giydim burdura giddim biñ dokuz yüz elli altıda. Yirmi dört ay asgerlik yaptık. İstanbul’da terhiS olduk öle.

Hanımda kalb varıdı mudurnuda muzaffer beydi onuñ doktoru **9** allah rahmet etsin doktordu o buldu bi elettim rahmetli galemi attı ondan sonra kalb deñişmiş dedi ya Ankara’ya götürceñ ya istanbula dedi benim çoluk çocukda İstanbul’da aldım gitdim Haydarpaşa’da pil konu eski hastanede şinci o hastane **12** on yedi katlıdır aşā yokarı yirmi beş sene oranıñ hastasıydı sekiz sene ōdu kaybettik. Ne yapalım.

Bizim buralar fakir kırsal memleket işde buğday arpa gibi şu anda tavukculuk var çevremizde şindi gelir iyi. Bizim **15** Ada ovası Konya ovası gibi bi yerimiz yok gördüñüz arazilerimiz bu. Şindi sütcülük inekçilik var efendime söyliyim insanı olanlar yapıyō. Eskiden orman işletmesi ormanlar varıdı kütük kesēdik tā ormandan aşā yokarı **18** yirmi kilometreden öküzlēneñ çekēdik çavuşderesine depolara. Şinciki gibi yolda yokdu işde urlardandı başka bi gelirin yokdu. Davarıñ varısa hāli vakti iyi adamıñ şindi davarın yüzüne bakmıyō şindi tavukçuluk vā gelir iyi tavukculukdan. Ben aşā yokarı yirmi **21** sene ormandan kesim çektim şimdi adamlā memnun değıl hiç kesiminden çekiminden eskiden çekiyoduk baya para alıyoduk malınan götürüyoduk da paramı varıdı şinci ormana yol yaptılā kamyon geliyo alıp gidiyo şimdi orman kesiminden hiç memnun değıl gomşularım ama ben yirmi sene oldu **24** işi bıraktık.

Beyefendi saygı sevgi gakdı şinci. Ben yetmiş yedi yaşındayın bi topluluk içine giriyon ayakda galıyon yumruk gada çocuk hörmet yok şindi azdırdı bu valilik milleti

böyüğe garşı hörmət bizim köy odamız varıdı giremezdik böyle şindi çocuğa höyt 27 deseñ çocuk sana tā gözüyor saygı hörmət yok. Şinci hısım akrabaya adam kafa dengine hısım akrabaya da bi gidip gēmeler kesildi böyle işde para biraz milleti deñiştirdi.

Düğünler olurdu bir hafta 30 eveli hazırlık olurdu muhabbetler sohbetler olurdu köyden köye giderdik şindi adamın tavukluğu var adam nası bıraksın da gitsin.

Arkadaşlarımızı gaybettim adabazarında almanyaya vādı gēdi allah rahmet etsin tırafik gazasında 33 gaybōdu. Bolu'da var Hıdırışlā köyünden Uğur Mumcu parkının üstünde oturur şinci hacı unnan işde diğerlerini Kayıb etdik. Sāten iki üç arkadaş gādık. On iki arkadaş diğerleri gitdi. Murat Yapıcı vā doktor onuñ dayısı benim arkadaşım. Murat Yapıcı'nın annesi babası buraya 36 benim hanımın cenazesine geldiler añnadın mı?

Benim babam beyfendi on dört sene vatana hizmet etmiş efendime söyleyim İngiliz yesir almış bunları Bağdat'da Yemen'de urlarda sekiz sene gāmış. Benim bubam buranın 39 sayılıp sevileniydi. Bu dünya nelē ömuş yimedim dedi süvāriymişdi bubam hayvanlān atların arpa denelerini yiyenler ömuş. Bubamla göynükde āsgerlik şubeye vādık Muratlā köyünde hasan çetin vādı bilisiñ belki rahmi bey diye bi adam varıdı göynükde eski yazıları okur bi 42 aradık dedilē şubede. Otuz altı tene deynek yimiş u adam muratlālı gariban otuz altı deynek yazılmış firār etmiş hadi baba dedi makinalı tüfeğin künyesini okurdu okuyyo içerde. Bizimkine bakdı undan sonra rahmi bey efendime söyleyim çevirdi çevirdi bi bakıyollā firar 45 bi bakıyo cepede.

Şu anda rahatsızım burda hoca öldü vefat etdi allah rahmet etsin yāsin okudu buraya gēdim zobayı yakdım gitdim eve geldim böyle baña bi kötülük geldi zobanın dorūna gidiyodum öbür 48 odada yatmışın kenara. Düzce'de damadım vā gezmeye gitdim bir aydır urdayım. Düzce'de oturur. Havada soğuk çay ocağında ben böyle bi gırız geçirdim gaybetmişim ben kendimi. Adam silkelemiş beni salim amca salim amca. Evde 51 benim torunda gız nöbetçi evde yatıyo eve çıktım gızım hemen gitdi torunu galdırdı dedeñ hasta bi bakdı ki benim tansiyona tansiyon iyi dede dedi. Murat yapıcıya dedim bi randevu alıve. Şeyden internetten alıyo dede dedi üçe on gala randevuñ vā dedi. Salim amca geçmiş 54 ösun rahatsızlanmışın dedi. Hocam dedim ben yokuşa davrandım dedim. İman tahtam ağrıyor nefes kesiliyor ondan sonra böyle beni yatırdı

dinledi ama doktor diye buna derim. Gıtdim İstanbul'a benim hanımıñ yirmi beş senelik doktoru hocam özel hastaneye geçmiş hasan paşaya bu oğlan telefon 57 ediyo akşamdan bubam diyo bõle bõle kalb demişler tamam demiş doktor. Uraya vādık bizim hanımıñ doktoru hemen cep telefonuyla neşe hanımı buldu. Neşe hanım dedi seniñ toprakdan dedi ve Mudurnulu dedi sevdiğim 60 arkadaşımıñ babası dedi bu dedi anji olacız artık raporlar filimleri aldık aynı gün oluyo ondan sonra Cuma gün dedi ben bunu hallederiz Çarşamba günü telefon ediyo bizim Tancu beye gitdik efendim damarlā tıklı açamadıla 63 neşe hanımıñ haplarını gullanıyom hatta oğlan yanıma uğrayo sakın oruç tutamadım. Allah razı olsun çok üzerime düştü. Anjüden gorkuyom amilyatdan çekiniyom ve de panikdeyim yani şu anda.

Tasvire Keser (81)

Çatacık Köyü

Yöresel Bayramlar, Yemekler, Günlük Yaşam

[9]

Tasvire Keser Çatacık Köyü. Bosdan ekeriz oduna gideriz mozak getiriz çırpı toplarız sırtımızınan. Arpa buyday ne yani üzerine ne düşese biber patlıcan.

Ben 3 sekizen bir yaşına girdim atmış yetmiş sene ödu burdayım. Düğünümüz işde fakirlik de vardı para da yoğudu bindik beygire gēdik. Gaçmadık öylesine işde bindik gēdik adam masraf etmesin deye. Çok dadlı hiç gavga etmedik etsek de dargın durmayız gene de öyle. Adam hasda bacağı kırıkda ne konuşacın işde 6 bitmiştir atık.

Bayramlarımız iyi olur kendimize göre yöremize göre pilav bişirirlē bayram yaparız oruç dutarız namaz gıların işde böyle. Gözleme bişiriz baklava yaparız çörek yaparız börek yaparız tā bi ayrı her şeyi yani dolma yaparız 9 urdan efendime söyleyin ta ne yaparız bakın tas kebabı yaparız urdan sonra gaymakam yemeği olur unu yaparız bu gaymakam yemeği her türlüğü gatāsin gaymakam yemeği olur iri iri dōrasın da patadıS patlıcan et türlü gibi. Pırasa bişiriz 12 urdan içine şey gatarız piriç gatarız ta bakın ne gatarız gene gıyma gatarız tereyağlı yaparız ona da sosyete yemek deriz.

Üç çocuğum vā bi oğlum iki kızım vā. Biri göynüğün köyünde biri de Bolu'da oğlum da 15 İstanbul'da yanımda hiç kimse yok. Şinci ta farklı gocadıkca ta farklı oluyosun. Oturuyoz gākıyoz beraber öñünden kimse kimseyi görmezidi. Hinci ta iyi. Eskidenki unutuldu gitdi nası ödu nası gitdi fırtana gibi dünya işinden gayıb ödu unudduk giddik 18 parısını da.

Kayınnamla beraber durmadık saygılıydım da. Bunnan ayrı eve çıkdık. Hebisi iyileridi kendi gızı gibiydim başka ne dīciz. Bayramda çocuklā hebi geldi. Ne varısa kendileri guyāla götürüllē. Unla 21 tā bize getiri. Ben onların için çalışıyom yarım yamalak.

Harmanı tırpanınan biçerdik toplarıdık desteyi hep ben birikme yapırdım hep bi yeri toplarıdım urdan sonra işde harman yapırdık elimizinen parı saman yayardık öküzlerinden 24 sürē savurur öyle yapıldı. Şinci atık yer mer eken yok. Devlet māyış veriyo yaş māyışlığımız vā. Adam onbeş senedir yatırlı.

Fatma Ağar (80)

Çaylak Köyü

Günlük Yaşam, Adetler

[10]

Oğlum ben hiç bi işle atık öñünden her iş yapıyodum hinci hiç bi iş yapamıyom. Gözümüñ biri gömez gulaklā işitmeyo dinleyip duruyon herkesiñ lafını. Göynük’de duruyom ben oğlumuñ yanında. Dayıñ öleli on dörd sene ödu oğlum da 3 öldü.

Oğlum bizim eski düğünlē böle ömazdı. Eskiden saygı sevgi varıdı. Hinci kimse kimseye sen kimsin eveli öleydi sayardık böyüklerin sözü dutulurdu añnadiñ mı hinci 6 gençlere bişey denmeyo. Kayınna Kaynata varıdı mesela nene varıdı nenemiz burda şurda üç gün otū dedi mi oturuduk. Şu gün şu iş olacak olurdu öyle bi insanıdı. Sāde biz değıl gonşular da dutarıdı onuñ sözünü hinci atık bizim sözler nerde ağzını açmıcan. Atık onlara uyacız biz. Asır 9 öle sāde bizimkilē değıl. Hep böle.

Benim üç çocuğum vā oğlum. Biri öldü. Biri de kızım göynükde. Ehe biri de Yaşar. Kızım zāti benim yanımda Göynük’de u bakıyo baña. Kayınnamdan yani bir gün şeyim yok çok iyiydi gayınnam yani u kadar 12 iyi bi insandı. Temiz bi insandı. Gaynatamda zāti insana laf üç günde bi laf çıkarıdı ağzından o da iyiydi. Öldülē gittilē. Ben hiç kötülük gömedim. Bi gelin ādım undan da çok şükür gömedim.

Harmanı biz süreridik beygirlerinen öküzlerinen 15 deste getiridik gavrādık orağınan böle ne biliyin hep gavradırlarıdı bize sonradan çıktı bu tırpanlā bi yō da tırpannan biçdilē sonradan unlā artık döyer biçer bişeyler öğrendilē biz onu bilmiyoduk bir ay böle atık şey gibi yarışırdık hinci iki günde ekin biçiyollā ertesi gün 18 harmandan gākıyolla. Öyne bi buyday olurdu gece sabaha gadā samanı guyarıdık sapı saçardık öle yatarıdık. Erkenden de gāka desteye gidēdik. Hinci gençlē rahat. Mudurnu panāyırında 21 harmanda oluduk biz. Ben hiç gitmedim. Zāti gitmezleridi burdan. Eskilē o zamanlā yollamazıdı.

On sene dağda durdu beklemede bu yaşar urdan girdi bubasının şeyisine undan sonra ādilā ormana **24** on sene ormanlāda durdu o. Eveli görenek yoğudu aīnadīñ mı öyle dērin bi gün yamalık yamadīñ hinci yamalık vā mı?

Çörek yapādık undan sonra gāka bi pasta bi şeyle yapādık gorduk yirdik gülüş oynayış hinci de gene yapıyollā. Otumaya **27** gideridik birbirimize çay yapā içē muhabbet öleydi. Hinci gonusma yok böyle herkes birbirine dargın işde öyle oğlum.

Ben hiçbir tokat yemiş insan değilim. Mazlumdu mazlum ah oğlum ah ah hinci ben şuraya gidemiyom. Hinci **30** gidenlere canım sıkılıyō. Ben bi çıkdım mı önüme arkama bakmazıdım artık bitti hinci de üzülüyon ağlayon gidemeyince. Bel gakmayo belim aha bu çocukları oğlum öldü oğlum beni gambur yaptı aīnadīñ mı? Daha benim oğlum gencidi gelinim gādı iki dane çocuğu vā parı goca **33** olaydı ihtiyar derdim otuz üç yaşındaydı hasta ōdu işde. Bubası hastanedeydi oğlan ramazan bayramında buraya gēdi bubasınıda getdi hastaneden izinli bubasını burda godu baña dedi anne dedi sen dedi babamı yārın getiriñ dedi. **36** Tamam dedik u gitdi. Şeherde benim damat vā bi u damatla urda yatacaklā ertesi sabah işe gidecek cam fabrikasındaydı Gebze’de undan sonra bu gidiyo urdan sabālin gākıyo buna bi sancı geliyo. Sancı gelince eniştisi deyo ku ben götürüverin **39** gidemīciseñ hayır ben giderin deyo. Gidēken gidēken çoğalmış sancı bayram tatili bu gebzeye gada gidiyo. Gebze’ye varī evi vā urda arabayı çekiyo gadın hemen onu işe gidecek deye yemek yapmaya giriyo eve hemen abıldayarak çıkmış merdemeni gadına demiş Gülay **42** demiş ben gidiyom demiş çocuklāma iyi bak demiş. Undan sonra hemen bunu āmışlā gitmişlē hastaneye bizim habarımız mı vā urdan İzmiide şeye gitmişlē hastaneye urdan bi telefon gēdiyse bize bizde yemek yiyōduk sabri dedilē amelyat ōmuş dedilē. Biz dedik heral bu şey bi Kaza **45** yaptı. Undan sonra hemen abīsi gitdi. Telefon etdik iyi dedilē urdan ertesi gün bizde gitdik u āşam telefon edip şey deyollā amelyet ediyollā sabālin çıkarıyollā bunu. Yāniş amelyet yemek borusunu kesmiş p..... he urdan hadi bakam bunu göztepeye **48** sevk ediyollā urda o da tabi benim hastam değil deyo urda da bizim bu geliniñ deyzesiniñ oğlu vā gardaş çocuğu o telefon ediyō bu benim gaynım deyo hemen alıyollā öyle deyince bizde gitdik vādık her yeri hortum ehe u gadā gödüm. **51** Undan sonra çocukları Eskişehir’de okuyo. Anneleri başında anneleri çok iyi.

Yaşar Ağar (51)

Çaylak Köyü

Günlük Yaşam

[11]

Yaşar Ağar ben elli bir yaşımdayım. Burası Çaylak köyü kendim orman işletmesinde çalışıyorum. Şoförlük yapıyorum. Burda köyde de rencberlik yapıyoz tavukçuluk 3 yapıyoz.

Bayramlarımız aynı gelip gidiyoz çoluk çocuğuñ yanına işde bayramda üç gün izin. Hacet bayramı yapālar biz fazla gelemeyiz unlara. Yāmur duāsı yaparız bizim erenlēmiz vā urda 6 yaparız.

Hanımınan da işde görücü usul tanışdık açık konuşam. Düğünümüz iyi mevlid şerif oldu. İki oğlan vā. Dört dāne torun vā. Ŗlanların ikisi de evli undan sonra dört tane de 9 torun vā.

Askerliğı İstanbul'da yaptım. Askerlikde de şofördüm ulaştırmadaydım. Anı ānadacak adabazarına fabrikaya gelir parça götürüdük haFtalık buydu başka işimiz yokdu yani. Askerde de rahatıdık. Yani başka bi anımız yok 12 allāmıza çok şükür. Askerlikde sopada yidik dayakda atdık u olacak asgerlikde yimedim desem yalan olū. Sağ salamat döndük geldik. Ŗlanlā da yapıd asgerliğı unla da geldilē. Emeklilik doldu bu sene allah izin verise niyet ayrılmak. 15 İşde nasip biraz ta yılbaşına gadā bekliciz. Mezar tahtası hazırlanır golay ya.

Fatma Hızalan (62)

Kozcağız Köyü

Adetler, Hatıralar

[12]

Bu köylüyün bu köyde bittim böyüdüm evimizdeyin. Köyde çiftcilik bağ bahçe yaparız. Bayramlāmız ilerden çok iyiydi emme hinci eskisini dudmuyo bayramlā. Gidiyōduk başka köye bayrama geliyoduk toplu hinci pek öle 3 ömoyo bayramlā. Ālem kendi halinde gibiydi size gēse de kendiniñ bi akrabası varısa şeysi varısa bi konuşduğu varısa öyle öñden öle ömoyōdu. Toplu gidēdik toplu gelirdik.

O 6 zamandakı hazırlıkla yuka yaparıdñ toplaşı köyüñ kadınları yimek yaparıdñ āşam yimek verirdiñ adamlā gonak derlēdi urdan burdan gelileridi seniñ eve benim eve guyālarıdı adamları. Seniñ eve gonak ayrı bi köyünkünü goyālarıdı gonak derleridi u beş on kişi gelirdi yirmi kişi niyse başka eve guyālarıdı 9 urlara yimek daşırlarıdı gonaklara. Undan sonrada düğün bittikten sonra da Cuma sabahı atık gonaklā şey çıkarırdı dürü çıkarırdı böle bi sopaya şey edēleridi parayı dizeleridi böle paraları u düğün evine verirleridi paraları atık urda düğün 12 yapıdılā ya yidilē içdilē işde düğüne bi katkı olurdu u. Paraları çıkarırlā böle oynālarıdı köyüñ arasında oynayarak u paralā elinde bi çeri başı olurdu önünde adamlāñ bi tenesi temsil siziñ elinizde olurdu onuñ elinde 15 çomağı olurdu çomağıñ depesine böle geçirirleridi paraları kağıt paraları undan sonra u paraları alırla düğün sāhibine verirleridi.

Yimeklē çeşid olarak hinciki yimeklē yokdu eveli yoksuzluk varıdı böyle fasulyeyi söylemesi ayıp gabuklu 18 bişirirdik. Keşkek olurdu böyle piriç pilavı şeyi ni olmazdı. Evelikilē öle.

Gınalā evde olurdu kendi aramızda olurdu gınalā bizim. Kadınlā toplaşırdı gınasını yakardı geliniñ 21 evde toplantı olurdu gınasını yakardı parasını atan atardı gına tası dutālarıdı öle herkes para atardı hinci unla pek yok gibi böyle salondur şudur budur böle bişeylē oluyō işde.

Benim gardaşım yok ābem yok kendi 24 torunlām vā çocuklām vā gelinlerim vā üç kızımnan iki ölüm vā. İkisi Gebze’de kızınan olan hıra İstanbul’da.

Eskiden Koñşuluk yoksuzluk varıdı emme birbirine millet bağılydı. Böle toplaşırđıñ böle evde oturulurdu muhabbet şey hincide 27 ösa da o gadā değıl herkes kendi başına gibi böyle sen benle iyi konuşuyōsañ iyi konuşmuyōsañ geçē gidē. Eveli ki toplulukla da iyiydi. Hinci ki çoluk çocuk e biz televizyon gömedik telefon gömedik başka bişey gömedik hiç bi 30 şey gömedik eskiden bişey yoğuduku bi radyolā çıkdı bide garşıdan görüñecemiş derlēdi bişey çıkacāmış ona bakılacāmış öle nası olur deniyodu siFtah radyolarıñ çıktı vakıt undan sonra siyah beyaz televizyonlā çıkdı unda da iki Kanal çıkarıdı zaten. Çocuklā öküzleri 33 dışarlādan getirileridi dağılādan una bakacaz diye bi dizilē çıkādı öküzleri bağlarıdık saklı unları kızacak çekişecek deye gündüz başka yerlere dağılara gittilēmi hemen çocuklā öküzleri getirilē guyālarıdı damlara diziye 36 bakālarıdı öle öle işde.

Bazı eski günleri arayo insan zordu emme gıymetliydi iyiydi. Seniñ bi gat şeyiñ ömazdı biz bunları çok birbirimizden ādık da giydik. Ömayınca birini giyemezdik dürē gorduk yerine 39 alı da gorsañ öle geyeridin yokduku yok yıkaycañ giyeceñ gideceñ undan bundan alınırdı herşey çamaşır ömayanlā böle geyilirdi.

Zobalā çıkdı böle herkeS alıncası bizim köyde bi adamcık varıdı rahmetli o da aşā yokarı biznendi bizim Kaynata 42 olurdu zoba āmış āşam otūmaya vāmış gitmişlē bakmışlē böle bakmış adam ya bunu demiş āması bişey değılde demiş böle yakması demiş borularını birbirine dakıp da urdan şey edincesi bunu nası gurdulākı demiş.

İsmet Suda (72)

Kozcağz Köyü

Asgerlik Hatıraları, Günlük Yaşam

[13]

Kozcağz Kösdek Mahallesi İsmet Suda. Valla ben bi kaç dene iş deñiştirdim. Ben eskiden marangozluk yapardım marangoz dükkânı vardı dōramacılık yaptık. Undan sonra bi yirmi yirmi beş sene 3 aşçılık yaptık emekli öduk u işide bıraktık ha şimdi burda yazın buraya gelirim kışın göynükde otūrum burda da evim vā işide ha böle vakdımızı geçiriyoz. Rençberlik ben kendim yapmıyom. Şimdi gözlerim rahatsız şekerde var biraz gulaklāda da yeni yeni bi şey 6 oldu sağ gulak hamama gitdim bi ramazanın başında patlamış bi akıntı makıntı yaptı biraz duymaya başladım emme pek duymoyo. Sağ Kulak duymoyo. Yani durum böle işide.

İki oğlum 9 var. Evlilē birisi Gebze'de birisi yanımda Göynük'de hepsinden memnunum. Allaha çok şükür. Beş tane torun vā. Aşā yokarı elli üç yıl elli dokuzdan beri evliyiz. Bu eskiden şimdiki gibi böle okulda tanışma gonusma vesāire yoktu malumuñuz. Şimdi işide falan yirde falan vā feşman 12 yerde feşman vā analarımız görürdü genelde babalarımız da pek göremezdi kızları düğüne ni gidēleridi vesāire işide falanca gızı āsak şöle olū āmazsak böle olūdu yani u şekilde tanışmamız oldu. Yani dōru dürüs bi o günkü şartlara 15 göre hanımınan hiç gonusmadan evlendik işin dōrusunu gonusmak lazım öyle deil mi? He unlā munāsıb görmüşlē biz gocamanlarıñ şeysiyle şükür allaha işide atlatıp gidiyoz. Elli üç senelik evliyiz. Durum böle işide. Düğün şimdiki 18 gibi değıl ya o zamanlā çalgı malğı da vādı da düğün davetiyesi dātılır goñşu köyler okunur burda bi o zaman köy yemeğı derlerdi yemek verilir vesāire gene goñşulā gidelē getirilē düğünü böylece bitiridik işide durum bu.

Ben 21 askerliğı Erzurum'da yaptım. Acemilim izmirdi erzurumda ıstıkamda yirmi iki ay urda galdık aynı birlikde urda da marangozculuk yaptım o zaman gomutanlarımda çok iyiydi orgeneral Fuad Avcı vādı iyi bi asgerlik yaptık yani. Asgerde çok memnundum sivilimde öle yaşayamadım 24 ama şu anda bilmem atık asgerliğı şimdi azaldı gerçi.

Şindi goñşuluk ilişkilerimiz iyi gene iyi de esKiden biraz daha iyiydi. EsKiden daha birbirimize yardımcı oluduk şimdi herkezin biraz işi mi çok pek eskisi gadā millet

sargın değil. He ŗurda iki üç kiři yakın gonŗularınan biraz **27** daha iyi de munāsabetimiz acık aralık olanlarla biraz serin gibi. Serin deyil aslında da seyrek gōrūŗuyoz yani yōsa baŗka biŗey yok.

Burda ŗimdi arpa buyday mesela yetiŗir fasulye patadiz **30** yani yaptığın herŗey yetiŗir meyvaladan elma armud kiraz kŗmescilikde var bi çoğunda kŗmes vā benim gibi yalnız olanlā da yok. Acık evde galabalık olanlā yapıdlā. Ben emekliyim bākur emeklisiyiz aŗā yokarı on altı on yedi sene oluyo. ŗŗkŗr **33** allaha idare ediyoz. Bu gŗne ŗŗkŗr ne deyim.

Asgere tirennen gitdik. Bindik Ali Fuad'dan acemilikde izmire indik. İzmirden bi dā kırkbeŗ elli gŗn sonra ordan dōndŗk yemin merasiminden sonra yallah erzuruma aynı bōlŗkden durdŗm **36** aynı yerden tēris ōdum gēdim hiŗ deņiŗmedi. Herkes uraya sŗrdŗlē uraya sŗrdŗlē u uraya gidē bu buraya gelir marangozdum ben urda da urda bōle ŗalıŗdık eddik bōlŗk gomutanından da allah rāzı ōsun o da bizi  ok golladı. Subaylādan assubaylādan unna benden gorkādı. Komtanın **39** yŗzŗnden tabi benden gorkmazlā ama orgeneral fuad yŗzbaŗı ŗey yapardı suda ŗ  adım ileri  ıkarıdım ben marangozhaneye der herkeŗ bōle bakā yōrŗyŗŗe gidē eēitime gidē beni bi tene eēitime falan gōndermezdi. Bōlŗęŗn **42** ufak tefek iŗlerinde yŗzŗnŗ gŗldŗrdŗk yani. ōle atladdık iŗde. Sopa yidik  avuŗlādan baŗ  avuŗdan bi sopa yidik ama haksız yere haklı yere diēil. Zāten haklı yere ōmaz askerde. Yani su um neydi su um ŗu assubaydan yidiğimiz sopanın odun kesiveridik takımlara benim bi mindika **45** arkadaŗım vādı odun kesivē diye gēmiŗ undan evelde motor yandı yŗzbaŗı bana dedi ki bi ta odun kesmiceņ dedi kim gēlise gēsin odun kesmiceņ dedi yōsa keseseņ saŗa yaptırım o gŗnŗn ŗartlarına gōre bizde para mı vā atmıŗ ikide **48** nerde bōle para ŗinciki gibi burdan yollālarısa on lira yirmi lira urda ge inecez yollamazlarısa yok nēse odun kestirmeye gēmiŗ dedim gardaŗım bōle bōle ben kesemem bōlŗk komutanının emri olmayıncası ben kesemem nōbetci subaya **51** gitmiŗ o  aēarttırmıŗ neye kesmeyon odunu dedi ben dedim komutanım durum bōle bōle ben cereme  ekemem urdan bize iki tane attı emme arkadaŗ sopası yidik hemŗeri sopası yidik yani. Dēceēim bōle anılar oluyo biz onları unudduk ŗinciki gencliēi on **54** defa dōyseņ ŗimdi unuttur atık. ŗindi dōvselē vā ya bi saat sonra ben onu ōldŗrmeye gākarım. ŗinci  ekemem u zaman  ekiyoduk. Durum bōle iŗde.

Durmuş Sarpkaya (81)

Yeşilyazı Köyü

Düğün Adetleri

[14]

Durmuş Sarpkaya Yeşilyazı Köyü sekiSen bir yaşındayım. Hiç bi iş yaptımız yok işden nerde yaş tamam yerini ādı güç yok rencberlik yapsañ ağır çalışamıyōruz devlet bakıyōru bize şinci allaha şöle desek yalan sıgmış **3** oluruz. Dicim aha burda böle sennen bennen eş dos kimisi. Nineñ sağ yalnız hasta şeker vā tansiyon vā kalb vā üçü de vā.

Eskiden mi hiç öle bi görüşme gonuşma **6** yok onun bi ağabeysi varıdı biz ikimiz davar gödēken u dedi gardaşımı saña verecin bende saña verecin bölēlīnen biz añaşma yapıdık deñiş oldu hiç kimse garışamadı ne anası ne bubası ne benimki ne onunku **9** böle ōdu. Bu iş böle. Düğün o zaman böle araba şeysi yoğudu da elli yedi de hayvanınan git gel gırnata zurna gırla giderdi. Burdan bi çete dēle birisi varıdı Göynüklü o çete okuduk biz burdan bura o çetenin bubasının evi burdan gitmeden onu okuduk gēdi buraya burdan çalgıcıları ādı dē urda çalgıcının evi uraya **12** girdi urdan ādı bi tavuk urdan geçti öteki mahalleye u mahallede kaç hāne vā on beş hāne on beş hāneyi dolandı tek tek hepsinden birē tavuk urdan geçti benim hanımın köyüne u da urdaki mahalleden kaç hāneyse urdan da topladı. Urdan gēdi **15** buraya çalgılā peşinde burayıda topladı undan sonra atık ottulā āşamlın mahabbet içKi o sıralā varıdı şimdi ōsa da az saklı o vakit vādı içKi şimdi allah vā. Otuz tavuk birden yiniveri mi canım? Velhāsılı **18** ertesı gün tabi gelin āma yapıldı işlē biddi bu memlakatın işi zor gelir yok bu böyle. Nepacız şinci devlet bakıyōru veriyōru soruyo saña benim ireçberliğimde hayır yok. Ben beş gardaşım murācat ettim murācad edince devlet gaymakam beş gardaşın üstüne yalan sıgımıyım **21** gırg mı gırg dört mü ne dönüm arazi çıkmış üzerime kökü babamın arazisi bunu bölmüş beş gardaşa taksim etmiş yollamış bundan Karın doyuramaz adam demiş. Böle bize vedi veriyolla işde allah biñ kere razı olsun tā da vesin milletin hepsine vesin. Hiç ācızlığım **24** yok yalnız ācızlıklā yapanlā pek çok. Ekmeğini yiyōru saña saldırıyōru aleyhine düşünür la seni besleyen kim ekmeğini yiyosuñ.

Ya 27 օduysa da o gadā olabilir yalnız urdan darılıp da bubasınıñ evine buraya gēme օle bi şey օmadı. Bi yandan gonusursuñ bi yandan dövüşürsüñ bi yandan sevişirsüñ bu bōle olur bōle añlaşılır. Bi օlan bi gız vā. օlan sabah burdaydı giddi cenāze vā şey mevlüd varımıñ bolunuñ avlā köyünde 30 birisi vā māfat ettiydi oraya gittilē.

Şimdi kimse kimseye müdāna etmeyo eskiden goñuşurlardı muabbet edēleridi bōyük Küççük belli oludu 33 şinci օle bişey gāmadı.

Bir bir peşine dörd āşam davar kesdilē benim arkadaşlā u zaman bi davarıñ gaybōdu mu hiç arama zattı unu bulacın hiç aklına gēmesin. Benim bi keçim gaybōdu ucunu duydum falancalādan falancalā kesmiş hakana yiyō 36 dedilē la ben bunu bunlara bırakman dedim. Şu sakallı vā aksakallı ikimiz davarınan bi yerdeyiz. Ben gezēken u davar gēdi urayı la ben nerden ne yapacın bak şimdi şeytanlık urdan bi hakana çaldım urdan ādīmınan 39 davarı ta bu yaylaya. U āşam ikimiz kesdik bunu bōle bōle işlē yapālarıdı. Yaptık valla allah günah yazmasın emme cāhilliğimizden bōle bōle işlē yapālarıdı.

İbrahim Kayhan (80)
Yeşilyazı Köyü
Günlük Yaşam, Hatıralar

[15]

İreçberlik yapıyorun bosdan tarla işde. Eşimnen çok iyiysin. Asgerlikde de İstanbul'da durdum rahatım iyiydi bi sene. Bi senede İzmir'de durdum teSkeremi urdan ādım gēdim urda da rahatıdım şimdi burda iki çocūm vā seniñ gibi deliganlılā unlā **3** da Düzce'de lokantamız vā lokanta çalıştırıyō dün gēdilē giddilē gasımda beni de götürüllē uraya gışın urda yannarında dūrun yazın burayı gelirin acık bosdan yaparın ireçberliği bırakdım atık **6** yīcimiz gada işde böyle geçinme. Fasulye patadıS domatiS cacık beber kendim yīcīm gada. Hayvan yok vādıda saddık. Çocuklā durmadılā sekiz sene boluda lokanta yaptılā urdan da düzceye giddilē şimdi düzcede bi lokanta ādılā urda çalışıyolla. İşde böyle geçinememiz **9** bu.

Eşim sağ. Düğün yaptık gasımıñ on yedisi miydi on sekizinde düğün yaptık burda elli dokuzda evlendim dörd dane çocūm vā şimdi iki kız iki olanım vā. Gızlā çıkıdılā gırda olanlā işde yanımda **12** baña bakıyollā. Olanlā evli. Birinin olan asgere vādı gēdi. Gocamanınıñ torun biri ta gidecek üç tane olanı vā bi gızı vā. hıra olanımıñ bi olanı bi gızı vā unlā ta ufak üçde okuyollā dördde. Gız dördde okuyyo olan üçde okuyyo **15** işde bu gada.

Burda düğünlē ya bi şey yok burlāda nasıysa urda da öle oluyor. Şeylē geliyō senatçılā geliyor ankaradan türkū çığrıyollā oynuyollā undan sonra çekip gidiyollā. Ben burda televizyondan seyrediyorun **18** unları.

Asgerliği bi sene İstanbul'da Topkapı'da yaptım bi senede İzmir'de yaptım piyādeydim İzmir'de sıhhiye hastanede durdum sıhhiyalığı öğrendim şimdi ĩne yaparın işde **21** asgerliğim öle geçdi.

Şimdi baççemiz vā baççeye varıp geliyorun böğün iki yō erik ādım gēdim ciziyōruz buruş dēlē bişey oluyor buruş yapacız. Çok vā eriklēde bu yıl. Üzüm eriği denenlēde yeñi ōmaya başladı ta. Şu erik **24** bak ağ erik bunuñ adı ağ erik bu yimeli yani başga bi şey ōmaz. Bunu yīceñ. Gızāmaz bu ak durur. Burda herşey vā ceviz alma armit her meyve vā. Kabak ayva her meyveden vā burda.

Beni gelilē alilā gasımda yannarıda dūrun 27 hıdırelleze gadā urdan baççe ekilecek zaman gelirin. Bu arkadaşa otuz lira para vēdim unun moturu vā sūrū vēdi ekdim şimdi ōdu işde fasulye gabak beber domatis purasa işde ufak bi yer ekdik işde unnarınan geçinme oluyorı başKa bi şeyimiz yok. Davarımız 30 varıdı çocuklā hıra ōlanı okuddum imam hatipde hoca yapacīdım ōmadı işde urdan işde düzcede bi amcamıñ ōlanı vā gēdi burdan ādı giddi şeyde gasada dursun dedi undan sonra hocalī da yapmadı 33 şimdi aha urlāda kendileri çalışyollā kendileri yiyollā beni de besliyollā. Gızım vā düzcede burdan evlendi urayı düzceye giddilē de otuz sene ōdu aşā yokarı dükkānları vā ekmek satāla dadlı döner satāla. Dūn hemen telefon ettilē hemen yetişiñ bi 36 yaylaya gidiyollā çiçek bi yayla diyollā u yaylaya gideceklerimiş urda satış yapacaklarımiş dē giddilē hemen çocuklā telefon ettilē giddik vādık yardım ediyollā galabalık olunca yetişememişlē böğünde urlādalā geçinmemiz aha ōle. Bak bu köyde hiç deliganlı yok eñ deliganlı işde bu vā muħdar bunuñ da iki 39 dāne ağabeysi varıdı istanbuldalā. Dīcīm ehe ōle ōle dağıldı giddi bu köy. Şu evlē boş ālem giddi. Burda olanlāda bi adam bi garı bi goca garı bi goca adam genç yok. Köy hayatı bitti.

Hiç bi 42 yerden emeklīm yok yaş mayışı verilē bize dörd yüz lira hanıma verilē dörd yüz lira baña verilē işde unnānan yazın unnānan idare ediyon gışın çocuklā besleyollā. Bak şurda bir ay gādı gene alacız. Biz değıl bütün türkiyenīñ atmış beş yaşına giren adam gadın mayış alır. İşde ōle geçinmemiz. 45 Gençliğimizde yüz goyunum varıdı biz iki gardaşıdık ayrıldık ābim varıdı u öldü on on bir sene ōdu öldü. Anamız sağ tā burda. Evlēmiz böle yakın işde benim evde kendi evinde yatā gāka benim sayemde 48 duruyor yani. Şimdi uraya gidiyorun ya gışın burda bi şey edinseñ garip galır tabiki unun için edinmiyorun.

Ben avcıydım gençliğimde önüme ne geçēse vurudum. Davşan avı varıdı emme şimdi ayı da gēdi 51 doñuz da gēdi geyik de gēdi her mahlūk gēdi buraya burlara geliyor gece. Ayı bile gēdi ta gēdi evlere girdi yani sokağa urda giddilē öldürmüşlē ben boludaydım. Karayollarına vāmiş muħdar demişki böle böle yapıyor köyde evden çıkamıyor çoluk çocuk ben eşidmeyin hadi gayıb ediñ demiş. Şimdi 54 bi ta vā urda bi ayı ta vā mani geliyor baççalara elmaları yiyor herşeyi ne bulursa onu yiyōru.

İsmail Sarpkaya (74)
Yeşilyazı Köyü
Günlük Yaşam, Adetler

[16]

Yeñgenineñ yani öteye beri gidip geliken annesi bize şey yaptı yani sevdi biz de unları sevdik gitdik istedik canābı allahıñ bi emriymiş canābı allahıñ emri oluncası unlā bize biz una yakışıklıgıñan **3** evlenme yabdık çoluk çocuk sahibi öduk. Şimdi girdik yetmiş dört yaşıma şimdi den sonra da aha çoluğu çocuğu oraya buraya üç kız varıdı üçünü de Kıra vedik bi olan varıdı onu da Kıra vedik bu memlekatta hatāmız şeyimiz biraz hafif ödündan yani gānımızı doyuramadığımız halde **6** bunların için çocukları Kıra vedik şimdi de çocuklādan ekmek yıcizde verilerise yiciz allah rızası için vemezlerise atık soñunu allah düşünsün ne deyem.

Rencberlik **9** inek yabdık şimdi unları yapamaz öduk önden davarcılık yapıyoduk sığircılık yapıyoduk rencberlik yapıyoduk hayvanlarımız varıdı e bu hāle geldik yapamaz öduk gımıldanacak halimiz gāmadı şimdi.

Eskiden bu köy on beş yirmi hāne gada varıdı emme dağıldı **12** sağa sola giddi ihtiyarlā öldü giddi. Çoluk çocuk giddi bizim gibi garibler tek tük gādılā işde burlāda. Üç hāne gādı aşā yokarı.

Asgerliği doğuda yaptım ben irān gapıda yaptım. **15** Garagollarına giddik garagollarında urlāda biraz vaktımız geçdi. İşde iki sene urlāda asgerlik yaptık. Sarıgamişa giddik sarıgamişda çavuş gorsuna giddik. Sivas'da acemi birliğinde durduk dörd ay. Urdanda **18** urlara dağıtım ettilē urlādan işde ömrümüz varımış döndük dolaşdık çoluğumuzun çocuğumuzun yanına gēdik aha şimdi de gene burlāda dolaşıyoruz başka da yapacak bi durumumuz allah dēse bundan sonra o.

İmece gayet iyiydi. Ben galırsam şu **21** arkadaş yardım ederdi u galısa ben yardım edēdim şimdi vā da kimse ömadığından biraz zorluk oluyo tabi ālemin kendine göre şeysi vā şimdi eskiden yoksuzluk varıdı şimdi varlık vā varlığın da gıymatı yok gibi bi şey. Eskiden veridik **24** alırdık bu işler olurdu. Gānımızı doyurmak için u una u una birbirimize yardımımız çok olurdu para ösun ekmek ösun birbirimize mal gütme

için malda birbirimizin malını şöyle olurdu böyle olurdu yaylada ovada birbirimize muabbettimiz **27** dünyayı yaşamaya teşebbüs ediyorduk.

Hacet bayramı yapādık g zel bayramımız oldu pilav bişiridik guzu kes dik on beş yirmi guzu kes dik varlık varıdı u zaman. Davarcılık varıdı burdan yedi tane çoban çıkādı **30** bu mahalleden. Guzu kes dik b t n millet topladı şurda t rbemiz varıdı bal dede deye bi t rbemiz v  urayı topladı urda bayram yapādık. Una dolaşırdık b le davarı getiridik sığırı getiridik bağıttırdık millet bağırdı hocal  gelidi g   klere sopaynan dakışdı  min   ıraca ız deye urda  min **33**   ıttırdı g ky z nden bi duman çıkādı bak arkasından ya mur sufraları gorduk ga adık hemen b yle ya murl  ya adı. Şimdi ya murda y maz  du suda g mez  du. Sel gelidi burl dan selde gelmez  du. Bi tarihte burdan sel g di burda bi hanbar varıdı  dı ta **36** arık ayırının  uvasına gada sel  dı gitti. Sellik  maz  du.

Orman v   alışırız da ormanda yani g c  yeten  alışıyor. Yengen sa  emme şindiki durumda rahatsız. İki **39** aydır  ocukların yanında hast nelerde  ocukların yanındaydı bayramda g di şimdi rahatsız yatıyor. Ben yandaydım şimdi. Şeker hastalığı v  hastalıkl da debeşiyoru ihtiya ladıkca şeker hastalığı i in devamı zor oluyor muhta lığı  ok oluyor. Adabazır 'nda o lum v   lanı  yanındaydı **42**  ocuklarım bakdı  hepsi topladı  hısımlı akrabası bayramı yaptık d n  şamlin hepsi da ıldı  giddile. Şimdi biz g dik işde.

Rencberlik **45** şimdi moturl nan tabi  aletinen oluy ru eskiden elle yol dik undan sonra tırpan işine d nd  moturl nan şimdi de d  ere d nd  iş  biz yapamıyoruz olan  da d verinen yapıyola. Bu g n m ze ş k r allahı za ş k r. Yetmiş d rd yetmiş beş yaşı za davranacaz allah nasib ed se. Atmış **48** veriyoll  işe iki    senedir una devam ediyoruz.

İsmail İlhan (53)

Aksaklar Köyü

Günlük Yaşam, Askerlik Hatıraları, Düğün Adetleri

[17]

Ben çifçiyim köyde. Ya çifçilik derken bizim çifçilikde bi dōru dürüs bi şey yok. Tıraktörnen otuz dönüm yer ek biç Kaldır bizim bûday arpa işimiz bu yani. On büyük baş hayvan var. Köy 3 küçük köy on hâne. İki mahalle biri on beş hâne biri on hâne işde.

Asgerliği biz üç yerde yaptım ben samsun sıhhiyede yaptım ilk şeyi undan sonra konya ulaştırmaya geçdim Konya'dan sonra Ankara Mamak'ta cezâevlerinin olduğu yerde bitirdik 6 asgerliği işde bu şekilde. Valla asger anısı şimdi şu anda unudduk yani öle bi fazla bi şeyim ömadı ben asgerde devriye şöförüydüm. İşde devriye şöfürlüğüyken asgerliği bitirdik gēdik işde.

Evlüyiz. Üç tane çocuk var iki dānesi hemşire karsda 9 hemşireleridi bi danesini çorluya gettik şu anda. İşde bi dānesi de köyde yanımda. İşde u şekilde. U da açık öğretim okuyo küçüğü öbürleri okudulā unlā devlete geçdi.

İşde köyde zamanlā geçiyō hayvanları 12 güd yemle çif çıkāsa çifti süreceñ odunuñ olusa odun zamanı oduna gideceñ. Oduna sâde senelik mevsim zamanı yani ormandan bize iki üç gün müsâde verilir anca öle başka türlü oduna gidemezsin. İşde bu şekilde 15 işimiz yani köyde. İki arabalık kümes vā işde unu yapıyoruz. Dörd bin beş yüz beş bin civarında işde aha öle onnan geçiniyoz. Kümese bakmak zor tabi çocuğa bakar gibi kümese bakıyosun. Sıcakda ölür soğukda gayrı odun kömür genellikle kömür yakıyoz. Getirisine şimdi bu yılbaşındaki bilete benzē vurdu vuracak 18 yılbaşında bilet alısın hani vurdu vuracak deye bi rakkamnan bizimki de yani on gıramnan duddu yirmi gıram duddu yani işde on gıram yirmi gıram fazla getirisen senin kazancın bu şans yani aynı buña 21 beñzē bi iş. Gırk beş gün gırk gün otuz beş gün işde u aralāda çıkā girē yani hayvan ilk kesim otuz beş otuz altı günde gidē erken kesilir. Otuz beş günde başlā kesim kırk beş gādā devam eder. Hep erpilic var şu an garişik yani beypilic de var akpilic de var göynük civarında hepsinden 24 var yani. Mudurnu da var hepsi var. Köyde kümesi büyük yirmi binlik olanı var bizim köyde fazla büyük olanı yok en fazla yirmi yirmi beş u civarda. Gelir yetmeyo da yetiyo deyem çok şükür azından

gazanacaksın çoğundan değil. İşde haftadan haftaya **27** pazara gideriz. Köy yirmi sekiz kilometre uzakda. Bayā uzak tabi haftadan haftaya bi pazar olū göynüğüñ işde pazardan ihtiyacımızı garşılarız. Bahçede bizim su yok su olmadığı için baççe işi çok az yani. Biz hani beber domatis ekeriz o da işde **30** az boyları biz garıg deriz boyları en fazla on beş yirmi santim boyu olur fazla yok su olmayınca. Anca kendi yicēni garnını anca doyurusuñ.

Geçimimiz iyi şimdi allaha **33** şükür otuz seneye yakın evliliğimiz oldu öle bi sorunumuz yok yani. Geçim bize ehthiyarlıkda lāzım. Gencken herkez geçinir ehthiyarlıkda lāzım insana hanım. Gencken gaçāsıñ gurtulusuñ emme ehthiyarladiñ mıydı nepācañ. Gari birbirini **36** götüreceñ.

U zamanlā bizim düğünlēde aynı böle şindiki gibi yokdu. Böle bolluğu nerde bulduñ. Biz gaçırmadık. Bizim u zamanlā işde aynı böle dovul dutulurdu şindiki gibi böle hazır yokdu yani hep yēme içmeyi kendimiz yapıyōduk. Şimdi **39** adam urdan yemek ısmarlayo misāfirlere yemek geliyō eskiden öle yok. Eskiden kendin bişireceñ kendin yıkaycañ şimdi hepsi moderenleşdi. Salon malon yokdu salon eviñ öñü. Şimdi herkes salon dutuyo bilmem ne yapıyo. Üç gündü **42** eskiden bizde düğün. Cuma gününden başlādı cumartesi pazar üç gün sürēdi. Şimdi bi günlüğe indi. Üç gün yenip içiliyodu. Eskiden bizde keşgek vardı buğdaydan keşgek yapālarıdı dōyēleridi undan sonra onu keşgek yani yemek yenirdi. Eskiden eñ önemli **45** yemek keşgekdi. Keşgeksiz düğün ōmazdı. Şindi yapan yok keşgeği şindi hazır yemek vā.

Burda Akşemseddin bayramı vā. Mayısıñ yirmi altı yirmi yedisinde pazara dek gelen günlerde pazara dek getirilē **48** genellikle. Burda işde pilav bişē pilavlā kenardan gelen misāfirlere veriliyo dağıtılıyo ziyarete geliyollā işde burayı akşemseddin türbesini ziyaret ediyollā. Çok galabalık oluyo bura. Türkiye’niñ her tarafından geliyollā duyan geliyor. Esas buranıñ yerleşimini yapan **51** akşemseddin hazretleri. Bizim şuraya bi on beş kilometre uzaklıkda bi yer var Karaardıc diye bi yer vardı u garaardıca kurulacakmışdı bu göynük ama urda akşama gada çalışıyollarımıñ gazma kürek akşam paydos veriyomuş işçilē **54** sabalin bi gākıyollarımıñ ne gazma vā ne kürek vā burda buluyollarımıñ gazmayı Göynük’de. Sonra dēyollā Akşemseddin’iñ buraya Göynük buraya yerleşiyor işde. Undan sonra buraya guruyollā Göynüğü.

Mehmet Akmeşe (78)

Merkez Çeşme Mahallesi

Avcılık, Günlük Yaşam, Askerlik Hatıraları

[18]

Ben emekliyim. Din görevlisi emeklisiyim Çeşme mahallesinden cāmiden emekliyim. Benim Akşemseddin vakfı ikinci başkanımı Kızılay derneği başkanımı bunnarnan **3** işde vaktımı geçiriyom. Dörd devre mahalleimde muhtarlık yaptım baya bi işde kültürel şeylerde hizmetlerim oluyor yapmaya uğraşıyoz işde. Sosyal yardımlaşma vakfında müteveli heyeddeyim. Ziraad odasında gene aynen müteveli heyetteyim meclisdeyim. Çok şükür işde bu şeylerden. **6** Sosyal yardımlaşmaya il genel meclis üyesi şeysinden seçildim. Önceden şeylerden seçiliyordum sivil toplum vakıfdan seçiliyordum. Bu şekilde hayatımı devam ettiriyorum ben sekizen ikide emekli oldum. U günden beri bu şekildeki fâliyetlerde allaha şükür bu **9** akşemseddin günü şeysinde bu çadır benden sorulur. Uraniñ yemek sorunu da benden sorulur bu şekilde hayatımı devam ettiriyom. Avcılık var ava giderim. Benim köyüm bulanık yakın zaten bi beş altı kilometre zaten **12** anneden öksüz büyüdüm. Oğlum var bi kızım var ikiside evli çok şükür torunlarım var torunlarıñ sevgisi bambaşka kendi çocuğunu böyle gucağına alıp da sevmeye şeyiñ olmaz ama torunlarıñ ikisini birden alıyosuñ. Sağlık şeyim yok. Benim hatun şeker hastası otuz senedir **15** çok şükür şu anda iyi āşam sabah insülin vuruyoz şu anda çok şükür u da iyi ölumnun beraber birlikde galıyoz kızım büyük cāminiñ müezzininiñ eşi bu şekilde atık torunlarımmınan birlikde çoluğumnan çocuğumnan çok cemiyetlere giderim birazda mevlüthanlīm var **18** benim köylere cemiyetlere giderim haftada iki üç cemiyetlerim olur. Arabam var şöförlüğüm var ancak ehliyetim yok. Olmadığı için atık bende direksiyona geçmiyom. Geçmekde istemiyom çünkü yaşda baya bi **21** zaman aldı.

Ben elli elli beş senedir ava giderim daha çok bizim burda davşan avı olur önceden keklik varıdı şu anda keklik galmadı. Uçara atamam işde doñuz avına bazen dağlara gideriz sürekle avı yaparız. Zamānında av mevsimlerinde **24** yaparız. Çünkü elli elli beş senedir avcıyım ben. Ben şimdi burdan çıkdım mıydı dörd beş kilometre gider gersi geri döner gelirim. Belki on kilometre burdan bizim eyübler deriz yolun devamı yokarda ben burdan çıkarım şu dağı aşarım avımı **27** yaparım gersi geri döner gelirim.

Siğara içeridim kırk yedi sene siğara içdim çok şükür unu bıraktım. Bıraktığım için çok şanslıyım. Āleme de tavsiye ederim bıraksın derim.

Asgerliği **30** ben Urfa'da yaptım. Bin dokuz yüz elli altıda giddim. Jandarmaydım iki buçuk sene yaptım. Urfa'da Harran ovasında asgerliği yaptım jandarma taburunda urdan dağıtım oldum aynı urfa alayına şey yaptım urdanda halfeti kazāsına dağıtım oldu. Asgerliğimi de urda bitirdim suvārilik yaptım **33** urda at aldım kendi paramınan urlada işde u şekilde asgerliğimi bitirdim gēdim. Ben annemi hiç bilmem babam beni öksüz olduğum için birazda üzerime fazla dururdu. Ben burda evlendim evlendikten sonra asgere **36** giddim. Benim gayım pederi çeşme cāmisiniñ imam hatibiydi. Vakıflar varıdı cāminiñ vakıfları u vakıflarınnan imamlık yaparıdı kırk iki sene u cāmide görev yapıdı kayın pederim emekli olamadı tabi. Ben asgere giddikten sonra babam allah rahmet **39** eylesin mekânı cennet olsun. òle bi merak saldı asgerlikde urda suvārileri görünce u atlıları babama burayı mektub yazdım u zaman şey mi vā telefon etsek ancak mektubunan dedim baba bōle bōle òlum ben sana kırk lira gönderiyom dedi göndēdi baña **42** benim babamda fakir yani yoksul birisiydi òle bi rencberliğide yokdu ama burlāda şey yaparıdı işde urda burda çay ocaklarında çalışırdı. Baña gönderdi bende aldım atı suvāri olduk. Az para değil çok para ama işde babam artık beni çok **45** sevdiği için mi gönderdi ki öyle tahmin ediyom ben tabi canım bi araba parası çok şükür asgerliğimde de çok rahat eddim urda bi belediye başkanınan tanışdım yaşlı atatürküñ silah arkadaşımışdı. Maaş almadan belediye başkanlığı yapıyor aşiret şeysi sekiz on **48** tane köyü varıdı onnan tanışdım ben oranıñ cāmisinde ben mukābele okudum. Baña izin aldı halfeti kazāsınıñ camisinde ramazanda bir ay mukābele okudum ben. Çok şükür asgerliğim rahat geçdi. Ben öksüzlüğün vēdiği şey mi ki diyom ben veyahut Kurān okumanıñ şeysi daha çok **51** òle yorumluyorum.

Mustafa Işık (64)

Bulanık Köyü

Askerlik Hatıraları, Avcılık

[19]

Çifçilik yapan bi adamım. İki dönem muhtarlık yaptım. Şimcilik şeyinen uğraşıyoruz yani hayvancılık var büyük hayvanlarım on on beş gada bi hayvanım var. Biraz **3** koyun keçi yaptık tabi yaylamız vardı çocuklar İstanbul'a gittiği için bi ayvaz bi hanım galıncası işde böyle yani idare ediyoz hani bulanığın ben bir gelir bakımından gelirim böyle yani.

Benim iki kız bi olan var. Gızlā burdalar olan istanbulda pimapen **6** dōrama fabrikamız var bizim o fabrikadalar unlar kendi işlerinde çalışıyorlar. İşde eniştesiyle hep beraberler. İşde boş galdımız zamanlar biz burda gışın ava gideriz işde bu hastalık her şeyi addım bunu atamadım. **9** Doñuz avına giderim davşana gitmem. Davşana ben atmam evde bizim yiyende olmaz ben kendim de hoşlanmam. Doñuza giderim silahlarım var unlar hep ruhsatlı kaçak da gitmem tabi av mevsimleri açıldıymıydı. Avın öle bi tehlikesini görmedik. Tabi sen **12** acamı olursañ adam gelir tabi sen mal gibi dikilirseñ beni keser atar. Tabi bi ağaç gıyısına mutlaka bi yeri kendini alacañ silahın tutukluk yapar bilmem ne yapar.

On **15** beş yaşımda evlendim izinnāme de yaptık yaşım dutmadı sonra uranın muhtarı uradan izinnāme aldık yani işde on beş yaşımda şimdi atmış dörd yaşımdayım o zamandan bu tarafa aynı ayleynen beraber mutluyuz yani. Asgere gidēken bi gızımız ödu. Yirmi yaşımda çocumuz ödu ondan **18** sonra asgerden geldikten sonra iki dene daha ödu.

Ben paraşütcü komandoydum ben angara bahçelievlerdeydim urdan kayseriye galdırdık kayseriye giddik urdan buraya teskereyi aldım geldim. Hemen hemen seksen doksanda paraşütten sekiz bin fitden atlayışım **21** var. Bu paraşütten şeye tabi eğitimini gördük iki üç ay sonra bizi havaalanına götürdüler paraşütten atlıcaz atık birinci atlayışlāmız olacak. Tabi paraşutları şeyde kuşandırdılar bize askeri havaalanında tabi açık bi arazi ona göre eğitim verdiler şimdi ben paraşutları orda **24** kuşanamadım. Uçakları görünce bi böyle şey girdi bize ben böyle paraşütü kuşanamadım. Arkadaşlar subaylar bizi kuşattılar. Şimdi uçaklara yörüdük abi uçaklara yörüyünce uçağın

merdemenleri olur ya inankı **27** o merdemenlere birinci basamağı addık eğitimlerini gördük usta adamız uçakdan içeri giremedim ben. Böle hep elimizden çekdiler arkadaşlar içeriye bindik oturduk sekiz kişi bi taraf sekiz kişi bi taraf on altı kişi uçağın içinde şimdi uçak bi **30** çalışdı gakkı havaya abi gakkıncası tabi atlayış alanına girince uçağın içinde bi zil çalıyo böle cırrd diye bi zil çalıyo u anda ayağa galdırdılar. Ayağa gakkı böle bizim paraşütlerin tabi ilk acamılık dönemlerimizde arkadan böle bi halka var içinde bi halatı var dakıyosuñ içine uçağın **33** içinde böle sekiz kişi gapıya yanaşdı abi ben ikinci adamım birinci adam değilim. Keşke birinci adam olaydım şimdi arkasını göremiyosuñ geriden geleni. Gapıya yanaşdı gapılā açıldı atlayış bölgesine uçak yanaşdı o andan gırmızı ışıklar çalıyo abi **36** şimdi bizim tabi subaylarımız vādī atla dedi biri böle pıt diye giddi önümden fakat ben baya bi atlayamadım. Döndüm ama atlayamadımdan rüzgār ādı beni dışarı bi an böle uyur gibi gidiyom abi havada böle ürya gibi bişey görüyom. Bi ara bi **39** şey çekdi beni yokarı böle yokarı galdırıncası abi ben o zaman gözleri hemen açdım açıncası şöle bi etrafa hemen bakdım o yana bak bu yana bak her taraf adamın biri orda tabi biz bunların eğitimini gördük ama tabi bu ilk atlayışlāmızda yani böle bi **42** şey oldu abi bizim gollarda derman da galmadı ne yanna çekecemizi de sapıddık gerçekten de gorkudan. Yokardan bi ėndik yere yere bi çakıldık abi ama bunu hiç unudamıyorum bu havada olan şey ilk seferki he undan sonra biz alışdı artık o zaman biz usda asger öduk **45** çok adam yetiştirdik çok adam attım uçakdan böle de anılarımız oldu.

Benim dedem Tırabzon vakFıkebirden gēmiş harb zamanında babam burda doğmuş burda da işde biz öduk tabi bizim şeyimiz **48** mēcirlē dēye geçē tabi biz burda atık manav öduk. Ben aday ödüm köyde bulanıkda köyün tamamının oyunu ādım. Bi davar güden bi adamdım. Üç aylık bi muhtardım abi bazartesi günü aynı bugün saat üç üç buçuk sıraları eylülün **51** üçünde abi böle bi ot yığını varıdı işde urda ceyran tellerinden mi oldu gayrı bi ateş yüz tene bina giddi abi benim evimde dāhil. Biz burdan varıncası gada yüz tene bina giddi. Maddi bakımdan benim tarafım çok Kuvvetliydi gereken desteği **54** yapıdlā altı ayın içinde abi ben köyü tamāmen koydum yerine. Her kişiyi yerleştirdik. Köyüm telefonunu gadosturasını benim muhtarlığım döneminde köyde ömadık bi iş gāmadı. Göynüğün atmış yetmiş tene muhtarı varıdı o zaman büyük millet meclisine ilk giren muhtarı ben oldum. Ta meclis başkanına **57** gada gittim abi.

Mehmet Akgün (79)

Çamlıca Köyü

Günlük Yaşam

[20]

Ben biraz rahatsızım hiç bi iş yapmayorum çocuklā yapıyolla bi olan vā biri de istanbulda köydeki yapā işleri ineklē vā hanımı güdē ben atık şey yapmayom rahatsızım neFes darlığı vā. Kūmes yok kūmes yapamadık yüz 3 goyun varıdı satdık. İşde bu dağda çamlā bu hava yaşıdıyo ormanlarıñ havası daha iyi.

Asgerliği ben eğitimi İzmir’de gōdüm sıhhiye alayında urdan izmite gēdim asgeri hastaneye başhekim ādı beni 6 seçdi on beş kişiniñ içinden urdan teskereyi ādık geldik. Elli sekizde terhis oduk.

U zamanla insanla birbirine mutluydu böyük küccük birbirini sayardı şimdi u saygı gakdı herşey bol emme 9 sağlık durumu da öle millet hep hastānelerde ilaç ilaç ilaç. Küccüklē böyüğü sayādı böleydi yani. HerkeSin dediği ydi bu u şeylik gakdı. Urda bi küccük otusun sen gē bilmem kac yaşında gakmaz urdan. Biz gākarıdık cāmiye gidēken 12 elli yaşındaki adama çok yaşlı derdik geriye gaçarıdık.

Yengeñ u da çamlıcalı. Kaçırmadık o beni gaçırdı. U zamankı düğünlē içkili olurdu gavga dövüş olurdu işde şişede durduğı gibi durmoyo her düğün çalgılı üç gün düğün yapādık. Şimdi mevlüde döndü önden öle bi şey 15 yokdu.

Tarımda buyday yonca mısır bunları ekeriz. Bi denede İstanbul’da iki ölüm vā kız yok kız insana ta yakın olur ataya olanlā yok ya. Yerleriñde sağ ösunlā da olan biraz doñ olur kız yanaşır nasısıñ der. Üstüñ kirlenmiş der 18 yıkayam onu der çıkar der de mi böyle yapā. Hayırlısını vesin. Nineniñ sālık durumu iyi on beş gün odu bacağından pilatin godurduk iyi şimdi geziyo. Bi senede iyce sağlamlaşır dedi dokdur. Arada gavga yaparıdık emme dövüş yok. Hanımlā dövülmez ki. Şimdi buranıñ elekdiriğini 21 yakdın mı bak ışıyyo söğündürdüñ müydü nolur garannır. Hanımda evde ömadı mı ev garannır. Hanım evin gülüdür. Ömayanları bi diñne ne deyollā bak. Geliken sorduk tüpü deñiştir dedi şunu al şunu al tamam dedik ne mutluluk ya böyle 24 mutluluk mu olū. Allah huzur vesin. Torun dörd dene kendi olanlarımı o gadā sevmezidim bu torunlā dede dediği zaman tamam.

İdris Aydın (70)

Dedeler Köyü

Askerlik Hatıraları, Hatıralar

[21]

Emekliyim ev yanda yirmi biñlik kümes vā unnānan uğraşırım baççem vā domatisim beberimi garpuzumu kendim yetiştiririm. Elimden geldī gadā organik yimeye **3** uğraşıyorum. Meselā satın āma domatis sokmayorum eve organik yirin. Anañdan gördüğün turşuyu goy fıçıya eski usul giderim.

Kümeşe ölüm bakıyo şimdi o bi yere gittī zaman ben bakıyorum. Şimdi tavukculukda bakāsan kārın çok **6** olur bakmazsañ derdi çok olur he bu senede Göynüğe hastalık gēdi biraz zarar eddik.

Asgerliğı tam olarak asgere giddim ben bizi yirmi dörd saad nöbedde duddular. Şimdi oturub da bişey yapamazıdık **9** durmadan nöbet. Bi arkadaş giddi iki gün rapor āmış iki gün dinnenmeyi kār saymış bizde de gırip varıdı bi sende git dedilē urda piyade alayına giddik piyade alayında dedilerki gırip için gelene tokat atıyolla burda dedilē bi de sopayı yiyē goruz. Şimdi benim bacakda variS var. Dokdor neyin var **12** dedi dedim bacağım şiş sen neye asgere gēdiñ dedi baña şimdi. Doktor bey ben vatani vazifemi tam yapmak istiyorum ne sōlicem dedim. Beni Diyarbakır'a sevk edivedi urdan bi rapor sekiz ay içinde bizi şey yaptılā sekiz ayda gönderecekleridi **15** teSkerele gapanmış bizi iki ay daha nöbet dutturdulā ölelikle bitidik giddik işte.

Atmış dördde yirmi gün durdum ben düğünü yaptım asgere giddim. U zaman anañ babañ neye uygun **18** görüse onu yapıyoduñ şimdi yaptıramazsıñ. Babam everdi undan sonra asgerlik kağıdı çıkdı asgere giddik. Allahıñ emri peygamberiñ gavliyle anlaşıldı. Şimdi u gakdı atık gidde göreyim seni olana düñürlüğe unnā annaşacak önce falan yere **21** seniñ gızını alacam dēcek gidecek. Biz gömeden ādık.

Ben asgerden geldim babam bi dıraktör aldı. Benim bu yaylalarda çalışmadım dağ yok. Odun çek şunu yap tomruk getir. Felan yerde bi şey ödumu adam gelir öle şeylere giderdik yapıverirdik **24** para için de değıl yaptık bi dutgunluk varıdı. Ya sen benim bi işimi yapıdñ bende senin işini yapam gibi böyle bi tutgunluk bi samimiyet vardı

şimdi yok. Çünkü öleceğini bilseñ dē u derede gitmezsiñ ya boşver dersin. Felan yerde bi hasta varımış gideridik abi şimdi Allahın bildiğini **27** Kuldan saklamaya gerek yok şimci yok. Öle bi görenek yok. Allah taksirâtımızı affetsin eski samimiyetler eski düzenler eski merhabalıklar iş görmek iş yaptırmak toplaşır bi garibanın evini yapardık ben gelemiyom ama yarın bende geleceğim mutlaka bi **30** samanlık ahır yapana bi yardım olurdu komşunun hiç bi karşılıksız.

Bizim evde annem sağken annemiñ sözü geçerdi babamın sözü geçerdi ondan izinsiz hiç bi yere gidemezdik. Büyükler vardı. **33** Onların saygısını sevgisini görecez ondan sonra kendi işimize bakardık. Babamın yanında ben çocukları sevemezdik yani öleydi. Bu çağları yaşadık. Babam namaza giderdi len böğün āşam sen cāmide yokdun nerdeydin **36** derleridi. Yani sorulurdu izlenirdi. Bi akşam burda Göynük’de okuyorum köye giddim komşunun biri gel çay içem dedi u zaman gahve felan yok çay içmeye giddik. Gēdim bubam oturuyor nerdeydin dedi işde falancanın evine giddik. Gitmiyceñ dedi **39** anneme dedim ki bunlā ikisi çok iyi konuşur benim uraya gitmemi niye istemiyo. Ölüm ben bilmiyom dedi. Aradan zaman geçdi adamda hiç cāmiden çıkmaz adam bizi okuyo diyerekden evine misafir çağırdı giddik. Eve gēdim nerdeydin dedi ne dedim saña dedi baña iki dene bi çakdı babam emme şimdi için için **42** ağlıyorum böyle. Anneme sordum ana ben bu tokatı niye yidim sebep ne? Bu adamnan samimiyetleri iyi niye? Ölüm dedi unuñ evine üçkağatçılā gidē hakikaten nerde kötü adam karı kız peşinde gezen adam unna gidē. Unnadan **45** çocuk bi şey gapā deye onun için döymüş. Ölüm işiñiz zor biz dünyamızı bitirdik yannış annama sen tahsillisiñ ama şey yapamazsınız. Çok şükür allaha.

Ahmet Altıntaş (51)

Değirmenözü Köyü

Geçim Kaynakları, Günlük Yaşam

[22]

Çifçilik kümes tavukçuluk yaparım. Mısır buyday arpa kavak en meşur kavak bizim köyümüzde. Bu yılda bi enginar başladı. Beş altı kişi yaptı iyide para kazanıyolla. Çok azdı geçen sene **3** bu yıl çoğaldı iyi de para eddi. Kümesden toğuk başı işde biñ lereye yakın Kazanırız.

Üç çocuk vā ikisi kız biri olan. Yengen yakın gomşumuzdu istedim vēdile işde on sekiz yaşımda evlendik elli bir yaşımdayız. Üç tene torun var. **6** Torun sevgisi tā bi başka.

Asgerlîmi Çanakkale’de acemi birliğı usda birliğı mersin. Cezāevinde durdum işde candarmaydık. Büyükbaş hayvancılık vā yirmi beş otuz gada emme ondan hiç para gazanamayoz. **9** Bu ital et bundan biraz para gazanamadık bu yıl. İşde geçen sene saman çok bahalıydı bu yıl saman normal iyi emme para etmeyoku.

Bizim çocuklūmuzda u zamanlā u gadak böle deildi yani yoksuldu millet u zaman şu anda çok iyi yani şimdiki halimizden memnunuz. **12** Saygı olarak bence gene aynı iyi ya. Eğitim öduktan sonra saygı oluyo tabi.

Vebā iki üç sene eveli bi ödu. Kümescilik iyi de bu ruhsat çok para ödu ya biraz undan yangınız. **15** Yirmi biñlik bi kümes yirmi milyar ruhsat parası istiyo bu pek hoşumuza gitmeyo bizim. Allah razı olsun devlet destekleme nī veriyo emme o yirmi milyar çok para ya. Eski kümeslere ruhsat āması kolay ama yeni yapanlā için çok. Öduktan **18** sonra vergisini çok āsınlā ne derlē düğün yapanlā ev yapana yardım edecen bu adam kümes yapıyo yirmi milyarnan uraya bi zoba alır meselā. Sonra āsınlā atık bişey üretmeye başladımı tamam gē bakam desinlē u tā iyi olur bence.

Hanımla **21** geçim iyi Kavga dövüş ömaz. Herkes işinde. Hanım ömasa sen bizi aç görcēsın hepsi uña bakıyo. Bizim evde benim sözüm geçē. Ben ne dersem sābalın iş taksim. Süt paraları hanımlara ayit unlā bakıyo hayvanlara unlā sağıyo satılan et parasını biz alıyoz süt parasına **24** garişmıyoz.

Ziraad odası çifçilēñ her türlü şeyisine yarıyo. Yönlendiriyo çifçiye ekseri yönlendiriyo yani burdan malzemede getiriyolla ziraad odaları çok iyi köylü için çifçi için çok **27** iyi bişey.

Bi zaman zirāyi donatımdan kesin motoru ādım valla çok zor ödedim bi tā dedim hayatta kıredi āmīcam. Şimdi giredilē iyi emme u zamankılā gününde yatıramadıñ mı fāyiz işliyodu. **30** U zamanla fāyiz çok fenaydı. Şimdiki durum iyi fāyizle iyi. Bi şey yapabiliyosañ giredi de u gada fena deyil. U ādığın paraynan bi şeyi çalıştırabiliyosañ iyi. Tarım Kıredi şimdi kümeslerede Kıredi veriyo ne istēseñ kömürden dut çok **33** iyi.

Goñşularnan geçim iyi sāten goñşu olmasa köyde yaşanmaz. Bi ihtiyacımız pullukdu dırmıkdı her türlü ihtiyacı birbirimizden garşılarız. Goñşuynan iyi geçinecen. Yaylalāmız vā da yaylalāmızda insan çok az. **36** Yaylalāmızda elektirik ōsa baya bi yaylaya çıkan olu emme şu anda da iki üç kişi çıkā. Çıkan ōsa çekili de iki kişiye elektirik o da ōmaz. Onun için şu anda yaylalāmızda akyazınıñ hayvanları gezē. Biz akyazı Kayabaşına sınırız. **39** Kayabaşı yörükleri unlara sınırız hep unlarıñ hayvanları iki biñ üç biñ bōyükbaş hayvan geziyo.

İsmail Demiröz (65)

Değirmenözü Köyü

Günlük Yaşam, Askerlik Hatıraları

[23]

Bu hafta düğün hazırlığı yaptık üç beş gün işde Cuma gün akşamı gınamız vâdı gınayı yaptık çalgılı falan efendim cumartesi gün gelin āmaya gēdik. O āşam yine burda salonda vâdı **3** düğünümüz onları şey yaptık. Tasasız kedersiz allaha şükür bitirdik. Bugünde işde çocukları yerlerine gönderdik. Damādım var afyonlu afyonlu değil de afyon Kocatepe üniversitesinde öğretim üyesi biraz önce onu gönderdim. Öbür torunum var yine düğünü **6** yaptımın kız gardaşı o da hemşire onu da İstanbul'da bi işe goyduk onu da gönderdim. Misāfirleri selavtladık.

Bunun hāricinde ben şu anda bākurdan emekliyim allaha şükür. Kümesimiz var ōlana teslim ettim kümesi ōlan çalıştırıyo. Ben işde geriden **9** tākibci oluyorum. İşde arazimiz var. Tarımsal olarak buğday arpa ekiyoz biraz fasulye kendi ihtiyacımız kadar suyumuz bol olduğu için kavak yetiştiriyoz böle işde.

Askerliği atmış sekizde yaptım. Biz o zaman **12** tabi o tarihlerde yirmi dörd aydı asgerlik ilkden izmire giddim dörd ay urda galdım ondan sonra ıstanbula dağıtım oldu çavuş talimğahına ayırdılar beni kararğaha dağıtım olduk. Üç ayda talimğahda kurs gördük. Baya bi sıkıntılı dönemler **15** oldu o zamanlar. Şimdiki asgerlik bakıyorumda daha basit görüyom yani u zaman göre işde böle atladı yirmi üç ay son zamanlā bir ay izinli gādık teSkerelerimiz verildi.

Akşemseddin her seneniñ mayısıñ **18** soñ haftası Pazar tadil haftası oluyor. Sanırım işde on altı on yedi senedir devam ediyor. Yemek verilir bütün her tarafa ilān ediliyo daha önceden. Baya bi yoğun oluyor gōzel bi anma töreni oluyor. Özel olarak misafir gelmiyor işde hep burda toplaşıyoz görebildiğimiz **21** görüyoz göremediğimizi özel bi davetimiz olmuyo. Burası belediye olarak duyuruyo her tarafa.

Ben asgere gitmeden evlendim. O zamankı düğünler daha büyük olurdu şöle çalgılı efendim **24** yakın köyler tamāmen dāvet edilir. İki gün iki gece devam eder. İşde şimdikinden daha ağırdır. Yemek olarak işde doğal köy yemekleri çorbalar efendim

patades yemeği işde yuFka böreği kuru fasulye sarma dolma tatlı börek bunlar gelen misafirlere 27 verilir.

Yengeyle bi geçimsizlik olmadı allaha şükür. Ufak tefek tartışmalarımız oluyor bazı bi kırgınlıklar oluyo onu atlatıyoz tabi. Üç çocuk vā iki kız bi olan. Yengeniñ sağlığı kuvveti kalbden 30 almelyet ettirdim iki bin beşde kapakçık dakıldı davamlı konturol altında. Her ay konturola götürüyorum işde bunuñ yanında var başka şikayetleride var. Diz ağrıları var baş ağrıları var işde zamānında yani biraz işimiz ağırdı gençlerimizde işler ağırdı. Mesela 33 bu arazi işlerini tamāmen elle yapardık o zaman şimdi rahatladık ama bizde artık yaşlandık yıprandık. Şuna çoĥ şükür ediyorum doksan birde bākura girdim hiç bi yeri kaydım yok babam vardı u zaman sağdı istek bākuruna girdim iyisin girmişim şimdi allāma bin 36 şükür ordan bi emekliliğim var iki bin sekizde emekli oldum māyışımı alıyorum sağlık güvencem var en büyük şükranlarım bu.

Şimdi işde u hususda biraz 39 annaşamadık gelinnen. İlkden düğün yapıdk köyde duracaklardı olmadı yani işde ta türkçesi geliniñ anne babası kendine çekmek istediler işde şehirde ōsun istediler. Hayır işde bizde başdan dedik bi tek olan ben dedim bak kümes yapıdım gēsın kümesiniñ başında 42 işlesin iş aramasın ama olmadı üç sene erpiliçde çalışdı olan e golay değil el işi döndü geldi biz aylemnen hanımla gelecez köyde işe devam edecez dedi ama yine olmadı. Şimdi gelin burda oturur dükkānım var şurda tuhafıye dükkānı olan köyde kümesine 45 bakar gelir gider. Biz gelinimizi sevdik çocuklāda kendileri zāten okuldan tanışdılar sevdilē birbirlerini annaştılar ama işde genelde geliniñ anne babası biraz. Erpiliçden döndükleri zaman geldi gelin bir iki ay durdu olmadı bana dedi benim gelin dikiş hocası 48 ünüversite okudu bi sene dikiş hocalığı yapıdı ama golay değil ertesi sene yine istedilē çalışmak istemedi. Ya baba dedi ben dikiş için bi dükkān açacım. E kızım olur mu dedim biriniz köyde biriniz burda biz hayatiynen ōle 51 annaşdık. E sordum ōlana da ōlum nası olacak bōle dedi baba biz hayatımızdan memnunuz madem dedi hevesini alsın dedi. İşde aynen ōle devam ediyo. Kazanıyoz diyolar ama zannetmiyorum.

Sabri Arı (59)

Mustanlar Köyü

Muhtarlık Çalışmaları

[24]

Mustanlar köyünün eski muhtarı. Mahalle deil köy köyü yapan benim zâten eskiden Kılavuzlar diye geçerdı Kılavuzlâdan ayrıldık mustanlar köyü oldu. Aşâ yukâ on sekiz **3** on dokuz yıldır felan köy olalı. On beş sene üç dönem muh̄darlık yapıdım ben birbir peşine. Asgerliğı acemi birliğı Yozgat jandarma usda birliğı burdur alay komtan postası. On sekiz aydı bizim dönemimizde.

Çifçilinen **6** geçiniriz biz çifçilîn yanında malcılık burda biraz arâzi bakımından bu sene gurak giddiğı için verim noksan tabi yaylaya çıkan bir tabaka var yaylada onlâ dörd beş ay geçiriyo ama yaylalarımızda bu anda devlet altında olunca bazı sıkıntılarımız oluyo. İşde bunun yanında hayvancılığınan geçiniriz. Sonra **9** bizim mustanlar köyü olarak arazimiz Kurak sulak değildir yani ha bunu nerden biliyosuñ ziraad odalarında Kayıdlı yerlerimiz doğrudan desdek ilçe tarımda doğrudan desdek yonca ekimlerinde Kurak yerlerde yetmiş lire yonca parası alırız **12** ama sulak olûsa yüz otuz yüz kırk ama bu arada tabi iki be yasası çıkdı iki bēden de bizim muh̄darlarımız deyelim araştırma neticesinde devlet tabi bunu metre kare hesâbı fiyatlânı uygulâ. Vatandaşlâda bunu yanniş olarak **15** dolum hesâbı yüz elli iki yüz lira olarak ama bu iki milyar diye geçiyo burda bi yanlışlık olmuş burdan vatandaşımız büyük bi sıkıntıda yani iki bēleden. Şu anda dönümünü iki milyardan almakda ben bunu başbakanlık sitesine eski muh̄dar olarak girdim **18** kendi adıma ve bu dediki defterdarlık müdürlünden Bolu'dan resmi yazı geldi baña çeketim yanımda olsaydı gelen evrağıda gösterirdim yani iki sefer mürâcat ettim başbakanlık sitesinden bimer sitesinden girdim kimlik numarasıyla neticeyi yazılı olarak istedim ve neticeyi **21** Bolu'dan defterdarlık müdürlüğü verdi. Defterdarlık bölümü diyoku araştırma neticesinde sizin oralarda araziniñ dönümü diyo on milyar sekiz milyardan satılmış diyo onuñ için diyo bilir kişi raporunda diyo yüz elli iki yüz liradan **24** diyo şeyi kesmiş diyo işde bu yüz elli iki yüz lira vatandaş dönüm olarak söylemiş ama devletiñ satışları metre kare hesâbı olur. Benim bildiğim gadarıyla burda büyük bi sıkıntılarımız var. Biz sakaryaynan sınırız şu anda Kılavuzlâ alballâ köyü **27** sakaryaya bağılı Kılavuzlâ mustanlâ yan yanayız.

Pazarımız Daraklı'da olur bizim. Göynüğe muḥdarlā olarak geliriz möhüm iş olūsa devlet dayresinde iş olūsa öyle geliriz. Sakarya'da bu fiyatlā düşük. Sakaraya'nın fiyatları her yönden **30** önceden bahālī olurdu ama nedense tavukculuk nedeniyle göynüğüñ gelir düzeyi yükselmiş tavukculuk geliriynen hesaplıyo devlet tavukculuk yapan tabaka var yapmayan tabaka var. Bugün atmış biñ yüz biñ iki yüz biñ kapasite olan bir kişiyen köydeki dörd **33** beş hayvanı olan kişiniñ aynısı olusa bu yanniş bana göre. Tabi bizim muḥdarlarımız mümķūñ olduğu gada köyüñ haklarını dile getirmesinde mālesef böyle durum olmadığı için büyük bi sıkıntıdayız. Maddiyetlerimiz zayıf yani gelir düzeylerimiz zayıf buğday bu sene zāten olmadı. **36** Buğday saman ōmadığı zaman zor hayvan fiyatları çok düşük önceki senelere nazaran yedi sekiz sene önceki senelere nazaran çok hayvan fiyatları düşük ama yem fiyatları haddinden fazla yüksek. Süt fiyatları düşük girdi yüksek çıktı düşük vatandaş **39** burda büyük bi sıkıntıda yani baña göre. Hayvancılık bitiyo zaten zamanla orman idaresi gara keçiyi kompile yasakladı ormana giriyor diye şu anda gara keçi kompile bitti şu anda da artık pek üzerine düşmüyolar ama yasaklamışsıñ **42** sen zamanında vatandaşa ormana girmeyi yasaklamışsıñ şimdi de alma gücü de yok hatta çocuklarımız torunlarımız bundan sonraki nesil televizyonlāda Kara keçiyi goyunu televizyonlāda görecek dede bu ni diye soracak. Genç nesil torunlarımız şu **45** anda üç yaşındaki dörd yaşındaki torunlarımız goyunuñ ne olduğunu bilmicek televizyonda gördüğü zaman soracak yani. Dışdan ihrācat oluyo büyükbaş hayvanda işde bunlā köylüleriniñ işini biraz sıkıntıya sokuyo.

Şimdi devlet şöyle yaylalara el koydu bizim hüdütlerimiziñ içerisinde **48** hepimiziñ köylerimiziñ meralar vardır. U meralarda hayvanlā yayılır ama bu aḥşap ev benim dedem dokzan beş yaşında vefād eddi şu anda babam var dokzan yaşında yüz elli iki yüz sene belki daha fazla u yaylalarda **51** aḥşap evlerimiz varıdı hayvancılık yapıdımız zaman mevsimlik ama dörd ay en fazla beş ay havanın şartlarına göre yaylada dururduk şimdi devlet bura diyo hazine yeri seniñ diyo Kullanma hakkıñ var diyo tamam Kullanma hakkım var ama sen diyo aḥşap evde yapmıcaksıñ **54** diyo. Baraka halinde altından rüzğar bu yandan girip bu yandan çıkacak çadır guracaksıñ diyo bak devlet göçebe gibi yani yörüklē gibi he bizde yörügüzde yani betonarmaya bende karşıyım betonarma olduğu zaman büyük sıkıntı hatta ben muḥtar **57** olduğum zamanda dokzan dokuzda yaylaya elektirik sakarya sedaştan bolunuñ yayaları olarak mustanlā

köyüne ilk malzemeyi getiren benim ve tırafosunu dāhi yaptıran benim. Tabiki doksan dokuz seçimlerinde **60** ben malzemeyi her şeyi getittirdim ve direklerin diblerini kepçeyle diyil imece sıfatında vatandaşa kazdırdım. Ama neden imece sıfatında kazdırdım kepçeeynen gazdırmadım kepçe direğin yerini geniş gazā vatandaş daş toplayıp bunun dibini doldurmasıñ **63** zorlaşmasıñ diye imece sıfatıynan her direğe üç kişi isdek üzerine millet yaylaya elekdirik gelir diye heves eddi gazdilā alttan seksen santim doksan santim alttan biraz gaya çıktı. İki gün çalışdık üçüncü gün yılbaşından sonraydı kar yağdı kar yağınca ben imece yapdıramadım. Mart geldi seçim **66** oldu hatta yüzüncü yılda Mudurnu köy hizmetleri diye geçeridi u zaman için beni köy hizmetlerindeki arkadaşlā mudurnunun u özel idareniñ arabaları şöförleri hep tanırlā urda mahsur gādık. Yüzüncü yılda mahsur gādık tırayları gullanan onuda gullanan Adanalı **69** derleridi köy hizmetlerinde çalışan adanalı lağabı Adanalı emme o arkadaş yüzüncü yıldan olsa gerek sağōsun mudurnunun ekipleri kompile gēdilē gıraydernen yokarıya tepeye gadā ne köye ulaşabiliyom telefonnan bu ceyran direklerini **72** getirdiğim zaman urdan geddım tabi dokzan dokuz seçimleri girince ben seçimi gaybettim. Başka arkadaş oldu İsmail gümüşde bunu bildiği için Göynük’de sedaşda sağōsun yardımcı ōdu bi miktar para çıkartdırdılā elektiriği çektirdilē. **75** Ama o arada tırafoyu goyamadıla benim vatandaşım şu anda yayladakı elektiriği bolunun hüdütleri içerisindeki elektiriği galkıp sakarya adına ödemiş oluyo neden ben Bolulu olup da benim tırafom çıkmışkan muhtarlığım döneminde **78** bolu sedaş müdürlüğü mustanlā köyü tırafosuna elektiriği goyamadı yani. Ama ben muhdar olsaydım bunu goduttururdum çünkü benim anlaşmam oldu. Biz sınırda olduğumuz üçün bizimki bolu hüdüdlerinde batı tarafımızda biñ beş yüz metre ilerisinde **81** alballā yaylası vā o sakaryaya ayit biz alballā yaylasından onuñ devamını geddım yani elektiriğin Adabazarı’na bağlı olduğu için çok uğraşdım bolunun mustanlā köyü yaylasına elektiriği getirmek için öbür arkadaş iki **84** sene sonra yaptı bak.

Ali Sinecik (53)

Güneyçalıca Köyü

Geçim Kaynakları, Adetler

[25]

Güneyçalıca köyü madden ocakları tarafında himmetoğlu o tarafta termik santıral tarafında biraz daha güneydoğu tarafda. Kırk beş kilometre buraya yaklaşık on beş kilometre tã ilerde köylẽde **3** vã yani.

Serbes çalışıyoz tavukculuk yapıyoz tavukçulukla iştikâl ediyoz öyle işde ufak tefek hayvancılıkla uğraşıyoz tarımla ilgili uğraşlarımızda vã işde öyle yani. Kümesimiziñ kapasitesi küçük ama yetiyo **6** allah bereket vësin on binlik yetiyo yani hiç yokdan iyidir dã çoğları da vã kapasitesi yüksek olanlã epey vã yani. Yaklaşık bizim köyüñ nüfus olarak yüz kırk nüfusu vã tavukculuk baya bi ilerlemiş durumda. Hemen hemen dört yüz elli bin kapasite vã yaklaşık köyde. Köyümüz **9** iki mahalle su sıkıntısı vã dağ salısı bölgesi deniyo bize işde u taraflãda su sıkıntımız vã biraz. Dağ salısı işde biraz tã dağlık bölge. Göynüğüñ hemen hemen en dağlık bölgesindeyiz en uç noktada en dağlık **12** bölgede.

Tarım kuru tarım sulu tarım imkânımız zaten yok kuru tarım yapıyoz o da mahsul olarak arpa bũday işde genelde bunlã yani. İhtiyacımız kadar yani öyle fazla ticãri **15** amaçlı pek yapılmıyor yani kırsal böle oldũ için dağlık bölge oldũ için. Ama hayatımızdan memnunuz yani allaha şükür bölge olarak temiz bi bölgede yaşıyoz doğası havası iyi durumda yani.

Evliyim üç dane çocuğum vã seksende evlendim bi danesini **18** asger eddik işde on gün õdu. Dört beş danede torun vã hatta altıncı da gëdi. Düğüñü hatırlamaz olu muyum o bizim hayatımıñ dönüm noktalarından bi tanesi. Bin dokuz yüz seksende yapıldı tam seksen ihtilãlinden yaklaşık bi on beş yirmi gün gibi sonraydı. **21** Sokağa çıkma yasağı o dönemdeydi. Köyler kırsal olduğı için o pek şey olmuyodu. Düğünümüz çok iyiydi yani tã o zaman böle ruhsatlı silah olanla silah atımı falanda yasaktı ama genelde yani düğüñlẽde gelenek görenek **24** âdettir yani böyle bölgelerde çok iyi bi şekilde geçdi hiç unutmam yani seksen gaç yıl olmuş otuz üç yıl olmuş işde dünya gelip geçiyo böle. Yaşımda elli üç õdu saç sakal ağardı.

Düğün eski geleneklere göre **27** o zaman şimdiki gibi böyle taşıyla falan gelin gezdirme götürme yokdu yani biz atınan o zaman atlā varıdı atınan gezdirdik. Köyün etrafında iki kilometrelik bi alanda tur atıldı. Gelinlik giydirmede rahmetli dedem varıdı ölüm dedi yok dedi bizim **30** şeyimizde yok dedi gelinlikle olmaz dedi biz dedi anāne göreneğimiz neyse dedi duvakla atın üzerinde konvoy yapıldı böyle dolaştırıldı böyleydi yani. Her gün ömürlēden bir gün daha yiyoz.

Bayram olur bizde **33** genelde bayramlā köyümüz iki mahalle sırayla yaparız. Birinci gün mesela atıyorum kurban bayramının birinci gün bizde olur ertesi gün orda olur dönüşümlü olarak yapılır. Ayrıca yāmr duāsı bayramlarımız olur hacet bayramı diye yāmr duāsı diye ortak bi erenlerimiz **36** vardır urda duāya çıkılır. Duādan sonra belli bi gün tāyin edilir yaklaşık altı yedi tane köy altı tane muhtarlık belli bi bölgede toplaşılır aş çıkartılır yemek yénir duā edilir. Bu şekilde genelde böyle. Pilav dağıtılır ayran **39** artık menüde ne varsa o gün için.

III. BÖLÜM

3. SÖZLÜK

a

abılda-	: emeklemek (10/41)
acık	: azıcık (15/5)
aççılık	: aşçılık (3/20)
ad-	: atmak (7/32)
Adabazarı	: Adapazarı (24/83)
aha	: işte (1/27)
alma	: elma (15/25)
amalyat	: ameliyat (1/3)
amelyat	: ameliyat (10/45)
anañ	: annen (21/18)
anca	: ancak (17/31)
Angara	: Ankara (2/32)
anji	: anjiyo (8/60)
anna-	: anlamak (1/10)
armıt	: armut (15/26)
armud	: armut (13/31)
asger	: asker (25/18)
asgeriye	: askeriye (2/48)
aşā	: aşağı (13/10)
atık	: artık(9/24)

ayānın : ayağının (4/23)

ayle : aile (23/43)

ā

ā- : almak (15/3)

ābem : ağabeyim (12/24)

ācız : aciz (14/24)

ādem : Adem (isim) (1/1)

ānad- : anlatmak (11/11)

ānına : alınına (2/98)

āşam : akşam (23/2)

āşamlin : akşamleyin (16/43)

á

ásger : asker (3/2)

b

baççe : bahçe (21/1)

bākur : Bağkur (Esnaf, Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu) (5/9)

banalak : banarak (4/20)

bāşam : bu akşam (3/44)

baya : epey (8/22)

beber : biber (15/6)

beñzē- : benzetmek (17/21)

betonarma : betonarme (24/57)

bıldır : geçen (4/43)

bi : bir (23/6)

bişir-	: pişirmek (3/9)
bosdan	: bostan (15/1)
böğün	: bugün (3/20)
böle	: böyle (1/16)
bölece	: böylece (6/11)
bölelilen	: böylelikle (14/7)
böyüt-	: büyütmek (7/12)
buba	: baba (1/13)
būday	: buğday (17/2)
buruş	: erik kurusu (15/23)
buyday	: buğday (4/21)
ç	
canāb	: cenap (16/2)
canbaz	: cambaz (2/84)
cereme	: Başkası tarafından yapılan veya kaza sonucu
ortaya çıkan zarar (13/52)	
ciz-	: çizmek (15/23)
ç	
çağarttır-	: çağirttirmek (13/51)
çifçi	: çiftçi (5/2)
çocūm	: çocuğum (6/1)
çoḥcāklarım	: çocukcağızlarım (4/2)
d	
Daraklı	: Taraklı (Sakarya ilçesi) (24/28)
daş	: taş (24/62)
davşan	: tavşan (15/50)
dayre	: daire (24/29)
debilde-	: kımıldamak (2/63)
deñiş-	: değişmek (8/10)

depiş-	: tepişmek (2/4)
dey	: daha (3/2)
deynek	: değnek (8/42)
dıgıldak	: çan (2/79)
dokdur	: doktor (20/20)
dokuzan	: doksan (2/1)
doñuz	: domuz (15/51)
dōru	: doğru (2/52)
dorūna	: doruğuna (8/48)
dos	: dost (14/4)
döğ-	: dövmek (6/17)
döy-	: dövmek (4/21)
dut-	: tutmak (10/5)
dünüşcü	: dünürücü (4/32)
dürü	: armağan, hediye, çeyiz (12/11)

e

ebdes	: abdest (2/89)
ehe	: işte (10/10)
elet-	: götürmek (8/10)
emme	: ama (3/15)
evēdik	: evlendirdik (7/29)
eveli	: evveli (öncesi) (2/35)
evelikilē	: öncekiler (12/19)

f

fāliyet	: faaliyet (18/9)
fāyız	: faiz (22/30)
fırtana	: fırtına (9/17)
fotōraf	: fotoğraf (6/8)

ğ

gada	: kadar (8/26)
gāka	: kalkar (1/14)
gene	: yine (9/13)
gey-	: giymek (12/39)
gış	: kış (3/6)
guy-	: koymak (2/49)
giymatlı	: kıymetli (2/68)
gabardıp	: kabartıp (3/11)
gadara	: kadar (6/2)
griz	: kriz (8/49)
guyāla	: koyarlar (12/8)
godurduk	: koydurduk (20/20)
gonşu	: komşu (10/8)
gavra-	: kavramak (10/16)
gırnata	: klarnet (14/10)
gānım	: karnım (16/24)
gayrı	: artık (2/39)
garıg	: sulama için açılan hendek (17/30)
gari	: artık (17/36)
gadostura	: kadaastro (19/55)
giredi	: kredi (22/31)

h

hacet bayramı	: Anadolu köylerinde tarımla uğraşan halkın o yılın bol yağışlı ve bol mahsüllü geçmesi için Allah'a yağmur ve bereket duaları yapması ile bunun akabinde imece usulü yapılan yemeklerin halk tarafından yenmesi (11/5)
hakana	: bir yaşında dişi keçi (14/36)
hanbar	: ambar (16/36)
hebisi	: hepsi (3/31)
hıra	: küçük (12/25)
hızmat	: hizmet (4/4)

hinci	: şimdi (3/7)
hörmet	: hürmet, saygı (8/26)
hüdüt	: hudut, sınır (24/48)
hülâsa	: kısacası (2/11)

İ

ırmazancımız	: ramazancığımız (4/3)
---------------------	------------------------

k

kāve	: kahve (5/35)
keşkek yemek (3/10)	: yarma buğday ve etten oluşan geleneksel bir
kompile	: komple, tamamen (24/41)
konvoy (25/31)	: aynı yere giden taşıt ya da yolcu topluluğu, kabile
küccük	: küçük (20/8)

K

Kır	: kır, yabancı yer (16/5)
Kışlak geçirdikleri, alçak, kuytu yerlerde kurulu ve genellikle kış mevsimi boyunca oturulan yerleşmelere verilen genel ad (1/18)	: yaylacıların hayvanlarıyla birlikte kışı
Kors	: kurs (2/11)

l

lazım	: gerek (7/24)
lere	: lira (22/4)
levir	: revir (7/49)
lüzumsuz	: gereksiz (1/8)

m

māalle	: mahalle (5/37)
---------------	------------------

mācirlē	: muhacirler (19/48)
māfat	: vefat (14/30)
mahabbet	: muhabbet, sohbet (14/16)
mani	: hep (15/55)
masıraf	: masraf (5/24)
māyiş	: maaş (1/6)
memlekāt	: memleket (5/29)
merdemen	: merdiven (10/42)
mevlūd	: mevlit (14/30)
motur	: motor (2/4)
mozak	: kozalak (2/77)
mōhūm	: mühim, önemli (24/28)
munāsıb	: munasip, uygun (13/16)
murācat	: müracaat, başvuru (14/20)
mūsāde	: müsaade, izin (7/31)

n

nasī	: nasıl (7/7)
nacak	: Sapı kısa, küçük odun baltası (7/26)
nepacız	: ne yapacağız (14/19)
nezāred	: gözaltı (7/15)
ni	: ne (4/39)
nipam	: ne yapalım (3/32)
niyse	: neyse (12/9)
noksanlandır-	: eksiltmek (2/22)

o

okuyyo	: okuyor (8/44)
onnan	: onunla (7/39)
onnar	: onlar (3/21)

ō

ō-	: olmak (12/3)
ōlan	: oğlan (3/19)
ōmoyō	: olmuyor (12/3)

ö

öñden	: eskiden (12/5)
öndenki	: önceki (3/29)
öyne	: öyle (1/4)

ō

ōle	: öyle (1/26)
------------	---------------

p

parı	: biraz (2/22)
parısa	: azar azar, biraz biraz (2/67)
pate	: patates (3/14)
paydos	: İş veya çalışmayı geçici olarak bırakma (17/54)
pulluk	: Toprağı sürmek için kullanılan tarım aracı (22/35)
purasa	: pırasa (15/29)

r

rasgē-	: rast gelmek (3/21)
rencberlik	: tarla ve bahçede yahut başka işlerde kazmak veya taş, toprak taşımak gibi işlerde çalışma işi (5/13)

s

sabāliyin	: sabahleyin (2/24)
saç-	: dağıtmak (4/31)
sargın	: candan, içten, yürekten (13/27)
sāten	: zaten (8/34)

say-	: saygı göstermek (10/5)
selavatla-	: göndermek (23/7)
sendele-	: Dengesi bozularak düşecek gibi olmak (7/47)
sığırcılık	: büyükbaş hayvan işiyle uğraşma (2/3)
sıhhiyahlık	: doktorluk (15/20)
sona	: sonra (1/20)
söğündür-	: söndürmek, kapatmak (20/22)
suvāri	: atlı asker (18/33)
sürek avı	: birçok avcının katılmasıyla ve çoğu kez at üzerinde avı kuşatarak yapılan avlanma, sürgün avı (18/24)

ş

şehar	: şehir (10/36)
şinci	: şimdi (1/1)

t

tābu	: tapu (3/19)
tēris	: terhis (13/36)
teyyāre	: uçak (2/5)
toğuk	: tavuk (22/3)

u

u	: o (zamir) (2/55)
ula-	: eklemek, katmak (2/73)
unnar	: onlar (15/30)
urda	: orda (25/36)

ü

üçün	: için (4/11)
üre	: ora (2/80)
ürya	: rüya (19/39)

Y

variS : Toplardamar genişlemesi (21/12)

vebā : Bazı hayvan hastalıkları (22/14)

Y

yatırılı : yatalak (9/25)

yesir : esir (8/38)

yōcuk : defacık (1/33)

yokarı : yukarı (5/30)

yolsıra : yol boyunca (2/80)

yörülēk : yürüyerek (4/17)

yuka : yufka (12/6)

Z

zāti : zaten (10/21)

zattı : zaten (14/35)

zoba :soba(12/42)

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ

A. Ses Bilgisi

1. Göynük ağzında kapalı e (ê) ünlüsü yanında, Eski Türkçedeki ön ve iç ses durumunda olan kök hece i'lerini devam ettirme eğilimi vardır.

diyince (1/26), yimedik (7/54), dīciz (9/20)

2. Bölgemiz ağzında hece kaynaşması, ünsüz düşmesi, vurgu vb. sebeplerle oluşmuş ikincil uzun ünlülere rastlanmaktadır.

vā (1/3), gezē (1/5), yıkāken (1/12), aşāda (3/6), yīcek (2/40), dīciz (9/20)

3. Bugün standart dilde uyuma aykırı olan bir kısım kelime ve eklerin Göynük ağzında büyük ünlü uyumuna girdiği tespit edilmiştir.

uğraşikan (1/20), öduku (1/9)

4. Göynük ağzının en belirgin özelliklerinden biri ön, iç ve son seste görülen k-> -g, -k->-g-, -k>-g değişimleridir.

gatr (2/3), gomtannī (2/15), gardaşım (2/30), gocaman (1/2), galabalık (1/15), goyun (1/15), áşgerlik (5/1), gırg (14/21), Angara (2/32)

5. Geniz ünsüzü olan ñ sesi kelime köklerinde, ilgi hâli ekinde, 2. şahıs iyelik eklerinde ve çekimli fiillerde, 2. şahıs eklerinde Eski Türkçede olduğu gibi kullanılmaktadır.

fasulyeñ(1/6), baña (1/20), isterseñ (1/31)

6. Göynük ağzında, Anadolu ağızlarının birçoğunda olduğu gibi -t>-d değişmesi ileri durumdadır.

tokad (1/33), depişdim (2/4), daşı (2/26), eşidiyon (2/41), eddik (2/48)

7. Göynük ağzında ünsüz uyumu çok sağlam değildir. Bulunma ve ayrılma hal ekleri genellikle tonlu şekilleriyle kullanılır. Bu durum uyumu bozar.

tarihden (7/7), çavuşdan (7/47), bölükde (2/25)

8. Bölgemiz ağzında meydana gelen ünsüz düşmeleri (çoklukla “r” sesi) yaygındır. Bu ses olayı çoğunlukla uzun ünlülerin oluşmasına sebep olur.

yıkāken (1/12), yataklā (2/20), toplādı (2/36), ōdu (1/2), āşamlin (1/14)

9. Bölge ağzında bulunan yuvarlak, geniş, yarı kalın türden olan “ó” sesi özellikle şimdiki zaman eki olan “-yóru” ekinde kendini göstermektedir. Bu durumu Ercilasun (2002: 53) “şimdiki zaman ekinde hem y’nin hem de yerli ağızlarla yazı dilinin etkisiyle meydana gelen ó ünlüsü geçici bir merhaleyi göstermektedir.” şeklinde açıklamaktadır.

10. Bölge ağzında ünlü türemesi yaygın bir şekilde kendini gösterir. Bu ses hadisesi özellikle iç seste karşımıza çıkmaktadır.

moderenleşdi (17/41), konturol (23/31), dokuzan (2/1), sekizen (5/1)

B. Şekil Bilgisi

1. İlgi hâli yaygın ekler yanında hece kaynaşması sonucu oluşmuş -ān/-ēn şeklinde de görülmektedir.

gızlān biri (3/25), ayānın altına (4/23)

2. Vasıta hâli eki olarak ile,-le/-la yanında -nan/-nen şekilleri de kullanılmaktadır.

beygirlerinen (10/15), tirennen (13/35), unla (1/22), zamanla (2/42)

3. Göynük ağzında çokluk eki olarak -lar/-ler yanında bu ekin -r ünsüzünün düşmesi ile ortaya çıkan -lā/-lē de mevcuttur. Çeşitli ses olayları sonucunda ortaya çıkmış -nar/-ner ve -nā/-nē şekilleri de vardır.

unnarınan (15/30), bunnarnan (18/3), Tarlaları (1/5), sığınaklarına (2/20), gızlā (3/16), çorbalānı (3/27)

4. Göynük ağzında bildirme çekimi 1. teklik şahısta standart dilden farklı olarak -ın/-in, -un/-ün ekleri kullanılmaktadır.

amalyatliyin (1/3), köydenin (3/1), evimizdeyin (4/8), doğumluyn (8/1), köylüyün (12/1)

5. 3. teklik ve 3. tokluk şahıs zamirleri için u ve unlar kullanılmaktadır. Bu durum işaret sıfatılarında da görülür.

6. Zamir kökenli 1. teklik şahıs eklerinde -ım/-im, -um/-üm eklerinin yanında -n,-ın/-in, -un/-ün eklerinin de kullanıldığı görülür.

bilmen (2/42), sağacın (2/45)

7. Göynük ağzında yazı dilinden farklı olarak 1. teklik şahıs emir eki için -ayın/-eyin, -yın/-yin ekleri mevcuttur.

söleyin (9/9), biliyin (10/16), gılıyn (2/88), ediyin (2/60)

8. Bölge ağzında geniş zaman eki olan -r genellikle düşer ve yanındaki ünlü ses uzar.

geli (3/4), yapālādı (3/5), yapā (3/9), gèyeleridi (4/26), duru (4/28)

9. Göynük ağzında -yor şimdiki zaman ekinin yanında -yóru, -yo şimdiki zaman ekleri de mevcuttur.

10. Gelecek zaman eki -acak/-ecek yanında ses değişimine uğramış şekilleri olan -acı/-eci ekleri de bölge ağzında yaygın olarak kullanılmaktadır.

11. Göynük ağzında gereklilik şekli –sa/-se gerek kalıbıyla yapılmaktadır. Standart Türkçedeki -meli/-malı gereklilik eki kullanılmamaktadır.

12. Zarf-fiil eki olan –ınca/-ince, -unca/-ünce yanında bölge ağzında –ıncası/-incesi, -uncası/-üncesi eklerine de rastlanmıştır.

gāmiyıncası (5/31), olmayıncasıda (7/6), gonuşulmıyıncası (7/6)

13. Göynük ağzında 1. çokluk şahıs emir eki olan –alım/-elim yanında –am/-em ekine de rastlanmıştır.

gonuşam (5/4), bakam (10/48), konuşam (11/7)

KAYNAKLAR

- Banguoğlu, Tahsin (1995). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Bolu Valiliği (1998). *Bolu Yıllığı*. Bolu: Plaka Matbaacılık.
- Buran, Ahmet (1996). *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*. Ankara: TDK.
- Cerrahoğlu, Abdurrahman (1984). *Düinkü ve Bugünkü Melamîler*. İstanbul: Bayram Yayıncılık.
- Çelebi, Evliya (1996). *Tam Metin Seyahatname*. I.–II. Cilt. İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- Çelik, Metin vd. (2011). *Akşemseddin Hazretleri*. Göynük: Çınar Ofset.
- Ercilasun, Ahmet Bican (2002). *Kars İli Ağzı*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ergin, Muharrem (2008). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayın.
- Gülensoy, Tuncer (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağızları*. Ankara: TDK Yayınları.
- Gülsevin, Gürer (2002). *Uşak İli Ağızları*. Ankara: TDK Yayınları.
- Günay, Turgut (2003). *Rize İli Ağızları*. Ankara: TDK Yayınları.
- İnan, Yusuf Ziya (1971). *Muhammed Nur'ül Arabi: Seyyid'ül Melamî*. İstanbul: Osmanbey Matbaası.
- Karahan, Leyla (2011). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Ankara: TDK Yayınları.
- Karahan, Leyla (2012). *Türkçede Bazı Ek ve Edatlarda “-n” Morfemi İle Ortaya Çıkan Varyantlaşma, Türk Moğol Araştırmaları Prof. Dr. Tuncer Gülensoy Armağanı*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

- Kolektif (1999). *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kolektif (1988). *Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi*. 9. Cilt. İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Kolektif (1969). *Meydan Larousse*. 8. Cilt. İstanbul: Meydan Yayınevi.
- Kolektif (1983). *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*. 1. Cilt. İstanbul: Anadolu Yayıncılık.
- Kolektif (2010). *Yeni Hayat Ansiklopedisi*. 3. Cilt, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Kolektif (2004). *Yeni Kültür Ansiklopedisi*. 4. Cilt. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Kolektif (1982). *Yurt Ansiklopedisi*, Cilt Z. İstanbul: Anadolu Yayıncılık.
- Korkmaz, Zeynep vd. (2012). *Türk Dili ve Kompozisyon*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Korkmaz, Zeynep (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep (1994). *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Öztürk, Erol (2013). *Bolu Ağzında Kip ve Şahıs Ekleri Özellikleri*, Prof. Dr. Leyla Karahan Armağanı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarihi Kentler Birliği (2010). *Tarihe Açılan Kapı Bir Osmanlı Kenti Bolu Göynük*.
- Tatçı, Mustafa (1991). *Yunus Emre Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Türkçe Sözlük* (2009). Ankara: TDK Yayınları.
- Yazım Kılavuzu* (2009), Ankara: TDK Yayınları.
- Yurd, A. İhsan (1972). *Fatih Sultan Mehmed Hanın Hocası Şeyh Akşemseddin (Hayatı ve Eserleri)*, İstanbul: Fatih Yayınevi.

EKLER

Ek 1: Fotoğraflar

Akçaalan Köyü

Arikçayırı Köyü

Çatacık Köyü

Çaylak Köyü

Kozcağız Köyü

Yeşilyazı Köyü

Yeşilyazı Köyü

Arikçayırı Köyü